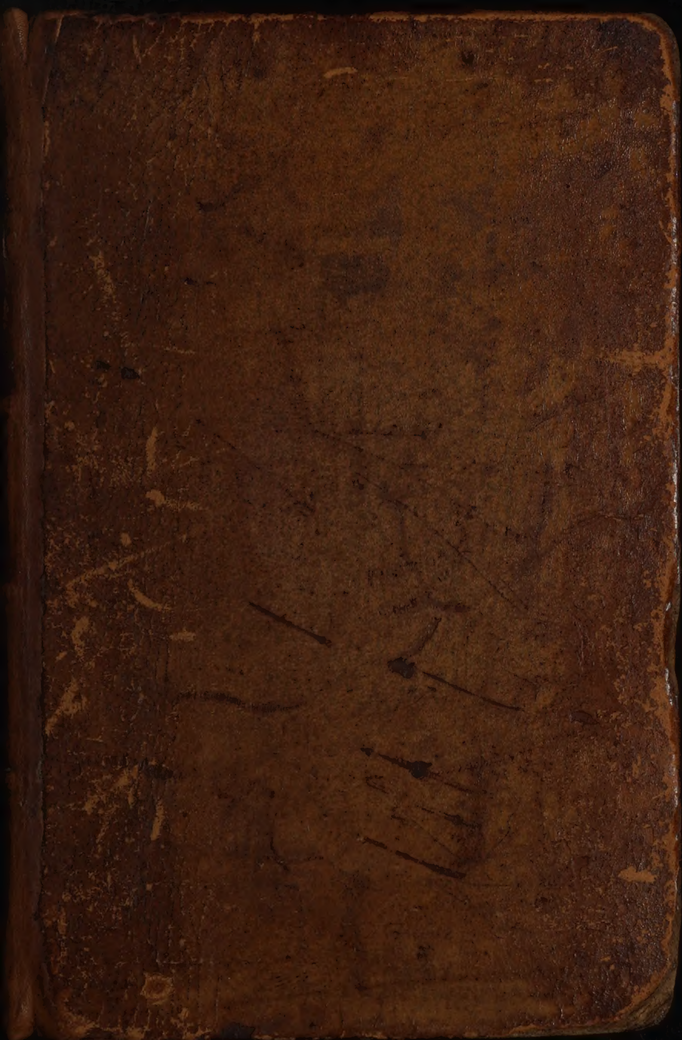

ALEX.
APHROD.

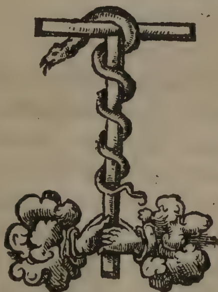

Paris 1541
Alexander Aphrodisius

ALEXANDRI APHRODISIEI PROBLEMATA, OMNIBVS STVDIOSIS non minus vtilia quàm iucunda, Græcè & Latinè Ioannis Dauioni studio illustrata.

Cum Priuilegio in biennium.

PARISIIS

1541.

ILLVSTRISSIMO Principi, Ioanni, Cardinali Lothoringio, Ioãnes Dauionus S. P. D.

Cùm superiori tẽpore, physica medicáque problemata Alexandri Aphrodisiei nomine publicata diligẽter græcè relegissem: & animaduersa interpretum uaria lectione, atque ex paucis quibusdam fragmentis exemplaris manu scripti Aldinum codicem passim emendassem: efflagitarentq; diu multi philosophiæ ac medicinæ studiosi, ut libri mei copiam typographis facerẽ: iustis illorum flagitationibus tandem aliquando acquiescere, æquum esse iudicaui. scriptis in margine libri annotationibus, sicubi de ipsa authoris dictiõe dubitarẽ. Cùm autem ingenii mei quanticũque uim totam in ea re cõsumpsissem: Iacobus Tu-

ſanus profeſſor regius, homo linguæ græcæ longè peritiſſimus, pro ſua in me beneuolentia & pietate ſuſcepto de coniecturis meis iudicio, pleriſque mutatis ipſam dictionem integritati ſuæ restituit. Porrò autem ut illis qui Græcè non norũt aliquid conferrem: Theodori Gazæ interpretationem à mēdis quamplurimis uindicaui: & quæ mihi ipſe uiſus est obſcurius uel alienius expoſuiſſe, ego illa conatus interpretari facilius aut magis aptè, in margine ex oppoſito modicè ac parcè annotare operæpretium duxi: nota huiuſmodi * deſignata. quæ autē animaduerti inter illas quas idem latinas fecit quæstiones eſſe ab ipſo prætermiſſa, & ad rei illuſtrationem aliquam pertinere: existimaui eſſe non inutile ſuis locis [inter ſimiles notas] apponere. Quæ uerò problemata idem interpres, uſus proculdubio exemplari diſsimili, in totũ omiſerat: etſi Angelus Politianus nonnulla quidē, Georgius autē Valla omnia latinitate donauit: tamē quia ille alicubi nõ ita bene,

hic paßim ineptè interpretatus est: ea accuratius elaborata retuli, in suũ quodque ordinẽ & locum: apposito tali ❡ indicio.

Has qualescunque studiorum meorũ primitias, Illustriss. Princeps, ideo uisum est mihi sub tuo nomine in uulgus edere: quia è Repub. esse putaui, summam in literas per te inceptã animo ingenuo Regióque exemplo liberalitatem, quam etiã ad me uoluisti pertinere, omnibus fieri manifestam. ut singulari erga Rẽpub. beneficio intellecto, cùm omnes te maximi facerent: cæteri principes, magnates, Pontifices, ad similẽ benignitatẽ tuarum uirtutum prædicatione incitarẽtur. Sũma enim laus illa mihi uidetur tua: literarũ gymnasia liberaliter à ueteribus cõstituta, superiorũ temporum iniquitate aut hominũ auaritia & ignauia collapsa, in pristinum statũ restituere. Nam quid olim aliud fuerũt cœnobia monachorum, q̃ φροντιστήρια & scholæ, summorũ principiũ & rerũp. beneficijs fundatæ? ubi bona ingenia, rerũ omniũ necessariarũ secura, remota ab ho-

minũ turba, in summa animi trãquillitate & otio alerẽtur ac docerentur: unde postea promerẽtur ad ciuitates cõsilio regẽdas, ad homines docẽdos de iure, de moribus, de religiõe? Recténe putet quispiã, tãtos sumptus ad merã cœnobitarum redimendã inertiã à sapientibus illis hominibus factos fuisse? Apparet uniuersam ædificiorũ rationẽ, loci delectũ, ministrorũ & rectorũ ac totius ordinis cõstitutionẽ ad optimæ scholæ imaginẽ esse cõparatã. Accedit q̃ etiãnũ de uulgari gymnasiorũ nomine nuncupãtur collegia: & q̃ quẽ gymnasiarchã uocamus, is inter cœnobitas hacten⁹ caput scholæ alicubi apud Gallos uulgò appellatur. Possẽ multa in hãc sentẽtiã proferre argumẽta: si necessariũ, uel tẽpestiuũ esse iudicarẽ: sed præsentis mei propositi nihil aliud esse uolui, q̃ institutã à te erga Rẽp. beneficẽtiã publicare. quod cœptũ gloriosum feliciter perficere, & similia meditari ac designare facinora per uitæ longitudinem Deus Opt. Max. tibi largiatur.

ALEXANDRI

Aphrodisiei Problematum li-
ber primus.

QVAESTIONVM naturaliũ ratio partim certa ex se, conspectáque est, omni ambiguitate discussionéque abiũcta. Quis enim, modo mẽtis sit compos, quærat, quam ob causam natura pennas volucrum generi largita est, cum tã longè omnibus pateat, pennas primum fouẽdi gratia, perinde atque amiculum genus animantium illud induisse, deinde ornatus etiam causa cum in modum extitisse, scilicet eadem illa ratione, qua pilis naturę ingenio teguntur quæ ingressu vtũtur animãtes, qua cortice serpentes, qua squamis, aut testis bestiæ incolæ aquarum? Cur item natura aliis animantibus cornua dederit, aliis aculeos, aliis vngues acutos, aut rostra, aut quid tale, quis quærere debeat? Cõstat enim naturam his ipsis veluti quibusdam hastis natiuis bestias suas muniuisse, quo sese defendere ab iis possint, quæ detrimentum inueherẽt. Cõstat item fructuum, ac seminum genera, quę ad ortum, vicemque succedendi perpetuam natura molita est, tunicis, aut corpusculis aliquibus humidis, * ardisve, aut corio vestiri, [ac velut in cista occultari] vt secura tum à

ξυλώδεσιν. i. lignosis.

frigore,tum ab æstu, tum etiam ab animantium iniuria præseruentur. In multis certe ne ipsum quidé tegumentum penitus esse inutile naturæ solertia passa est:sed cibo idoneũ suis prouida animantibus astruxit. stirpes iã ipsas frondibus,libro,cortice, reliquis id genus pennarũ pilorúmve vice obduxit.quippe quæ prænorit,vt vel à nimio frigore, vel ab ęstu immodico offendi,interiréq; poßét, nisi ita operta,conseptáque manerent,nõnulla etiam spinis tanquã spiculis cõtra animãtium morsus armauit. flores prætereà varios præstitit,vt exornaret: formosúmque genus stirpiũ liberalissime redderet. vtque nuntios quasi statueret,qui mortalibus fructuum infantiam mox prædicerent emersuram. Hæc tam dilucida , tam certa qui discutienda in medium affert,mente proculdubio vacat. at qui ambigat an calor igni insitus sit: hic tangendi sensu orbatus degit. qui quærit vtrum natura,& ratio prouida rebus oriendis,occidendísque consultet , decernátque ordinem, motum,positum, speciem,colorem, cætera generis eiusdem:hic porrò criminis teterrimi reus est,grauissimísque pœnis obnoxius. Quæstionũ igitur ratio,quod proposui, partim ex se certa manifestáq; est: partim inexplicabilis,modúmque penitus humani ingenii excedens:deo duntaxat cognita immortali,qui rerum omnium parés, atque author

est. Operis quidem solertissimi cuiusdam rationem artifex qui extruxit, integre tenet. cęteri verò, qui artis sint illius ignari, rationẽ nullam reddere queunt: sed tantummodo rẽ inspectãt, & demirantur. Quæstiones, quas inexplicabiles dixi, huiuscemodi sunt: quã ob causam ridere hi soleant, quos in alis, & costis, aut plãtis titillamus. cur nonnulli, cũ mutuum marmorũ attritum, sectionémve, aut ferri stridorem, limarúmve sentiunt, dentibus obtorpescunt. qui fieri potest, vt stupori dentibus à frigidis fructibus iniecto portulaca herba, quę frigida est, medeatur: cum non res similes, sed contrariæ remedio contrariis esse debeant. qua de causa lapis, qui magnes vocatus est, ferrum solum attrahere, ramẽtísque ferri *iuuari valeat. electrũ, siue succinum floccos, festuculásque sibi ita con iungit, vt hærentes possit attrahere. vnde fit, vt leo gallum tãtummodo extimescat. quid est, quod gallina edito ouo festuca aliqua se, & ouum lustrat. quare veratro coturnices, cicuta sturni vescuntur, quæ toxica hominibus esse certum est. quam ob rẽ scammonea bilem ducat: cucurbita agrestis, agaricum, veratrum candidum, euphorbium, granum cnidium pituitam. veratrum autem atrum, ac epithymum bilem atram. cur aluus nonnullorum rebus astringitur, quæ aluum resoluere consueuerunt: contrá-

* τρέφεσθαι, nutriri.

que his resoluitur potius, quæ astringere possunt. quam ob rem alius alio cibo delectetur, eundémque alius facilius, alius difficilius concoquere valeat, cum nulla ratio, vel caloris, vel alicuius rei eiusmodi intelligatur. Nemo sanè vel torpedinem piscē torporem per funiculum nostro inuehere corpori, vel ε trigulam obtentam vitium à torpedine accitum tollere ignorat. permulta id genus licet enumerare, quæ nosci tātum experimento potuerunt. Vnde apud medicos abditæ illæ, delitescentésque causæ his in rebus habentur, quarum nulla ratio reddi poterit. Quocirca temere sanè agunt, qui genus id quæstionum solutionibus mandare contendunt. nec dici improbabilius quicquam potest, quàm rationes, quas illi adducunt. quippe medicamenta, quibus purgandi vis data est, idcirco* materies ducere posse inquiūt, quoniam habitu sunt calidiori. quod error est. nam si iure calori causa daretur, calida omnia vim illam purificam sortiri vtiq; oporteret. nunc verò piper, quod lōge calidius, vim non trahendi, sed concoquēdi, corroborandíque posśidet. cuius etiam generis mastiché, & aloēn esse nulli dubium est. itaque reciprocari ista nequaquam cēsendum. Nam etsi omne quod ducere potest, calidū est, haud tamen vicissim ita consequitur, vt quod calidū est, idem etiam ducere possit.

multū cōtrectatū.

Causæ abditæ, id ē proprietates occultæ.

* χυμοὺς ἕλκειν, humores trahere. Atq; hoc semel annotatum sit, quòd ꝑ humore, materiam ferè interpretatur.

Volunt item ſtruthiocamelum vi ſui caloris [non proprietate quapiam] ferrum concoquere.quod abſurdũ penitus. Leo enim qui lõge quàm ſtruthiocamelus calidior eſt,ferrum concoquere non poteſt.nec verò medicinæ artis authores tantũ rerum ſtatuere proprietates cogũtur.ſed philoſophi etiã,& grãmatici eódem perſæpe veniunt. etenim quæ πάθη,id eſt affectus appellant, vſúque comprobata obſeruant, non niſi vicem complẽt proprietatum. Quærẽda igitur illa ſunt,quę locum obtinent medium, hoc eſt, non quæ perſpicua ex ſe ſunt,vel tam occulta, vt percipi à nemine poſsint,ſed quæ quanuis difficilia,& obſcura, explicari tamen, lucémque recipere rationum,& doctrina hominis, atque ingenio poſſint. [Quęmadmodũ enim eorum quæ dicuntur, quædam eſſe falſa omnes norunt, quædam obtinent veritatem omnino cõfeſſam ac fidem aliis facientem, quædam verò ſunt media ac velut ex ambobus mixta:ad eundem etiam modum, quæſtionum alias quidem conſtat omnibus eſſe manifeſtas,alię ſunt in totum occultæ,nec explicationem vllam recipientes : aliæ mediam obtinent naturam. quarum nonnullas explicabimus.] Solutionem autem quæſtionis cuiuſque petendum ex rei vel ę habibitu,vel ſpecie, vel actione, vel ex rei ſimili cõſenſu,vel ex colore, vel ex deceptione ſen

Hoc etiá ſemel annotatũ eſ

sus, vel ex æquiuocatione, vel ex virib⁹, quę magis, minúsve efficere possint. vel ex eo ꝙ res durior, aut solutior, aut maior, vel minor, vel ex tempore, aut ætate, aut more, vel *parte essentiali, aut euentitia, vel ex rerum similium conditione. quorum exempla ex quæstionibus tum à nobis, tum ab aliis explanatis colligi possunt. His igitur normis, ac metis, omne quod quæritur, probatiõi potest solutioníque mandari. Sed cum non solum ratione, quæ in vniuersum doceat, verũ etiam singularum rerũ tractatione animus auditoris regendus sit, hæc proponenda soluendáque censuimus.

scvolo, ꝙ fere ꝑ habitũ, itel-ligẽdũ sit tẽperamẽtũ: ꝑ speciẽ, cõformatio. eo quod est secundũ substãtiam, aut secũdum accidens.

1 Cur Homerus homines à canitie tempõrum πολιοκροτάφους cognominauit? Quòd ea maxime parte capitis canities oritur, ob eam scilicet rem, quòd pars capitis prior humidior, quàm posterior, & pituitosior est.

2 Cur parte priore capitis sola caluescere solemus? quòd mollis & laxa est, cum enim pilus ob naturalem siccitatem vacat alimento, facilè defluit, vt qui non ita solidè parte innitatur priore, sicut posteriore, quæ siccior, atque spissior est. Caluitium ex siccitate oriri solitum est. quam ob rẽ quibus crispus capillus est, citius caluescunt: canescunt autem serius, vtpote, qui capite sint sicciori. siccitas enim pituitosam illam materiã totam absumit. sunt iidẽ præterea vigiles

plus, q̃ cæteri. somnus enim humore consistit. quod quidem argumento constat infantiũ, qui vt humidi excrementosique sunt, sic somniculosi esse consueuerunt. Patet idẽ vel ex humidis corporũ * affectionibus: atq; ex iis, qui vel vino sese inebriarunt, vel crebro balneo vsi sunt. Quinetiam minus excremẽti mittere iidem solent per partes, quæ secessui vacantis materiæ deputatæ sunt, os, inq̃, nares, oculos. At qui capillo sunt promisso, & simplici, capitis humore abundant. itaq; contra afficiuntur. quippe qui aut nunquam aut lentius caluitium sentiant. fieri tamẽ potest, vt vel vitio sui generis quis caluescat. sicut & articulorũ dolores, & pleríque alii corporis affectus de parentibus ad prolem descendere consueuerunt, vt non desint, quos morbos liceat hæreditarios appellare. Ergo vel ea ipsa de causa, vel celerius caluescere, vel excrementosus, somniculosúsq; esse quis potest. canos autem cãdidos esse propterea necesse est, qui pituitæ ex qua orti sunt, colorem imitantur. nonnunquam etiam ad colorem pene auri vergunt, videlicet vbi se cũ pituita bilis vitellina permiscuit. *morbis

3 Cur excrementis abundare, ac vigiles esse senes cõsueuerunt? Excrementis certe abundant, qui frigidiores, atque debiliores, atque ad concoquendum ineptiores longi temporis spatium reddidit. hinc enim excrementis

foramina, meatúſque corporis redundãt. Vigiles verò, quia ſicciores parte corporis ſolida efficiuntur. Infantes prorſus quia * ex cõtextu foraminum, & parte ſolida corporis ſunt humidiores, nõ tantum excrementoſos ſed ſomniculoſos quoque eſſe neceſſe eſt.

in poris & partibus ſolidis.

4 Cur pueri non caneſcunt, cum humidi excremẽtoſíque eſſe ſoleant? Quia humidi, & calidi ſunt. pituita autem, vnde canities, humida & frigida eſt. adde quòd puerorum caluaria mollis, laxáque eſt inſtar cutis, itaq; vacans materia, & inutilis difflari poteſt, atque euaporari, ſeniorum prædura eſt. tempore nanque obdureſcit, ac denſa, ſolida, oſſea redditur. vnde rimas in ea natura perduxit, quibus vapores excrementitii efflari, atque euaneſcere poſſent.

5 Cur mulieres, & ſpadones caneſcere celeriter ſoleant? An mulieres, quia natura frigídæ ſunt, atq; ex otii cauſa. ſic enim plus materiæ inutilis contrahi poteſt, præſertim ſi menſtrua defuerunt. Spadones, quia nõ amplius ſemen excernunt, ſed excrementum illud ſeminis genitale, quod pituitoſum eſt, per totum corpus miſtum cum ſanguine digerunt.

6 Cur item careant pilis? Mulieres quidem quia frigidæ ſunt, foramina ſui corporis ſpiſſiora habent, atque coarctiora. vis enim frigoris contrahere, conſtiparéque aptiſſima

eſt.itáque exitus pilis denegatur. Spadones verò, quia iuſto humidiores ſunt, excremẽtíſque admodum redundant. hæc enim ratio eſt, cur loca neq; præhumida, neque præſicca, ſaxoſáque herbas edere valeant, [caluitii ſpeciem præbentia.]

Cur pedes ſpadonum magna ex parte ſolent deprauari? Quoniam præ nimio, quem dixi, humore, membra admodum madefacta, & emollita, & proinde debilitata gerũt. fit * enim vt pondere ſuperimpoſito corporis, crura parum ad ſuſtinẽdum valida, peruertantur. quo modo harundinem pondere ſuperannexo flecti neceſſe eſt. Rem autem duram, & ſiccam eſſe validiorem, ínque ſuo officio ſtabiliorem: humidam verò & mollem, imbecillam, parũmque efficacem extare argumento ſunt ligna, pelles, funes, atq; etiam homines. quippe ſi qui per luxũ balneo & poculo immodice vſi ſunt, imbecilliores reddantur: ſed ſi per frugalitatem modice ſeſe reſiccarũt, robuſti, efficaciores euadant. Vnde fit, vt ſpadones quidem * effœminati imbecillíque ſint, forſitan & vinoſi. [vtpote qui pituita magis abũdent.] cum enim habitu ſint frigidiori, auidos eſſe rei cõtrariæ veriſimile eſt. Vinum autem natura eſt calidum. Aethiopes verò, vtpote ſicciores, criſpi, macilenti, muſculoſi robuſtíque conſtant. 7

* itaque

* Et effœminati homines ſint imbecilli.

8 Cur iidem vocem reddunt acutiorem? Quoniam humor ille immodicus fauces, canalem asperum cognominatum obcrassans, atque infarciens lõge reddit angustiores. & cum spiritus per angusta se promat, vocem agat acutiorem, quàm in integris fiat hominibus, necesse est. His enim vox ampla per meatus laxitudines informatur, & ducitur. Argumẽtum ex tibiarum foraminibus accipi aptissimè potest. humor autẽ nimius spadonum vel eo constat, quòd percrassari & mammas fœmineas explere, & genas habere tumidiusculas, & pilis esse promissiorib⁹, & canescere facile consueuere.

9 Cur è spadonibus nonnulli rem aliquantisper veneream appetant, & amore interdũ teneantur? Quoniam sunt, qui cum pubescerent, castrati, collisive fuerunt. Itaque veluti semispadones sunt. adde quibus iecur feruentius, & seminis conceptacula ampliora, hi veneris vsum sæpe imaginantur, & appetũt. agere tamen quod cupiunt, nõ possunt, quoniam coles eorum mox emarcescat, & langueat. Spiritus enim qui diutius tumefacit, deest. quippe cum semen non adsit, vnde spiritus ortus per meatus semini attributos deferri ex parte coxarum consueuit. Quam ob rem fit, vt meatus illi collapsi perinde atque in puerili ætate posſint excæcari.

Cur cæteris omnibus nostri corporis partibus, quas pili integunt, canescere consueuimus: alis verò nequaquam? Quoniam locus iste calidior est, quippe qui conceptaculis tũ spiritus naturalis, tum sanguinis, sit refertus: qui etiam quia laxior, atque solutior est, idcirco excrementa pituitæ digerere, atq; distare assiduè potest. quod quidem argumento constat sudoris assidui alarum. 10

Cur nonnulli pudore affecti alis insudare coguntur? Quia pars ista corporis laxior est. Natura quippe ab eo recedit, quod vel reuerendum vel cauendum est, atque paulisper sese cum sanguine colligit, recipítque in venas, atq; arterias ampliores. quę vbi expletæ fuerunt, extillare incœperunt. quod idem etiam euenire iis nouimus, qui affecti lætitia sunt, ob eam scilicet rẽ, ꝙ elaxari, resoluíque corpus totum, maximéque alas necesse est. 11

Quam ob causam pallidi, qui metuerũt, efficiuntur? Quòd natura humana, vísque interior, quæ corporibus nostris consulit, ne quid extrinsecus capiat detrimẽti, continuo fugit: & se ad loca confert penitiora custodiæ gratia. quemadmodum nos quoque domum eadem causa petere solemus. quò cum properat, sanguinem secum trahit. quo solo vehiculo, alimentóque vti consueuit. [vtpote qui ex succis omnibus sit bonus solus.] 12

Sanguis autem est, qui florem nostro largiri corpori potest.

Florẽ, id est roseũ & purpureũ colorem.

13 Cur iidẽ illi contremiscere consueuerunt? Quoniam vis etiam animalis per cõsensum vtique naturalem diffugiẽs, neruos relinquit imbecillos, qui suo robore membra sustinẽt, firmáque tuentur. Hæc eadem ratio est, cur & aluo fundantur, & mingant inconsulte. musculi nãque, quorum interest meatus excrementorum claudere, debilitati retinere amplius nequeunt.

14 Quam ob causam rubescere solent, qui gaudent? Quoniam natura sponte rei occurrit, quæ grata extrinsecus accessit. Quemadmodum nos amicis, aut liberis obuiam vltrò festinamus. naturam autem sanguis comitatur, quem suo colore cuti florẽ posse largiri, pallorémque ob eius orbitatem oriri proposuimus.

15 Cur erubescere consueuerunt, quos puduit? Quoniam natura sua naturali quadam non arbitrali conscientia verecundatur, ac reueretur quod honorandum, colendúmque senserit. Itaq; more pudicæ, nobilísq; puellæ, cõpescitur: & se ad loca penitiora corporis recipit, atq; occulit. quod cũ agitur, sanguis concitus liberalius fluitat, cutémque suo colore pertingit. sunt tamen, qui naturam sese protegere copia sanguinis asseuerẽt. quomodo & manum naturali ingenio tantisper fa-

ciei admouere solem⁹, dũ pudore afficimur.

Cur nonnulli à vita præ nimio metu di- 16
scesserunt? Quoniam vis naturalis admodũ interiorem subiens partem sanguine, calorem insitum atque vitalem solitum de corde oriri obruit vniuersum, atque extinguit. qua ratione oleum quoque multum, vniuersimque lucernæ infusum flammam potest extinguere. calor quippe corporis ille perapte flãmulæ lucernæ respondet. & verò, qui dolore vexantur nimio, eadem ipsa de causa discessere è vita. interit enim mot⁹ interior natiui caloris, quemadmodum ignis quoque obturatus extinguitur.

Cur multi ebriati vino obierunt? Quo- 17
niam vini copia naturalem, *animalémque *vitaléq;
vim omnem suo calore opprimit, maximéque id sentiũt, qui caloré insitum exiguũ cõtinent, atque imbecillum. Qui enim multus, ac validus est, resistere amplius, ac spatio téporis copiam omnem illatam cõcoquere potest. Quemadmodum plus olei infusi flamma tolerat, quæ largior est.

Cur membra senum obtremunt? Quo- 18
niam nerui membrorum, & musculi vi sua mouendi priuati non amplius æque partes continere firmare stabiliréque possunt. fit etenim tremor, cum pondus quidem membrorum corporis trahit deorsum: animæ autẽ vis sursum eleuat, idq; vicissim, atq; assidue

agitur. Hinc enim incurui ſenes in terrá corruunt, & ne id fiat, baculis ſeſe ſuſtinent, & tanquam caducos parietes lignorum adminiculo continent erectiores. Hæc eadem virium imbecillitas facit, vt & vrina, & alui excrementa prodeant inconſulte.

19 Quam ob rem palleſcere ſolent, qui ægritudini ſuccūbant? Quoniam rem triſtem natura ſentiens paulatim deſcendit ad loca ſibi penitiora cum ſanguine, qui coloris author eſt. minus tamen illi, quàm qui metuūt, palleſcunt.

20 Quam ob cauſam qui lætitia exultāt, vehementer, [nonnūquam etiam] reſoluūtur? Quoniam vitalis vis, & inſitus calor foras ad rem lætabilem immodice profluens diſpalatur, ac interit. Vnde fit, vt & ſudent, & rubeant ſanguinis aduētu. calorem enim natiuū, ignémque ipſum, vt per loci ſui appetitioné ſurſum efferri, ſic per alimenti deſyderium ima petere neceſſe eſt. igitur vtralibet moué di ratione perempta, calor inſitus interit, & & vis omnis vitalis euaneſcit.

21 Quam ob cauſam qui vel anguntur, vel iraſcuntur, vel amant, frequenter amplitérq; ſuſpirare conſueuerunt? Quoniam qui angū tur, animum totum ad rem, quæ dolori eſt, conuerterunt. qui iraſcuntur, rei qua conciti fuêre, intendunt. qui amant, rei tantum incūbunt, cuius deſyderio detinentur. Itaq; ani-

mus conuersus ad id, quo solicitatur, negligit, & quasi officii sui obliuiscitur. videlicet, vt musculis thoracis vim mouendi suppeditet. Cor igitur cum neque per intentionem pectoris aërem capiat, quo ventilari, refrigeraríque possit, neque per remissionem seuocet, quæ sanguinis ardor fauillacea excreméta commisit, ne strãguletur, animam cogit, & ad desertũ officium reuocat, & hortatur, plurimam musculis, pręstet *rationem, &inspirationem, expirationémque ampliorem efficiat, vt & copiam aëris frigidi capiat, & excrementorum largam eiiciat copiam. ita vt quod vices minutæ, crebræque spirandi essent facturæ, hoc vna amplior respiratio subministret. Quam rem στενάζειν hoc est suspirare veteres ab angustia cordis dixerunt, & quidem ad quoddam tempus latè suspirant, ídque sæpius faciunt. quoniam animus quidem (vt dictum iam est) rẽ, à qua excitatur, assidue dispicit. natura vero aliquando cordis gratia cogit vim mouendi transmittere thoracis musculis ampliorem. Quod autem in thorace respiratio est, hoc in reliquo corpore seductio spiritus per arterias habetur, ac inspirationi intentio, expirationi remissio respõdet. Sphygmus autem, id est, pulsus ipse intentio meatus, & remissio, in corde & in arteria est.

motionẽ

22 Cur ægre id genus carnis concoquitur, quod * insitum appellatum est? Quoniam sua leuitate fluitat in ventriculo per cibi humidi medium: nec eius corpus attingit, quo tactu fieri concoctio potest: sed iuxta gulam redundat. Cuius officium cibis non coquendis, sed appetẽdis delegatum est. Quin etiam foris aquæ iniectum non subsidet, sed innatat. quoniam dũ carnes teruntur, spiritus admittitur præleuis, qui corpus eleuet, & in humore fluitare aptissimum reddat. hinc etiam molle, solutúmq; sorte talis spiritus euadat, necesse est.

*Insitiũ, quasi in sictiũ, ab in sectione dicitũ: estq; genus pulmenti ex carnibus tritis. Multa autẽ tritura per se adiuuans concoctionem, ex accidenti remoratur: dũ leuitatem conciliat propter quam innatat in medio chylo, nec adhæret vẽtriculi tunicis. Vide Macrob. in Saturnal.

23 Cur aqua perferuida grata prurientibus est? Quoniam causa cur membra pruriãt pituita crassa, & perfrigida est: hæc autem facit, vt cutis hebetior sit, atque stupentior.

24 Cur iidem balneis delectantur calidis? Quoniam pituitam calor * digerit, vngues excutiunt?

*fundit.

25 Cur terga amplius, quàm cæteræ corporis partes pruriãt? Quoniã plus pituitæ cõtinent, vtpote quæ frigidiora sint. Quam ob rem senes pruritus magis exercent, quia frigidiores sint.

Cur homines qui breui ſunt corpore, prudentiores magna ex parte ſunt, quàm qui lõgo? Quoniam animus toto in corpore coactius, & compactius manet, ſi breue eſt. ſi lõgum, paſſus per longitudinem exoluitur, & habetaſcit. vnde Homerus Vlyſſem breuem, ac prudentiſſimum refert. Aiacem longum, & ſtultiſſimum prodidit. [Hoc modo qui breuiore ſunt corpore, ſunt etiam fortiores quàm qui pro ceriore] 26

¶ Quare qui minus ſunt prudentes, ſuſpẽſo corpore ac vultu ſublimi incedunt? Quia quemadmodum nauicularius non admodũ robuſtus nauim rectà non agit: ſic nec corpus animus imbecilior. 27

Cur plerique ſtulti liberos prudentiſſimos procreauerunt. [& contrà, multi valde prudentes ſtolidiſſimos?] Quòd homines ſtultiores cum concumbunt, totos libidini ſeſe dedunt. Itaque animo penitus in corporis concreationem demerſo, aſtrictóque reì tantũ venereæ, ſemẽ vires optimas tũ rationales tũ naturales adeptum perfluit, creátq; proinde hominẽ prudẽtiorem. At homines prudẽtes, & docti ſemper aliquid vel honeſti, vel vtilis animo cõplectũtur, nec in ipſo quidem venereo coitu omnino à rerum ſtudio deſiſtunt. itaque animo remiſſiori profluens ſemen expers longè facultatis illius animalis incumbit. Hinc etiam deduci ratio 28

poteſt, cur homines ſtulti atque indocti filios robuſtos maxime procreant, prudentes & docti imbecillos.

29 Cur ferarum animãtium ſtercus minus, quàm vrbanarum fœteat: & damarum, & aliorum quorundam excrementa pauliſper aroma redoleãt? Quoniam ferè cibo ſicciori, ſimpliciorique veſcantur, laborantque vehementius. hominum vero ſtercus omnium maxime animantium fœtet, quòd vario, humidóque cibo magis cæteris vtuntur: atque plus quàm ſit ſatis importune prius, q̃ egeamus, gulæ ingerimus, atq; minus nos per laborem exercemus, atque minus calore abũdamus. Cum igitur cibus, vel plene concoqui, vel ſatis difflari [propter copiam] non queat, putreſcit aliquãtulum. itaque grauius fœtet.

30 Cur ſinapi, & piper, & acrium omne genus cuti ſuperimpoſitum noſtri corporis vlcerare nimirum poteſt deuoratum, ventrem vlcerare non poterit? Quoniam ante immutatur, atque concoquitur, quàm incipiat agere. adde quòd eius vehementia hebetaſcit nimio ventris humore. quinetiam cutis ſuam ob denſitatem tempus ad agendum rebus admotis acribus ſatis adhibet: & quoniam imbecilla eſt, facile ſentit. at pars inteſtina validiōr vna, & laxior &* humidior eſt.

Cur & præ nimio dolore, & præ nimia 31
lætitia æque lachrymæ excutiantur? Quoniam qui dolent, ſpiſſitudine meatuum, qui poſiti oculis ſunt, humorem, quem oculi cõtinent, exprimunt. dolor enim meatus refrigerat, atque adſtringit. At qui lætantur & geſtiunt, humorem ex laxitate meatuum effundunt. oculi tamen quicunque arctioribus cõſtant meatibus, lachrymam neutra de cauſa mittere conſueuere.

Quam ob cauſam qui dolent, ſumma cor- 32
poris parte palleſcere cõſueuere? Quoniam vires naturæ cum ſanguine partes interiores corporis ſubeant, ſicut ſuperius dictum eſt. ſanguis autem eſt, qui ſummã corporis partem calfacere poſsit, & laxare.

Cur ſæpenumero euenit, vt qui mingũt, 33
etiam flatum ventris extrudant? Quoniam veſica plena vrinæ intumeſcat, & premat, & adducat rectum inteſtinum. Itaque vrina dũ egeritur, inteſtinum illud relaxatur, & flatibus inteſtinis incluſis libertatem effluendi concedit. Sunt tamen, qui dũ vrina ſecernitur, conſenſum quendam membrorum effici omnium cenſeant.

Quã ob rem qui oſcitãtem viderint, oſci- 34
tare incipiant? Quoniam natura animãtium cõſentiẽs inter ſe, afficique mutuo aptiſſima eſt, maximéque brutorum. Hinc vbi è grege aſinorum meiere vnus adorſus eſt, cæteri

quoque omnes identidem faciunt: [quibus vesica plena est vrina.]

35 Cur sanum lippiens sua aduersa valitudine afficiat, sanus vero lippientem sua bona valitudine emendare non queat? Quoniam oculi humidi, molles, affectuíque opportuni sint. adde ꝙ sanitas temperies quædam sit corporis: morbus autem intemperies. faciliúsque modicus habitus ab immodico mutetur, vertatúrque, quàm econtrariò merito lippitudo, quæ habitus quidem immodicus est, sanitatem, habitum laudabilẽ celerius mutat. omnem mutationem autem ob naturalem consensum corporum fieri certum est.

36 Cur numus, aut pomum in aqua demersum amplius seipso videatur? Quoniã aqua submerso adhærens corpori, eadem afficitur qualitate, colorémque proinde trahit eundẽ, quo fallere oculum possit, quasi corpus amplius sit, cum vndique aqua continetur. hac enim eadem ratione sol quoque, & luna, & errones omnes, cum vel exoriũtur, vel occidunt, corpore esse ampliori videntur. quippe cum ita primum cælum recipiat eandem qualitatem, afformetúrq; consimilius.

37 Cur quadrata è longinquo rotunda esse videantur? An quia quadrati angulos [vtpote subtiles] è lõginquo percipere oculus nequeat. quibus detractis rotundum videtur,

quod relinquitur. [Hoc euenit propter visus hallucinationem: sicut & remi in aqua videntur esse refracti.]

Quam ob causam cum aliquid procul percutitur, ictum statim cernamus, strepitum lentius audiamus, quanq̃ vnà cum ictu strepitus oriatur? Quia visum tenuioré atq; acutiorem quàm auditũ habemus. visus igitur anticipare vtpote acutior potest, auditus vt crassior, lentius suo fungitur munere. eadem hæc ratio est, cur in attritu confrictúq; nubium ictum, quod tonitruum appellamus, & ardorem cui nomen fulgur inditum est, [vt in iis instrumentis, quibus igné iaculari solemus.] non ex æquo percipiamus: sed fulgur primum videamus, pòst tonitruũ audiamus. quanquam ictus vel prius tonitruum, quàm fulgur efficiat, vel vtrunque simul cõmittat. Ergo vel hac in re visus vtpote agilior, & tenuior præcurrit, atque anticipat: auditus vt crassior, & retardior, postmodum sentit. 38

Quam ob rem ex frigoris vehementia partes nostri corporis cæteræ rigeãt omnes, facies minime, cum hæc vna detecta frigori pateat? An propter consuetudinem. facies enim quòd semper detecta est, aëris mutationibus insuenit. iuuat autem plurimum ad resistendum consuetudo, atque exercitatio. 39

40 Quam ob causam bilis suo conceptaculo affectu admodum facili complexa nunquam id corrodat, vbi vero in dentem corpus solidissimum paulisper decubuit, illum [confestim] corrodat, atque interimat? Dixerim, quia natura vt in illo vno corpore bilis contineatur, statuit. vis enim naturæ plurimum ad prohibēdum ne quid officiat, valet. Cōstat hoc etiam rebus aliis. fœtus enim decem fere menses in vtero permanens nullum ponderis sensum gerenti fœminæ mouet. at si quis flatus [leuis] eódem ruat, tormentum protinus excitatur, & pondus sentitur, & distentio rapit intolerabilis. arteria item aspera spiritus vnius conceptaculū est, ita, vt si quid cibi, aut humoris in eam delapsum sit, strāgulatio sequatur, & tussis* subita. natura enim non cibo, sed spiritui viam hanc vni vendicauit.

*σύντονος vehemēs

41 Cur alii balneas sitibundi ingressi, extincta siti egrediantur: alii contrà? Qui habitu sunt sicciori, siti balneo humefacti absoluuntur, præsertim si non penitus tabeant siccitate. At qui humidiores sunt, & siti omni vacantes, iis humor per sudorem absumitur, itáque sitis creatur. quippe quæ siccitate oriri solita sit.

42 Quam ob causam radice per cibum ingesta, alii fœde eructant: alii non? Quorum ventriculus non vitiosis excrementis, maxi-

ῥάφανον radicem reddit.

méque pituitosis redundat, horũ eructus purior est. Quorum autem illis redundat, impurus, & male olens. radix enim vim calfaciendi, incidendi, extenuandíque materias obtinet: flatúsq; ex humoribus mouet, quos per ructum retrudit, aceiicit. ita feces quoq; diri odoris si immotæ manent, fœtorem non spirant: si mouentur, ampliter spirant. haud enim audiendi sunt illi, qui radicem ipsam vitiosam natura, & fœtido constare genere censent. argumento quòd etiam foris tam marcida male olet. nã si id esset, omnes, qui eam edissent, fœtidum eructarent.

Cur summis frigoribus, digiti & omnino extrema corporis nigrescant, & decidant? 43
Quia vis summi frigoris calorẽ insitum ad corporis profunda impellit, & claudit. itáq; extrema, quoniam vires* animales [& calo vitales.
rem] nequeant adipisci, primum liuent, deinde nigrescunt, & moriuntur. decidunt vero propterea, quòd natura reliquo suo corpori cõsulens, adstringit ad se quod integrũ est. relinquit, atque reiicit, quod mortuum vacat. extrema id affici possunt, eo quòd parum carnis, calorísque obtinẽt. hinc enim & in genere stirpium, quæ infirma, laxioráque & minus calida sunt, frondes hieme ineunte amittunt. Errant enim, qui principio calorẽ innatum vim aduersam frigoris aufugere introrsum existiment. proinde coactũ, & quasi

recreatum, proficiſci vniuerſum larga cum copia omnibus auxilio membris. Itáque fer uore nimio extrema poſſe exuere. Nam dũ intus manet, cogi melius poteſt.

44 Quam ob rem qui extremis perfrixere, ſi mẽbra igni admoueant, doleant vehemen ter? Hoc vniuerſim & ad ſubitam qualitatis mutationem accidere arbitrandum eſt. fit e-nim, vt ex multo frigoris, repente tranſeant ad multum caloris. omne autem quod im-modice, vniuerſimque malo agitur habitu, dolorem naturæ infligere poteſt. ſicut quod per habitum bonum modice, atque ad natu ralem conditionẽ vniuerſim mutatur, natu-ram vero vehementer permulcet, atque ob-lectat. corpus enim humanum habitu tem-peratiori, quàm cætera animalia conſtat.

45 Quam ob cauſam, qui piper, aut panis *inciſum grandiuſculum deuorarint, ſingul tiant? Qui ventriculum mundum, & ſentien tem, & calidum habent, hi celeriter piperis acritudine mordẽtur. quo morſu ſtomachus ad repellendam rem, quæ id efficit, excita-tur. Itaque oritur, qui ſingultus vocatus eſt. at qui ventriculo ſunt frigidiori, pituitoſo, atque hebetiori, hi lentius ſingultiunt. quin-etiam qui panem inciſum iuſto amplius de-uorarint, oppreſſi magnitudine panis, ſin-gultire coguntur. membrorum enim natura nequit quieſcere, quoties aliquo detrimẽto

*fruſtum

infestatur. Piper igitur qualitatis suæ acritudine facit, quòd singultus obueniat. quomodo bilis quoque interior pungit, & concitat. panis vero sua opprimens quantitate idem committit more pituitæ, quæ singultum aggrauando ciere potest. respõdet enim piper bili, panis pituitæ. vtraque vero proxima rebus extrinsecus infestantibus dixerim, spinis & lapidi. piper enim & bilis acumini spinarum respondent: pituita & panis lapidum ponderi.

Quam ob rem vitia, quæ in vnguibus digitorum constiterint, dolore afficiant vehementi? Quoniam nerui ad extremos vsque porrecti digitos suis ipsi excremẽtis vngues conficiunt. sicut etiam dentes in gingiuis. Cum igitur vis, quæ per neruos author sentiendi præstatur, profluens extremis insistat digitis, eò se colligens, augeatur aquæ modo, quæ in compita confluit, constat eóque magis dolorem posse amplificare, quoniam plus sensus vitiis augetur. 46

Quam ob rem iis qui panẽ incisum grãdiusculum deuorarint, & ob ea rem singultire incipiunt, retentio spiritus singultum sedare possit? An quia stomachus ad asperam arteriam positus est, idcirco premitur ab ipsa arteria, & instringitur, ita vt panis intrusus in ventriculũ excutiatur. quo excusso põdus tollitur, quod singultum ciere potest. 47

48 Quam ob causam qui ex pane singultiũt, soluantur singultu, cum triste aliquid audierint? Quoniam sunt intenti ad hoc, quod ægritudinem attulit. Cum enim vis animalis aliorsum conuersa, mouere thoracem desinat, spiritus parum tãtisper affluit. itáq; coactus singultum præ sua copia sedat, vt dictũ iam est.

49 Quam ob causam cũ picturas intuemur, si prope astamus, colores plano contineri omnes videamus: si procul, partim cauo, partim deuexo repræsentari necesse est? Quoniam vis conspiciendi, quoties per longum extenditur interuallum, languescit: atque ita colorum profunda diligentius nequit explorare, sed partem albiorem deuexam videt, nigriorem cauam. Album enim quoniam lucido proximum, foras versus elucet: nigrum vtpote obscurum, introrsus nitet. Hic adiici illa congruum iudico. Artium aliæ materiã transformare solent, vt cum fictor æneum equum, bouem, aut quod aliud animal conflando, aut ducendo hominem, aut vas aliquod affingat, videlicet materia æris à forma in formam immutata. aliæ per adiectionem agunt, vt quæ cera, aut luto effigiant. aliæ per demptionem, vt quæ animal sculpendo afformant. aliæ per compositionem, atq; appositionem, atque conglutinationem, vt ars ædificandarum ædium, aut nauium, aut

lignaria. Sunt præterea, quæ per habitus alterationem, penitiorémque immutationem fiant. quemadmodum natura genus animalium ex semine creare solita est. Nō desunt, quæ per habitus mutationem atque additionem prodeant corporis. quomodo natura membra enutriendo augere vtique consueuit. addo etiam, quæ per colorum mistionem, atq; adiectionem corporum conficiantur; vt artem pingendi suo fungi officio nouimus.

Cur aqua frigida neruis officiat, calida non profit: sed talis quoque aduersa sit? Nā si quid noxium est, cōtrarium eius commodum esse necesse est. Haud enim fieri potest, vt contraria modo consimili [prima ratione & per se] efficiant. Dixerim aquam, nō qua est calida posse officere, sed qua calida & humida. neruorum etenim ictus, quoniā summa in neruis sensio est, *contendi, astringíque desiderāt. quod humor præstare nequit. imò neruos emollit, laxat, ad cariem ducit. calorem vero [per se] neruis haudquaquam esse incommodum constat, argumento olei, cuius perfusione iuuari neruos palàm est. eo scilicet, quòd aliquid obtinet acerbitatis. 50

roborari:

στύψεως acerbitatis astrictionis.

Cur poma obesse sua frigida humidáq; natura possint: aqua, quæ frigida & humida est, non tantundem officiat? An ꝙ aqua pomis tenuior est, ac digeri celerius potest. 51

idcirco non ex æquo offendit, præsertim cū membra firmare aliquantulum valeat.

52 Quam ob causam plerique cibos crassos, atque difficiles concoquere facilius possint, vt carnes bubulas: faciles, & succi cōpotes laudabilis ægre concoquant, vt pisces saxatiles? Rationem alii ad cōsuetudinem referunt, alii ad habitum quendam naturalem ingenio humano explicabilem, alii ventris calore immodico cibos concoctu faciles vltra modum pro sua facilitate concoqui, itáque perfrigi, corrumpíque censent. difficile vero, & quod modice immutatur, concoqui tantum, non præterea quicquam vitiari. Nā & paleæ quoniam perquam facile afficiuntur, in cinerem vertuntur ab igne largo, & rapido. quod ligno querno accidere non potest.

53 Cur farina hordeacea extinguere inflammationes possit, cum frigidum omne cogendi, dēsandíque, non digerendi vim habeat. Dicendum non vi refrigerādi, sed tergendi, discutiendíque farinam posse digerere hordeaceam. Scindit enim, & * dirimit. & verò pleraque alia rem sibi contrariam efficere queunt, videlicet nō ratione primaria, & per se: sed secundaria, & per accidens. Exempli gratia: apium, quod calidum est, febrem minuit, non eo, quòd calidum, [similia enim se mutuò iuuāt:] sed quòd materias infestātes

* & deterget humores.

discutere, [ex venis] atque detergere potest, & vim mouendi vrinam habet. Iris itē, & hyssopum herbæ, quanuis calidiores, prosunt tamen ad laterum dolores, quoniā materias incidunt, quæ inflammationem membranæ costis subditæ excitāt, quinetiam aquæ perfusione frigidæ neruòrum distentionem ex materia ortā frigida [& viscida] sedatā aduertimus, per accidens, scilicet caloris interuētu interioris. Quoties igitē ex se nullo interueniēte medio quicq̄ agit, proprie rationéque primaria rem effici dicimus. at si non ex se, sed per aliquod medium agat actionē, per accidens, rationéque secundaria profici sci dicere consueuimus.

Cur ante quàm balneas introëamus, tepidam egeramus vrinam: cum diutius intus mansérimus, frigidam? Dixerim quasi per comparationem alterius ad solitum euenire. vrina enim cū tepida effluat vere foras, quoniam nostrum corpus iam frigidū est, tepidū quod emingimus, corporis comparatione sentitur. At vero intus, quoniā plus quàm vrina corpus recaleat, frigida esse videtur, quanquam aliquātulo calidior est. Constat hoc etiam, q̄ si balneas ingressus prius, q̄ recaleas, te recipias in labrū, aqua quæ calida leuiter est, feruens admodum sentietur. sed si postquam concalfactus es, labrum adieris non ex æquo feruore eandem percipies. 54

55 Cur aqua interdum locis effossis maritimis dulcis comperiatur? Causa, quòd pars maris tenuior dulcis est: crassior salsa. quantum igitur tenuius est, dulcéque est, hoc per terræ foramina transmissum liquatúmque in ipsam se condit tellurem. quod ea effossa cóperitur. hæc eadem pars maris tenuior efferri quoque in cælum, atque in humorem dulcem, ac in pluuiam euadere solita est. Crassa illa resiccata, cocta transit in salem. Quæ igitur litore laxiori continetur, salsa propterea est, quia crassior quoque humor terram subire per meatuùm amplitudinem potest, qui salsus est.

56 Cur aqua puteorum per hiemem calida, per æstatem frigida est? Quoniam contrariũ omne suum vitare contrarium semper solitũ est. cum igitur frigidum, quod calido contrarium est, atque exitiosum, fugiat per æstatem, cum cælum recalet, se ad ima telluris recipiat necesse est. quo euenit, vt aqua frigida efficiatur. Contrà per hiemem, quoniam extrinsecus frigus vergit, calor ad ima fugiens aquam tepefacit. Contraria enim per idem loci & temporis simul manere natura noluerat.

57 Cur in Aegypto, quæ terra calidissima est, vinum frigidum nasci soleat? Ratio eadẽ illa est, quã superiori reddidimus quæstioni. calor etenim facit, vt frigida omnis qua-

litas deferat se ad radices vitium. itaque illas
refrigerat: quod cum stirpibus cõmune eue-
niat omnibus, vites amplius sentiunt, quia
molliores atque affici opportuniores sunt.

Quam ob causam aqua, quæ feruida de- 58
missa in puteum est, frigidissima fiat? Quo-
niam frigor putei calori pugnans aquæ de-
missæ, faciléque præ sua frigidissima copia
superans calorem vniuersum expellit, ma-
gnáq; cum vi permeat per aquam, atque ita
vehementer eam refrigerat.

Quam ob rem cum bestiola oculo inci- 59
derit aliqua, comprimi alterum prodest?
Quoniam spiritus visui à natura delegatus,
nõ præterea [per clausum] effluit: sed se col
ligẽs, copia larga redũdat. itaque ad apertũ
oculũ sua copia deriuatus implet illũ, & tu-
mefacit, & in priorem partẽ reddit propen-
siorem. vnde fit, vt quod incidit infirmũ, ac
leuius, expellatur, fortasse spiritus quoq; ip-
se vniuersus occurrens per foramina oculi
bestiolam reiicere potest.

Quam ob causam qui in faciem [alapis] 50
percutiuntur, ignem videant? Quòd spiri-
tus visui acommodatus extenuatus per ictũ
ardet, profectúsque in aërem talis videtur,
qualis per ictũ redditus est. Sic enim & duo-
bus lapidibus, aut ferris mutuo attritis aër
interueniens ĩctus, extenuatúsque maiorem
in modum in ignem conuertitur. Quod idẽ

& in nubibus euenire certum est.

61 Cur non lapides omnes per mutuum attritum ignem excutiant? Quoniam sunt qui corpore soluto, læui, & laxo constent. haud enim æque per attritum aër extenuatur, cũ nullo vehementiori afficiatur ictu propter corporis læuitatem. & cedens quoque, & se in foramina laxioris contextus recipiens, nõ omnis pari modo percussus recalescere potest. hoc etiam per attritum lignorum mutuum accidit. Ignis vero, quem de sole, & aqua excipimus, reflexu radiorum solis ad vitrum, ac inde reditu ad planũ contrahitur. fit enim ita, vt aër amplius cõcalfactus ignescat. quomodo etiam in speculis agitur.

62 Cur scalas facilius descendamus, quàm ascendamus? Quoniam in descendendo pondus nostri corporis iuuat, vt pronius deferamur. at in ascendendo vires dum põdus corporis sustinent, atque efferunt, laborant. sic enim & lapis facilius deorsum, q̃ sursum fertur. nã graue omne deorsũ ferri aptissimũ est

63 Cur pueri statim vt ex vtero parentis in lucem venerunt, plorare incipiant? Quoniã sensum iam & naturam alienam sibi experiuntur. quippe qui ex corpore calido, & molli, quo continebantur, ad aërem frigidũ prodeant. fortasse vel luce ipsa perculsi contristari vociferaríque incipiunt. Haud enim illi audiendi sunt, qui animum dicant, quòd

amiſſo cæleſti domicilio corpus inhabitare terrenum occepit: idcirco infantem cogere dolere, atque plorare.

Cur apes, formicæ, muſcæ, atq; ad ſummam animalia inſecta oleo pereant? Quia ſpirandi meatus continent anguſtiſſimos. oleum enim quoniam lėtum eſt, interſepit, & claudit iter, ita vt via ſpiritui omnis denegetur. quod cum accidat, interitum ſequi neceſſe eſt. [idem etiam ſerpentibus contingit ex iis quæ mali ſunt odoris. Nam ſpiraculorum anguſtias obſtruit ſuffimentorum craſſitudo.] 64

Cur flādo calida refrigerare, frigida tēpefacere poſſimus? Quoniam noſtra reſpiratio calida eſt, ſpiritus qui ore profluit, qualitatem abolere contrariam poteſt. calida vero refrigeramus, eò quòd calidā etiā [eorū] qualitatem mouerimus, atq; digeſſerimus. 65

Quam ob cauſam carnes, quæ lunæ plenæ expoſitæ pernoctarunt, putreſcant, & pereant? Quoniam aër orbe lunæ completo calidus reddi ſolet, & humidus. quæ quidem qualitates putredinem contrahunt. ita enim à natura ſancitū eſt, vt ſi calor, & humor modicè adſunt, cōcoctionem efficiant. ſi humor paulo exuperat calorem, putredinem moueat. ſi nimium, extinctionem committeret. ſi calor valde humorem vincit, deuſtionem adduci neceſſe eſſet. Luna vero cum 66

quadriformi notetur habitu. primo cum æqua portione diuisa est, humida & aliquantulum calida regit. Secundo pleniter orbe, calida & quodammodo siccior est. Tertio cum senescit, sicca & frigida redditur. Quarto cum luce omni exhausta silet, frigida humidáque euadit. Tum enim expers est radiorum solis, quos calidos esse nemini ambiguum est.

67 Cur piper & synapi si solida deuorentur calfacere ventrem nequeant, si contusa nimirum queant? Quoniam quæcunque non actu, sed potentia suas continent qualitates, aliquod extrinsecus desiderant auxiliũ, quo suam potentiam ad actionem promant. Cũ enim per contusionem tenuiora reddantur, meatúsque corporis altius subeant, atque à calore moueantur natiuo; merito iam suam exercere potentiam valent. hæc eadem ratio cæteris quoque qualitatibus afferenda est. rerum autem, quæ sua qualitate agant, aliæ actu proferunt qualitatem, vt aqua, ptisana, lac. sunt enim hæc humida ex se, atque frigida præsidii nullius indigentia exterioris, quo refrigerent atque humefaciant: consimili modo & sal, & terra, & reliqua generis eiusdem. sicca enim constant natura tam potẽtia, quàm actu, & facie. At mare [salsugo], *& feruida naturæ fluenta, faciem quidem humidam præ se ferunt: sicca verò potentia,

τὰ αὐτοφυῆ τῶν

intelliguntur. contrà panis,& ſemen lini cũ ὑδάτων
ſiccam præ ſe ferant ſpeciem, humidam po- natiuæ
tentiam ſortiuntur. aquæ.

Quam ob rem pleraque omnia anima- 68
lia videre interdiu queant, noctu nequeant? Quoniam ſpiritum vſui viſus accommodatum habent craſſiorem, quàm vt aërem permeare ad rem vſque videndam valeat. craſſeſcit enim per noctem, cum ſolis abſentia refrigeretur: extenuatur interdiu beneficio aëris, qui tenuis, & calidus eſt. feles tamẽ & hyænæ, & veſpertiliones contrà ſe habent. cum enim interdiu nihil ferè videant, acute omnia per noctem conſpiciunt. ſpiritũ quidem illum viſorium, & tenuiſſimum, & dilucidiſſimum habent, ita vt per noctẽ hic modice incraſſeſcens, idoneus ad rerum conſpectum reddatur, per diem luce præclara ſupra modum extenuatus expandatur, & euaneſcat. quam ob rem leones quoque per ſolem ingredi acriorem non patiuntur. ſunt enim acie oculorum acutiuſcula, & ignem interdiu iidem ob eam rem fugiunt. conſtat talem leonis aciem eſſe argumento pupillæ, quæ præfulget, atque etiam partis humidæ oculorum, quæ dilucidiſſima eſt.

Quare cum per noctem inter dormiendum 69
oculos repente aperiamus lucem percipimus? Quia ſpiritus videndi coactus, amplificatúſque indormiendo vniuerſus larga

copia erumpit per tenebras, atque elucet. itáque speciem quandam lucis merito potest conspicari.

70 Quare quos puduit, oculos deorsum vertere soleant? Quoniam oculos speculum plane animi natura extruxerat. quippe cum cæteras quoque affectiones animi per oculos intelligamus: videlicet cum angitur, cum irascitur, cum verecundatur. quod cum animus personam quampiam reuerendam respicere libere, atque alloqui audentius temperet, palpebras trahi deorsum à musculis cogit. quasi occulens partē, qua facultas conspiciendi administrari solita est.

71 Cur sedes audiendi humorem omnem inoffense præter quàm aquã patiatur? Quòd aqua præ sua frigiditate neruum ilico audiendi ministrum subit. frigus autem omne neruis inimicissimum est.

72 Quam ob causam cum ventus futurus vehemens est, splendores quidam tanquam stellæ discursent, aut tanquam fulgura coruscent, potissimum per cælum serenum & siudum? Dicendum iam moueri ventum incœpisse: verum nobis, vt corpore constantibus crassiori, atque ad sentiendum hebetiori, nōdum patet. aërem tamē superiorē vt tenuiorem, ac ætheri proximiorem, mouendo incendit. atque ita nos partes illius more scintillarum duci cernimus. post vbi ventus in-

ualuit, aërẽ quoq; familiarẽ hũc terrę, & craſſiorẽ mouet, cuius agitationem percipimus.

Cur ventus vehementius per loca ſpiret anguſta quàm per ampliora? Quoniam vnũ in locum coactus vires auget, robúrque pro ſuo profundo accipit amplius. at verò expã ſus, diffuſúſque per ſpatia laxiora infirmus redditur, atq; imbecillus. hinc ignis quoq;, & aqua, & qualitas omnis coacta validior, quàm expanſa eſt eadem ratione. 73

Quam ob rem nonnulli cum magna po ſita procul videre nõ poſſunt, parua in propinquo cernere queant: quos myopas ideo cognominamus, quoniam non niſi conniuendo reſpiciant? Dicendum ſpiritum, cui videndi officium deputatum eſt, tenuem, ſyncerúmque in his eſſe, itaque longe deductum vt rem apprehendere non poſſit. propinqua tamen, vel parua explorare ſuam ob tenuitatem, ſynceritatémque non immerito poteſt. at qui etiam minima è lõginquo cernunt, vt ſenes quoque aliqui faciunt, his cauſa contraria reddi debet. quòd ſpiritum oculorum craſſum, largúmque habent. opúſque eſt ob eam rem moueri lõgo itineris ſpatio, videlicet vt attenuetur, & ad rem percipiendam reddatur idoneus. 74

Quam ob cauſam canes ſoli ex omnium animantium numero colligari poſt coïtum venereum ſoleant? Quoniam & ceruix 75

vuluæ caninæ angusta est,& coles in vsu venereę rei inflatur,acintumescit,nec protin* retrahi potest.adde quòd semen lentum,glutinosúmque est.vtrumque verò per immodicam siccitatem accidere intelligimus. Nã & indensare arctúsque colligere membra, & humores stringere, atque durare siccitas potest.

76 Cur soli animantium canes rabiant per æstatem? Censendum id fieri propter habitus[sicci]amplificationem.canes enim cum semper suapte natura habitu sicciori cõstãt, tum per æstum magis resiccantur,& tabent. humor enim contentus in his, totúsque habitus concalfactus, resiccatúsque supra modum incenditur. Itaque ritu hominum per febrem insanientium furiunt,& saliuam siccissimam,rubiginosissimámque emittunt,incendi totum habitum constat, eo quòd & frequenti ore anhelant,& oculos habẽt igneos & fauces reserant,oréque hiscente vagantur, vt refrigerentur. cauda item præ nimia siccitate horret,tabescit,extenuatur:nec inter eos quilibet rabit, sed qui siccissimus est. Placet quibusdam sidus quoque caniculæ rabiem canibus per delibationem quandam cælestem atque influentiam emoliri.

77 Cur qui rapide, inconsultéque inciduntur,minus doleant,quàm qui cõsulto? Quoniam alteri animo sunt occupato cuique ne-

gocio, vt ex æquo ſentire præterea non poſſint. alteri ſuum animum ad membrum id vertũt, quod ſecandum eſt. atque ita, vt amplius ſentiunt: ſic vehementius dolent.

Quam ob cauſam qui onera portãt, aut trahunt, cum cantu ambulare conſueuerunt? Quoniam dum animus modulis permulcetur, attendítque numerorum ſuauitati, minus ſentire poteſt. itaq; minus ab onere angitur. hæc eadem ratio eſt, cur lugentibus tibias, atque tympana adhibeamus: & cur ad eos, qui vel morte ſuorum angũtur, & mœrent, vel morbo laborant, homines congregati, varióque vti ſermone ſolitũ ſit. animus enim cum ſe ad verba transferat, minus rem ſentit aduerſam. vnde veteres varia ſcenarum oblectamina ſibi excogitarunt, vt animum ſolatiis, modo his, modo illis exceptum ab angore ſeiungerent. 78

Cur Aethiopes magna ex parte cum febricitant, intereant, & cum lippiuerint exulcerentur? Quoniam calidi ſunt nimium, & ſicci. fit enim per febrem, vt omnis elementorum deſtruatur conſtantia. quandoquidẽ humor, qui eſt in his exiguus, abſumptus, atque* abditus, facit, vt tota elementorum conſtructio reſoluatur. calorem enim deleri per alimenti inopiam neceſſe eſt. qui cum defuerit, frigus oriri nulli dubiũ eſt. Quinetiam ſiccitas humore interempto exuperat. 79

*deperditus.

quapropter mortua corpora ſicca & frigida ſunt. Vnde Homerus cum ex elemẽtis duo, quæ tenuiſſima, & leuiſſima ſunt, abire, & euaneſcere: duo reliqua manere corporibus mortuis noſſet, deprecatus in hunc modum eſt, Sed dii vos omnes faciant vndámque, ſolúmque, videlicet gelidos, & ſiccos. exulcerantur per lippitudinem oculi, quoniam ſanguis bilem ex inflammatione excipiẽs, oculos præ nimia acritudine excedit, & lacerat.

80 Cur in conuiuiis poculis modo contrario vtamur? Cum enim comedere incipimus, minuto bibimus poculo: cum ſatiati ſumus, amplo iam agendum cenſemus. hoc etſi contemnendum potius, quàm diſcutiendum videtur, habet tamen cauſam non ineptam. vt enim epularum gratia crebrius bibamus, à minutis incipimus poculis, atq; ad ampliora finimus: quippe cum minuta implere ſatis, vbi potare liberaliſſime libuit, nõ queant. at ſi ab amplioribus incipiamus, ocyus expleri neceſſe eſt. Itaque frequẽtius, quod epulãtes decet, haurire non poſſimus. adde quòd natura largo protinus, vniuerſóque hauſtu excepta, rem moleſte fert alienam, & copiam omnem ſucceſſiuam aſpernatur. at verò minutis exorſa, paulatinis amplioribus aſſueta, copiam quoque familiarius demum admittit, & patitur.

Quã ob causam, qui aqua intercute laborant, assidue sitiant, cum aqua sint pleni? Quoniam humor qui in his non digeritur, sed putrescit salsus quoque efficitur, atq; ita stomachum resiccare potest. præsertim cum febriculæ adsunt. ad hæc, quanto venter amplius intumescit, tanto reliquum corpus minus ad portionem capiens alimentum resiccatur, vnde etiam extenuari consueuerunt. maxima enim pars sibi conuersa in aquam, ortum, amplificationémque vitii exhibet. 81

Cur per cõuiuia, vt inter initia sibi, & ante, q̃ impleamur, angustia premimur: sic post satietatẽ atq; ad finem cœnæ relaxamur, neq; vllo accubãdi cœtu *adduci præterea cõsueuimus? Quoniã principio omnes præ nimia edendi auiditate ad partẽ lectisterniorũ *exteriorẽ tendimus. hinc euenit porrò, vt non mediocri premamur angustia. At post satietatem alius in partem potius vergit inferiorem, alius in latus discumbit, alius item erectius sedet, alius vel priorem in partem inclinatur, vel in posteriorẽ paulo resupinatur: atq; ita efficitur, vt post satietatẽ relaxemur: adde q͏ oẽs inter edẽdi initia in pectus propẽsi, & in lata anixi corporis accubam⁹. itaq; euenit, vt ãgustia premamur, necesse sit. 82

angi

interiorem. Sic enim legit Politianus.

Quam ob causam, cum tres corporis nostri materiæ simplices, vniformésque sint, non tres quoque morbi vniformes, atque 83

ſimplices veniant: ſed plures? Duplex enim in qualibet materia genus eſt ægrotandi, videlicet continens, atque intermittens. Cenſendum propterea id accidere, quoniam nõ tantũ ex materiis morborũ diſcrimina oriũtur: verum etiã ex locis. calida enim, tenuíſq; materia febrem acutã, breuẽ, ardentémq; efficit: frigida & craſſa hebetem, & longam. ſic enim & ligna, quæ calida & ſicciſſima ſunt, vt tedæ, vt laurus, [oliua] ingẽtem excitant flammam atque ocyus abſumuntur. at quæ humida, & viridia ignem humilẽ reddunt, & fumoſum, & lentius deuruntur. locus item ſi amplus, latúſque ſit, celerius pleniúſque accendit materiam ob eam ſcilicet cauſam: quòd quantum materiæ vitiatũ eſt, coactum eodem in loco ſubſtat, perpetuáque via accenſum vitat. Sed ſi anguſtus, exiguúſque ſit, vt non totã, ſed particulatim materiam capere totam poſsit, febrem imbecillam creat, & diuturnam. Ergo ſi materiæ naturam, & locum coniunxeris, numerum omnem comperies febrium, quas putrens materia contrahere poteſt. Nam ſi in amplis cõceptaculis, id eſt venis, atque arteriis flaua bilis putreſcit, quoniam calida eſt, febrẽ accendit ardentem, acutam, breuem, qui ardor vocatus eſt. Sed ſi pituita frigida in paruis venis, & arteriis, cuti propinquis putreat, febrẽ imbecillam, & longam mouet, cui nomen

ἢ, ὑφ' ἓν ὅλον ἐξάπτεται σηπόμενον, ſic Politianus, Vnà oĩs ſcilicet humor putrefactus accẽditur.

quotidianę inditum eſt.Itē ſi flaua bilis paruis in conceptaculis putret, febrē creat breuem: diuturniorem tamen, quàm ardor ſit: quam tertianam, vel acutam ſimpliciter nominamus.Sed ſi pituita in amplis putret cōceptaculis, febrem excitat quotidiana aliquantulo breuiorem. Pari modo & atra bilis ſi amplioribus venis putreſcat,quoniā tota vno tempore incendatur, breuē agit quartanam. At ſi in paruis, diuturnam. accidit enim vt ſimul & materia frigida, craſſa, immutaríque difficilis ſit, & locus arctior obſiſtat,ne bilis tota ſimul deuri poſſit, & abſumi.

Cur febris quartana diuturnior ſit quàm 84
quotidiana, cum pituita, quæ frigida, craſſa, lentáque ſit: quomodo etiam atra bilis, quæ quartanā agit,frigida,craſſa,atq; etiam lōge minor,quàm pituita cōtineatur? Quoniam pituita quanuis frigida,& craſſa, tamē humida eſt: humidum autem quodque facile immutari poteſt,atra bilis,ſicca & frigida eſt. Siccum autē omne difficile immutatur. Captioſè igitur agunt,qui miſſa, & quaſi operta reliqua aduerſáque qualitate frigidi, vnius affinitate,& pituitæ copia ratiocinantur.adde quòd pituita naturæ accommodatior eſt,quàm atra bilis, vnde per eſuritionē pituita pro alimento natura vti conſueuit.febre igitur quotidiana vrgente natura quan-

tum pituitæ vtile comperit, totum id ad corpus alendum concoquit, atque dispensat. quantum autem inutile est, id putrescens accendere potest febrem.

85 Quam ob rem materiæ nostri corporis cum quatuor sint, putrescantque omnes, genera febriendi non quatuor, sed tria cõstant? Quoniã sanguis naturæ familiarior est, alimentúmque suppeditat corpori. hic enim si abundat, plethoram, id est repletionem tantummodo creat: si putreat, non sanguis prę terea esse potest. quippe qui recalescens flauam in bilem transeat. at reliquæ omnes materiæ, si superent, vitia per cutem maxime pariunt, vt vlcera, quæ à serpendo herpetes appellamus, vt cancros, vitiligines: sed si putreant, febrem excitare consueuerunt.

86 Cur si per parietes inuicem obiectos fenestræ sint, accidat, vt altera clausa, non prę terea multus, ac vehemens ventus irrumpere per alterã possit? Cẽsendum hoc propterea euenire, quoniam aër excitus, id est ventus, non nisi corpore constat. ergo altera clausa, aër, qui ingressus per alteram est, domũ replet. & quoniã corpus est, nihil amplius aëris superingredi patitur, ne corpus in corpus admittatur. at si fenestra aperiatur, aër quo domum præoccuparit, pulsus per eam extruditur, itáque locum exteriori dat aëri, & cedit, vt libere ingredi valeat, qui etiam

ipſe per obiectam feneſtram curſu conſimili effluens facit, vt alius per alteram admittatur. quod cũ aſſidue agatur, impetus aëris, & agitatio vehementior excitetur, neceſſe eſt.

Cur hominũ, qui amoribus detinentur partes poſtremæ aliàs frigidæ, aliàs calidæ efficiuntur? Cenſendum id propterea fieri, quia quoties angũtur, deſperántque potiri ſe poſſe, quam ardent, calor inſitus in profundum ſe contrahit cum natura, ítaque extrema omnino refrigerantur. & pallent verò ob eam rem, & triſti vultu, demiſſóque redduntur. At verò quoties contrà vel ſpem obtinent bonam, vel admodum excandeſcunt, calor ille natiuus idem ad cutem cum natura effunditur, itáque calidiores rubentioréſque redduntur. Quam ob rem pictores cupidiné aliàs triſtem, anxium, iacentémque pingnnt: aliàs hilarem, ſubridentem, volitantem puerum item eundem [vegetum] repræſentant, quoniam cupido vehemens quidem eſt, ſed non diuturna & ſtabilis. Amor enim honeſtus perpetuò [permanet: vt qui] vel inter bonos amicos eſt, vel inter parentes & liberos, vel inter maritum & vxorem. inhoneſtus ille parum edurat, magnáque ex parte inter externos, parúmque cognitos oritur. honeſtus item moderatus, ac ſobrius eſt. inhoneſtus vehemens, furibundúſque. Tenet funale, atque penna-

tus est, quòd animantium videlicet animi *efferri, mutaríque facile consueuerunt: & calor eorum natiuus[cordis] propter vehementem, assiduámq; solicitudinem [rei expetitæ] marcescit, & vritur. *Ensis parte dextera pendet: lęua pharetra sagittis referta pluribus, quoniam principio amor per radium oritur vnũ oculorũ. statim quippe vt[quis] aspexit, amauit. pòst, frequentes ad rẽ amatã radios mittit, quasi tela iaciat, & capere illã conetur. sagittæ abditæ in pharetra sunt: quoniam qui amant, occulte radios mittunt oculorum. accedit ad hæc consuetudo, quæ amorem ita accendit, vt ignem auget afflatus, quanquam ortus amoris non ad consuetudinem[propriè referendus,] sed[nonnũquam etiam] existere subito arbitrãdus est. [Semper enim amore caperetur, qui cuipiã cõsuesceret] nudus pręterea fingitur, ꝙ & palã fit animus amãtis, & sine vllo interuẽtu rei prodit cupiditas. haud enim per alium amare quis potest, *neque ita occulte, vt intelligi à nemine possit. vnde statuarum quoque artifices, deos ac reges nudos sæpenumero causa honoris, & laudis effingunt, scilicet vt perspicua eorum potestas, & animo synceri, nullóque vitio protecti per corporis nuditatem indicendur. Plures cupidines facimus, vel quia varia libido est (aliud enim alius cupit. vnde Plato cupidinem * multi-

Sagittam quidem manu dextra tenet, pendet verò ad sinistrã pharetra.

neque occultè, neque quẽ non nouit.

πολυκέ·

plicã beluã appellat) vel quia sæpius euenit vt idẽ pluribus se cupiditatib⁹ dedat. Matrẽ omnes Venerem habere vnam dicuntur, id est libidinem. Venus enim libidinis effigies est. Ferunt Cupidinem furiam arsisse infernam, quoniã sunt qui in amores turpes, detestandos, illicitos ruant, vt libro secundo allegoriarum de diis abunde docuimus. φαλον, multorũ capitum legendũ fortè, multicipem.

Cur per statum aëris pestilentem alii intereant, alii resistere possint? Censendum id habitus ratione accidere. etenim qui corpore male habito sunt, iis aër vitiatus exiguũ quoque materiæ, quod integrum extat [inspiratus] corrumpit, atq; ita materiæ corporis omnes deprauatæ morbos plures, & insanabiles creant, vt moriendum sit. at qui corpore bene habito est, hunc pestilens aër aut nihil offendere, aut parum potest. habilitatẽ verò corporis esse, quæ causam illam efficiẽdi euocet ad agendum constat argumento materiarum externarum. Quercus enim difficilis passu ignis aspernatrix est, harundo facilius ignem recipit, longe facilius stuppa. verum si stuppam madefeceris, & harundinem ceperis viridem, quercum verò siccam, aut etiam sulphure illitam igni mãdaueris, hæc facile corripietur, flagrabítque: stuppa & harundo nullum penitus ignem excipiẽt. hoc eodem exemplo reddẽda ratio est, cum quæritur quam ob causam labor febrẽ ephe- 88

meram ex tempore diei vnius appellatã potius, quàm putridã facit, aut hecticam ex firmitate habitus nominatam. [dicimus id euenire ex præcedenti corporis dispositione: & causam ad illam referimus.] quoniam si corpus spiritum integrum habet naturalem, nullisque materiarum recrementis vitiatum sit, aptum [minus esse] iá constat ad genus morbi eiusmodi concipiendum. quo enim solidius, eo siccius, & perinde languori id genus

min⁹ opportunũ. *opportunius est. Cur item solis feruor aliis somnum afferat, aliis remoueate, eadem illa ratio est. quorum enim caput plurimum pituitæ continet, iis ea ipsa humoris copia per solis ardorem resoluta, diffusáque cerebrum humefacit, itáque adducere somnum potest. at quorum caput humore vacat immodico, iis amplius reficcatum vigiliam auget.

89 Qua de causa sol hominem nigrum reddat, linteum candidus faciat: & ceram emolliat, lutum induret? Causam prædicta habet patientis materiæ aptitudo. materiæ nanq; nostri corporis excepta pituita quoties nimium recalescunt, * per cutem nigrent. At (circa) linteum nitro aut salsugine purgatum, sole detersas maculas absumente, merito candidius redditur. Sol item humorem ex cera penitiorem euocans omnem, emollit. luti nimium, summúmque humorem exhauriens, siccat, atq; indurat. quòd si *præter rem pa- (in patien)

tientē, atque efficientē aptitudo quoque rei patientis causam effectus adhibeat, fieri potest, vt nos quoq;, si animum pietate muniamus, si corp⁹ victu sobrio tueamur, si spretis opibus magnis, contenti paucis degamus, labe humana immunes, quoad humanis viribus licet, euadamus, dum scilicet occasionem rei efficienti nullam suggerimus, qua agere quicquam valeat in rem patientem: siue dæmon infestus sit: siue sidus, siue quodlibet aliud, quod extinsecus causam afferat nostri erroris, vel vitii.

tis aptitudine est posita effectus ratio:

Cur qui morbo laborant regio, astricto sint aluo, excrementáque admodū alba egerunt? Quoniam flaua bilis per totum corpus eorum effusa est, quod & oculorum, & cutis colore indicatur. neque ad intestina prætereà ita confluit, [pro constituta lege naturæ] vt tingere possit excremēta: neque per suam acritudinem vim excrementariam intestinorum excitat ad fæces eiiciendas. Quamobrem ars medicinalis, quemadmodum cęterę quoque artes naturam sequens pro viribus, quoties valetudo vrget aduersa, viribus infirmis & lãguidis corporis auxiliatur. cū enim stercus excerni bilis beneficio incitãtis, purgatísque soleat, videlicet ita, vt & intestina cum musculis ad ea ipsa pellenda enitantur, & stercus ipsum molle, ac lubricū per humores lentos intestinis appositos contineatur, 90

ars perquam aptè clysteré adhibuit, qui mel [detergens] vice bilis continet: vitrum verò quia purgat, & morsu incitat intestina, & musculos ad expellendum: aquam atque oleum, vt humefaciat, emolliátque fæces, quę febre exaruerunt. Constat enim aliàs naturã solam sine opera medici posse agere, vt cum iudicatur de morbis, & materia quæ concoquitur. tunc enim * natura veluti aduersariorum duorũ * arbitra, morbi, & naturalis potẽtiæ adest, & de ægro decernit, ac iudicat. aliàs medicum solum sine naturæ auxilio subuenire, vt cum membra, quæ suis semota sedibus sunt, medicus ipse reponit, & collocat. aliàs naturam simul, & medicum opitulari, vt cũ medicus quidẽ sordida vlcera [& caua] purgat & obstrusa foramina referãs, liberos meatus sanguini præbet: natura verò per inuisibilia foramina vlceris sanguinem syncerum transmittit: quem per alimentorum immutationem ad eum finem confecit, vt carnem crearet. medicus item carnẽ recens conditam, atque infirmam medicamentis desiccantibus stringit, atque consolidat. natura colorem ad postremũ adducit, & quoad maxime licet, expolit & ornat.

Hydreleũ, aquã atque oleum.

modic⁹. arbiter.

91 Quam ob causam multi cum febre synocha & feruore cõtinua appellata laborassẽt, cutem aliquandiu nigram post decretorium diem habuerunt? Quoniam febris bili com-

missa est flaua, quę morbo inualescente deusta atrum sibi colorem hausit. itaque cum iudicaretur, pulsa in cutem ab natura summa corporis tinxit. quo modo per * albugines cutem reddi albidam nouimus. crassitudine verò materiæ accidit, vt difficulter color is deleatur. vitiligines albas

92

Cur atra bilis si in mammam decumbat aut in crus, exesionem faciat. si in cerebrũ, nihil exedat, sed insaniam tantum excitet? Censendum propterea id fieri, quoniam in mammam venæ amplæ, permultæque propter lactis originem coëunt. itáque atrę bilis copia illò confluit. & verò in crus bilis dilabitur largior: quoniam grauiora quæque ad ima tendunt facilius, at verò in cerebrum, quia & venæ tenues, & ascensus difficilis, parũ bilis effertur. ita vt pungere illic possit, exedere nequeat. adde ꝙ cum cerebrũ non modo frigidum, verum humidum etiam sit, pugnat aliqua ex parte bilis atræ naturæ, & mitigat. Quæ igitur bilis atra vehemens est, cancrum esitantem in mamma gignit, vlcus *diuturnum & depascẽs in crure, insaniam feram in cerebro. quæ autem flauior est, [ac melancholicus succus fæculentúsque dicitur] fluxionem tantummodo agit, & tumorem cancro similem sine exesione creat, & ad insaniam vertit leuiorem. Chironium.

93 Quam ob rem vbi aluus ſuppreſſa nihil reddit, papyrus proſit conuoluta in longũ, intruſáque in ſedem? Quoniam muſculos ſedis collapſos, compreſſóſq; diducit humefacta, & excitat. quod idem etiam in vlceribus[profundis]facit, quorum oræ importunè contrahuntur, & conniuent, diductis autem muſculis fæces excedunt, & quicquid affligit, reiicitur.

94 Cur vaſa, quæ baucalia nominamus ſtrepitum quendam, dum aqua implentur, reddere ſoleãt, vnde nomẽ his inditum eſt, quo modo & murmur, & ſuſurrus, & reliqua factitia nomina dici inceperunt? Cenſendum id propterea fieri, quoniã vas cum nullã cõtinet aquam, plenum aëris eſt, corporis longe tenuioris. itáq; cum aqua in id vniuerſim irrumpit, aërem tenuem facile pro ſua grauitate extrudit. ſimul eodem in vaſe contineri aquã, & aërem fieri non poteſt. demõſtratum quippe habemus nunquam duo corpora locum eundem per idem tempus poſſe occupare. quod cum aër ſurſum vniuerſus per locum expellatur compreſſiorem, ſtrepitum excitari illum neceſſe eſt, neque vnum, ſed plures. agitur enim veluti pugna inter humorem, & aërem, cũ deorſum aërem humor premat, aër ſurſum humorem cõpellat. hoc enim cum viciſſim crebro agatur, merito accidit, vt etiam ſtrepitus percrebreſcat.

Cur vaſa,quæ harpagia nominamus , ſi 95
digito admoto foramē eorum ſuperius obturetur,aquam nullam per foramen ſui fundi emittant: ſed ſi apertum ſit,libere emittere poſſint ? Cenſendum hoc propterea fieri, quoniā ore aperto aër ingrediens aquā deorſum cōpellit, cū etiam humor ipſe labi deorſum aptiſſimus ſit.Ita efficitur , vt aqua quæ ore per digitū clauſo effluere nequit,reſerato libere effluat. hinc omnem ferè fabricam machinalem per aërem atque humoré conſtruimus. vt horologia,clepſydras, vt ſonos ſimulachrorū, cæterâq; generis eiuſdem.

Cur tam vinum , quàm aqua delirium, 94
atque inſaniā faciat,ſi inopportune febrientibus detur, cum hæc contraria inter ſe ſint. frigida enim aqua,vinū calidum eſt ? Quoniam vini calor efferens ſeſe ad partem ſuperiorem , cerebrum cum febre deurit.itáq; primum illud animi inſtrumentum , quod ſpiritus gerens ſpecimē ætheris eſt,commotum, vexatúmque,vim,qua ſapimus,delirare , atque improbe agere cogit. conſtat hoc argumento multorum,qui cum corpore, & animo eſſet integro,ſuæ mētis eſſe, per vſum meri frequentem atque immodicum defecerunt.aqua ſanè, quoniā obtrudit foramina, & iter claudit, quo putris materia poſſit exhalare, putredinem febréſque auget. itáque facit,vt mēs de ſuo ſtatu moueatur.ſæpe etiā

feruore nimio corporis aqua iniecta pro ali mento febribus est, quemadmodum & fabri ferrarii nonnihil humoris conspergere consueuerunt, vt carbones ardentius candeant.

97 Cur mulieres, spadones, & pueri vocem reddunt acutam? Quoniam eorum arteria propter humoris copiam se dilatare nequit. diducere enim, amplificaréque meatus caloris vnius interest. Vt enim angusta tibia sonum reddit acutum: ita etiam canalis spirandi, quæ arteria nominata est aspera, vocem pro sua angustia extringit acutiorem. haud enim audiendi sunt, qui mulieres propterea vocē acutiorē emittere cēseāt, quoniā in parturiēdo, vociferare iuuat ad part⁹ facilitatē.

98 Cur infantes [per æstatem capitis inflāmatio &] destillatio perexercet, quæ siriasis appellata est? Aestu tantisper detineri infantes multitudo dicere cōsueuit. Febriūt enim parte interiori febre tenui. Oculis subsidentibus redduntur, vigilant omnino, debilitātur. [Quidam etiam laborant profluuio vētris] Censendum propterea hoc fieri, quia infantes perquam facile affici possunt, & pituitam largiorem suo in capite continent. ergo per ęstus pituita recalescens, putrescénsq; febrem accendit, & membranas cerebri feruefacit, vt insomnia angantur. Feruor deinde per arterias descendens ad sedem cordis, & spiritum* animalem feruefaciens, febrem

vitalem

ſine putredine accendit. & vero bilis augeri per febrem ſolet, quæ mouere profluuiū poteſt, aluum mordens, & inteſtina. cauſam atque originem mali eſſe in cerebro intelligimus eo, quòd capiti admota quæcunque refrigerant proſunt, quaſi feruor extinguatur, qui inde ortus corpus totum infeſtat. accidit hoc idem etiam firmæ ætati, cum pituita redundat in capite, aut flaua bilis vel colligitur, vel etiam putreſcit. Quinetiam per aërem, quem feruidum trahimus, membra ſpiritalia recaleſcunt, & febrem per feruorem nimium excitant.

Cur difficulter vlcera rotunda curentur?
Quoniā per bilem acrē, atque exedentē cō- 99
ſiſtūt. exulceratur quippe in orbem quoties bilis guttatim confluit, & exedit. itáque fit, vt medicamenta, quæ admodū ſicca, & prope deurendi vim habent, afferre neceſſe ſit. Medici ita volunt. naturæ vero, & ſapientiæ ſtudioſi curari hæc difficilius propterea dicunt, quoniam principium nullum eſt, vnde cicatrix adduci incipiat. circulus enim & principio caret & fine. vnde figurā hāc vlceris ferramēto immutandam cenſent in angulos, vt pars idonea ſit, vnde cicatrix oriatur. 100

Cur ſæpe eueniat, vt locum quem ſtatuimus petere prætereamus? Quoniam noſter ſæpenumero animus rebus aliis occupatus diuerſus ita eſt, vt ſenſibus nō plane inſiſtat

ad ea ipsa percipienda, quæ sua singulis sensibus habẽtur. fit igitur, vt quasi vidẽtes non videamus. quoniã illa vis non aduertit quæ iudex rerum sensibilium est.

101 Cur mel quod omnibus dulcissimũ est, amarum ab iis sentiatur, qui morbo laborãt regio? Quoniam eorum lingua bile amara redundat. sic etiam quæque pars alia corporis. mel igitur materiam excitat quiescentẽ, & gustus bilem amariorem percipiens falsam affert imaginationẽ, quasi mel sit amarum, quod dulce est.

102 Cur hominum admodum irascentiũ oculi* rufi efficiantur? Quoniã ira sanguinis cordi suffusi, & spiritus calidi feruor est. Hic igitur, vt tenuis ad caput effertur, atque* ad oculos, quoniam perlucidi sunt, se ostendit. & vapores ascendunt sanguinei, vnde facies quoque rubicunda existit. hoc & Homerus cum ita fieri aduertisset, Ex ritu ardentis cãdebant lumina flmmæ: retulit.

velut ignei.

per.

103 Cur serpentes aqua aspersi infestentur, & fugiant? Quoniã natura sunt frigida, sicca, neruosa, exangui. hinc enim refrigerationem immodicam fugiant necesse est. habitu vero serpentes esse eiusmodi constat eò, quòd per hiemem latebras, & terræ profunda, quæ per id tempus calidiora sunt, petũt. contráq; per æstatem quòd terræ ima refrigescunt, inde discedunt, & loca poscunt te-

pidiora. quinetiam ſole occidente aërem ſæpenumero fugiunt, vt frigidiorem.

Cur ouum, non quemadmodum cum 104
aſſatur, ſic etiam cum in aqua feruenti decoquitur, rumpi poſſit? Quoniam ignem ſine aqua experitur, humor contentus in eo immodice recaleſcens copiam ſpirituum parit largiorem, quæ cum per anguſta exire cogatur, diſrupto oui tegumento exiliat neceſſe eſt. quod idem fit etiam in doliis cæteriſque fictilibus, ſi prius, quàm muſtum efferueat, obturentur. adde quòd flamma nimia teſtam oui corripiens rumpit. Quod etiam vaſis fictilibus euenit, cùm vltra modũ torrentur. quapropter ouum plerique [natura edocti] ante, quàm igni admoueant, aqua * diluunt. at vero aqua ebulliens paulatim pro ſua mollitudine humores effundit, abſumítque relaxando, non ſubito corrumpit.

aſpergũt.

Cur per venereum coitum oculi pauliſper conniueant? Cenſendum id propterea fieri, quoniam in cõcumbendo ita voluptati nos dedimus, totíque dilabimur, vt erigere oculos, animúmque, & ſenſum in ſublime euehere nequeamus. quo fit vt animus minus corporeas ſentiat affectiones.

Cur nonnulla ex medicamẽtis ſimplicib⁹ vires cõtrarias ſimul cõtineant, vt experimẽto latiſſime patet? Maſtiche enĩ & abſtergit,

& digerit, & firmat: acetum calfacit & frigefacit. Dixerim vires illas cõtrarias propterea contineri, quoniam eorum particulæ indiuiduæ per appositionem non per confusioné coëunt. vt arena si lento conglutinetur humore, inque vnum corpus coagmentetur, nõ per confusionem corpusculorum suorum in corpus, quod vnum videtur, concrescit: sed per coniunctionem, contactúmque cõsistit. Ergo si ita est, contrarias qualitates diuersis particulis mastichæ aut aceti inditas, cõfundique inuicem recusantes, existimasse absurdum non est. [cùm natura de solis ipsis corporibus legem posuerit.]

107 Cur per offensionem digiti pedis ingué intumescere soleat? Quoniam natura subuenire parti cuique dolenti soleat. & cum materia, quæ esculenta, cognata, & benignior est, sanguine inquam pro vehiculo vtatur, cum in digitos pedis descendit cum sanguine, venas amplissimas inguinis impleri, & perinde adenes, quæ corpuscula rotũda sunt posita inter sanguinis conceptacula, necesse est. ergo per immodicam sanguinis* rarefactionem inflammatio excitatur, & tumor. quæ quidem res inguen à parte, qua oritur, corporis nomen acceperat.

Politianus σφήνωσιν legit. id est constipationem.

108 Cur auium generi vesicam, & renes natura dare noluerit? Quoniam larga humoris copia opus erat ad pennarum ortum, & in-

crementum. quinetiam continens volandi euibratio poteſt abſumere humorẽ. aues igitur hac de cauſa vſu mingendi caruerunt, cũ tamen bibunt, ſtercus larga cũ copia humoris eiiciunt.

Cur pueris calculi in veſica naſcuntur, ſe-
nibus vero in renibus? Quoniam renes pue- 109
rorum meatus continent præanguſtos. Hinc enim terrena, craſſáque permanans materia per renes vi arctioris meatus ab vrina, & renibus, canaliculatíſque cõceptaculis propellitur ad veſicam. hæc locum præ ſua amplitudine dat tum excernendi, qua affluat vrina, tum conſiſtendi, qua materia ſubſideat, calculi: at ſeniorum renes, quoniam meatu ſunt ampliori, locum & vrinæ effluendi præbere poſſint, & terrenæ materiæ ſubſidẽdi, & concreſcendi. Colore autem calculi, quænam materia ſit quæ peperit, noſci poteſt.

Quam ob cauſam cum calculus per calo- 110
rem conſiſtat (pueri nanque calidi ſunt) & in ſenibus non niſi per illam eandem cauſam concreſcit? Haud enim tantam refrigerationem eſſe in illis putandum, quantam nix & gelu contrahunt. Quippe cum ſummum frigus renes omnino interimere poſſit. cur inquam ſi ita eſt, non medicamentis cõtrariis ad reſoluendam calculi concretionem vta-
mur, ſed ſimilibus, id eſt calidis: vt* ſaxapio petreſeli-
vt fœniculo, & eiuſmodi cæteris? Ipſum per no.

nimiam vstionem, exassationémq; accidit, vt calculus in arenam frangatur modo pulueris, qui ex fictilibus immodicè torrefactis dilabitur. Itaque minuti calculi facile cũ arena minguntur. fieri tamen potest, vt etiã per frigidam potionem calculus expellatur, videlicet cum renes ita corroborentur, vt bonis admodum viribus per vim excernendi eiiciant. necnon renum feruorem immodicum, qui calculorum concrescendorum causa est, frigida potio extinguit.

111 Cur vlcera tam renum, quàm vesicæ difficulter curentur? Quia vrina per suam acritudinem recentem cicatricem relacerat. vnde fit, vt & difficilius curentur, quæ in vesica constiterint. manet enim in ea vrina, transit vero tantummodo per renes.

112 Cur aquam ingressi balnei calidiorem postmodum sentiamus, si moueatur? Quoniam vbi ingressi sumus, aqua quæ calida nobis obducta est, non solum egit, verum affecta etiam est. quippe quæ & corpus calfecerit nostrum, & refrigerata ex eo aliquantulum sit. res enim omnes, quæ sub ortum, atque interitum veniunt, dum efficiunt, affici etiam ipsas demonstratum plane habemus. Quoniam igitur aqua refrigerata parumper non ex æquo præterea calfaciat, minus post, quàm principio calida sentiatur necesse est, præsertim cum nec assuescendi ratio desit. ꝙ

ſi aquã mouerimus, partem quę obductã no ſtro corpori, & proinde moderata iã eſt, diuertimus, calidioréq; aliam, quæ nõ effecit, affectáq; eſt, alliciemus. quam ſuũ itẽ immodicum ſeruãtem calorẽ, merito calidiorem, & merito prope vrẽtẽ tantiſper experimur, donec etiam hæc efficiat, atq; afficiatur, itáque ſuo in calore frangatur. quod vice pari facere licet per ſucceſſionem. quandiu enim aquam mouemus, tandiu calida, vt eſt, quæ accedit, percipitur. vnde qui amplius ſeſe calfieri velint, [naturæ impetu] aquam aſſidue mouent, quandiu libeat calfieri.

Si omne, cum moueatur, calidius ſe ipſo effici ſolet, præſertim ſi aëre, atque loco feruentiore moueatur: cur aër agitatus, ventilatúſque frigidior ſentiatur, & quidem per æſtatem cum ſolis calore ferueſcit ardentior? Hoc enim rationi pugnare videtur ſuperiori. quandoquidem aqua [calida] ſi mouetur, calidior* reddatur: aër autẽ [calidus] ſi vẽtilatur, frigidior occurrit. Cẽſendum hoc fieri propterea, quoniam quod qualitate, aut viribus ſuperat, quanq̃ euincere id poteſt quod eodem in genere minus eſt; tamen ita euincit, vt etiã ipſum mutuo aliquantulũ afficiatur à minori. Aqua igitur, quæ admodũ calida corporis noſtri cõparatione eſt, dũ calfacit, refrigeratur: nec eandẽ ſeruare qualitatẽ pręterea poteſt. At circumfuſus aër, cum per 113

* appareat

æſtatem mediocriter calidus, videlicet aquæ illius feruentis comparatione noſtris obducatur corporibus, quę ſtatu cæli calidiori referuent, calſit, itáque nos mutuo calfacit. Quod idem linea quoque faciunt veſtimenta. frigida enim primũ calore noſtri corporis obtepeſcunt, deinde nos mutuo calfaciũt. Ergo cum aër, qui iam calfactus à nobis eſt, per ventilationem è noſtro ſemoueatur corpore, atque alius non calfactus accedit, merito is ſentitur frigidior, qui ſubĩde acceſſit.

114 Cur vlcerum cicatrices, quæ in pupilla oculi conſtiterunt, albæ videantur: cum extra pupillam, parte inquam oculi nigra, cicatrix nulla alba induci poſſit? Quoniã liquidus, ac perlucidus ille ſpiritus, cui vidẽdi vis data eſt, per pupillam tantum permanat. Idcirco éuenit, vt vbi cicatrix meatus tunicæ corneæ obcæcauit, ſpiritus ille tranſmeare præterea nequeat. itáque coactus cicatricem pro ſua copia maiorem in modum illuſtrando reddere albam poteſt. & facultas quoque videndi propterea tollitur, quoniam per cõdenſationem ocelli, ſpiritus non emanet.

115 Cur vt paleæ aquam ſeruare calidam, ita niuem *continere integrã poſſint, cum aduerſæ ſint iſtæ inter ſe qualitates? Naturam palearum certa, exploratáque qualitate vacare cenſeo. Quam ob rem nonnulli paleas apœas, quaſi ſequales nominarunt. cum igi-

*ſeruare frigidam

tur media, & (vt ita dixerim) dubia tempera tione constent, qualitatem corũ quibus ob-ductæ sunt, celeriter capiunt. itáque seruare modo calida, modo frigida possunt. [perinde vt cera & oleum, quæ temperata sunt & qualitatis insignis expertia, tuentur susceptã eorum cum quibus miscẽtur temperaturã.]

Sequales, qualitatis expertes..

116 Cur vbi per hiemem imber desiit, stellę illustriores videantur? Quoniam tam aër superior, quàm inferior per agitationem [ventorum] extenuatur, & quasi per imbrem detersus conspectum synceriorem corporũ cælestium præstat, & transitum liberiorẽ oculis præbet, & ampliorem. constat hoc argumento eorum corporum, quæ aquis demersa puris atque dilucidis clara, & nitida percipiuntur: turbulentis vero, & fæculentis, aut nullo modo videri possint, aut obscure, & dubie.

117 Cur sæpenumero accidat, vt inter mingẽdum inhorrescamus? Quoniã bilis acrior confluens, & mordens vesicam totum excitat corpus ad consentiendum, protendendũque paulisper suas excernendi vires. horror enim talis excitatio est. quod quidem pueris potissimum accidit, quoniam illa ætas largiore excrementorum copia redundat, propter nimium edendi vsum, & varium.

118 Cur dolores per noctem magis soleant augeri? Quoniam per id tẽpus animus otio-

ſus eſt, nullis videndi, aut audiendi, aut guſtandi, aut cuiuſlibet ſenſus negotiis occupatus: tractúſque ad exteriora, hac de cauſa corporis affectiones per ſenſum tangendi amplius percipit. Actiones enim paucæ per noctem animales ſeruãtur, ſpiratio inquam, & cogitatio. Animum vero ductum per actiones [proprias] ad exteriora, minus corporis affectiones percipere, conſtat eo, quòd cum aut lugemus, aut ægrotamus, aut alia quali-bet moleſtia angimur, amicorũ præſẽtia, & ſermo leuat noſtrum malum, & mitigat. Neq; vero ignorare debemus naturã ſuis actionibus minus interdiu fungi ſolitam, coctione inquam ciborum, materiarũ mutatione, ſanguificatione, digeſtione, nutricatione, agglutinatione, aſſimilatione, cæteríſque generis eiuſdem, animum autem ſuas per id tempus exequi potius actiones ad vſum mouendi, ſentiendi, imaginandi, cogitandi, reminiſcendi, & quicquid eiuſmodi. contráq; per noctem naturam magis, animum minus agere conſueuiſſe.

119 Cur vitra per hiemem, ſi quid vehementer calidum immittatur rumpi ſoleãt? Quoniam frigoris multum ex aëre ambiente gelido hauſerunt, quoties igitur ante, quàm vitrum tepefacimus, aquam feruentem [cõfertim] indimus, caliditas contrariam ſibi frigiditatem perſequitur. tum illa derepente

fugiẽs vnà cum ipſo ſpiritu diſtrahit corpus continens vitri, atque dirumpit. foramina quippe corporis vitri etſi viſum, ſenſúmque nullũ partiũtur, tamẽ nonnihil aëris tenuioris contineant naturæ ratio exigit. Sunt qui per nimium rigorem frigoris exiccari, indurariq́; corpus vitri exiſtiment, quoniã quantũ in eo eſt tenue, vel humoris, vel aëris exprimatur inde, & euaneſcat. itáque ruptioni, fractioníque reddi opportunum ſicut lignũ cùm exaruerit. Hinc enim Hippocratẽ quoque medicũ venas rumpi à frigido ſcripſiſſe affirmant. Ergo ſi ita eſt, cum nimius calor amplius vitrum reſiccet, quod ſicciuſculum occuparit, merito id irrumpere poteſt. Si tamen prius, quàm ſubeat calor, molliter tepefiat, ac moderetur, nullum penitus ſentiet detrimentum. Quemadmodum athletæ, cũ perluctandi certamen adituri ſunt, oleo ſeſe permulcent, ac reddunt ad flexus, tractúſque obedientiores. etenim & qui modulorũ ſunt ſtudioſi, ante, quàm ad rem veniant, promere nonnihil conſueuerunt, quo ſpirandi meatus relaxent, & membra emolliant ad vocem eliciendam elegantiorem. fit enim vt relaxatis meatibus, rigor facile cum ſpiritu abeat, & mollior conſtantia vitri relinquatur, quæ cedens calori ſuperuenienti immunis ruptioni omni perſiſtere valeat. Vitrum autem foramina continere inuiſibilia,

vel vasorũ fictilium argumento probari potest.nam nisi pice intus crustentur, aquã large per æstatem resudant, quam continent. quinetiam vitrum ipsum per æstatem aqua admissa frigida resudare: per hiemẽ si aquã continet feruidam, fumigare vidimus, & cor ticem vero mali medici, si vitrum admotum extinsecus collidas, humor contentus qualitatem corticis recipit, vt possit eundem reddere odorem.

120 Cur pueri præsertim infantes in terram [cadentes] non facile quemadmodum viri infringantur? Censendum corpora puerorũ propter suam mollitiem sic duritiæ soli cede re, vt eius vires intentas, rigidúmque ictum resoluant, & hebetent adeò, vt parum affici possint. At viri, quoniam duro sunt corpore, soli duritati, aut lapidis cuiuspiam renituntur. itáque amplius ictum intẽdunt, vt lapis pro sua acriori duritia agere efficacius possit. Hac eadem ratione spongia quoque frãgi [cadens] non potest. vitrũ autem, & fictile, & aliud quodlibet generis eiusdem cum ceciderit, frangitur. Hinc etiam causam duces, cur vehemens venti inpetus quercũ euer tat, harundinem illæsam prætereat. quercus enim vt prædura, valida, ampla, excelsa ven to renititur. itáque facit, vt impetus plenius intendatur, atque fortescat. harundo vt mol lis, leuis, tenuis, breuis huc & illuc flatui ce-

dens aduerſo vires noxias tuto trāſmittit,& hebetat. hinc & athleta cum ſuo reſiſtit,atq; renititur aduerſario,vires ſibi contrarias auget, cum aliquantulum cedit, & huc & illuc circumagit,reſoluit facilius,& proſternit.

Cur infantes,cum modulos audiant,primū vagitu ceſſent,deinde dormire incipiāt? 121
Quoniam modulandi ratio,quæ muſica nominatur, eſſentiæ noſtri animi indita á natura eſt,vt etiam cæteras omnes ſcientias haberi inſitas opinio fert, nō aliter quàm in igne calor inſitus ſit. neque per doctrinam quicquam acquiri,ſed per reminiſcentiam,atque recordationem omia ſciri Plato author eſt. Igitur quoties animus concentum aliquem, modulūmque comptiorem ſentiat, primum reminiſcens,ac repetens cogit infantē quieſcere,tum permulctus in ſomnum vertit. ſic enim intelligendum, vt artes omnes habitu ſyncero,promptóque in animo inſint,quandiu immunis luceat ſordibus corporis. demerſo autem in corpus, pollutóque, omnia obliuioni mandentur,& deliteſcant.

Cur nutrices cum in ſomnū velint pue- 122
rulos vertere, mouere eos conſueuerunt? vt humores * delapſi per agitationem cerebrū fuſi.
moueant. quod homines ætatis perfectæ nunquam patiuntur.

Cur aliqui ex vinolentis gemina videāt? Quoniam muſculi oculorum varie humore

completi, factíque proni & languidi, oculos deprauant, vertúnt que alterum sursum, alterum deorsum. itáque radii oculorũ non eundem in locum præterea concursare posſunt, sed diuersas partes eiusdem corporis adeũt, vt cum radii seorsum mittantur, conspectũ rei geminari necesse sit. constat hoc etiã eo, quòd qui alterum oculum premit, sursúmq; impellit, gemina omnia videt.

124 Cur qui ab ortu naturæ strabones sunt, gemina non conspiciunt? Quoniam oculos non sursum, deorsúmque habẽt deprauatos, sed dextrorsum, ac sinistrorsum. quòd enim oculi suum obtinent situm, id est directum, radii eundem in locum profluant, atq; identidem referant necesse est.

125 Cur pubescentes adulescentuli videlicet annum ætatis circiter quartumdecimum vocem reddere asperiorem incipiant, quod tragescere à vocis hircinæ asperitate dici solet? Quoniam per id tempus natura parens, & gubernatrix humani corporis magnã vniuersámque agit mutationem, argumentum quòd fœminarum mammas tum ampliari solitum est, vt lactis idonea sint conceptacula, & sedes quoque augetur coxarum, vt capax sit fœtus futuri. virorum pectus, & dorsa amplificantur, vt onera sustinere valeant grauiora. Testes item ampliores reddũtur, vt semen satis gignant, & teneant. & coles

insignem accipit magnitudinem, vt per ampliorem meatum genitura expeditius profluat. Quinetiam totum corpus iisdem ipsis ampliari solitum sit. quod vel morborũ mutationes abolitionésque indicãt, [quæ circa annum quartum decimũ solent cõtingere.] & vocis* ergo asperitas, qua de re agim⁹, per spiritalis membri immutationem tunc euenit. cum enim arteria aspera dilatetur, accidit, vt partim plus, partim minus incrementi proueniat, eiúsque pars interior inæquabili structura ad guttur vsque ascendat. igitur spiritus cũ per eas partes emanet, quasi per itineris inęqualitatem impingat, vocem etiam inæqualem, asperam, & raucam agit. quod idem etiam accidit iis, quorũ arteria destillatione infestãte affecta per ductionem est, delapso nanque humore læuis interior mẽbrana [variè imbuta] facta inæqualis, exitũ etiam spiritus præstat inæqualem. talis hircorum quoque arteria est, & guttur, ob nimium humorẽ. & qui immodice oleo vtuntur, illo eodem vitio non carent. qui *cum per intentos, frequentésque clamores rauce *proferant, hi denique siccitate arteriæ vocem reddunt inæqualem, & asperam. At vero gruum arteria, cæterarúmque auium, quę raucè vociferantur, facta est à natura omni ex parte aspera, quoniam ita esset ad id commodior, quod author illa, & parens

quoque

vero.

proferũt

omnium ſpectabat. Poſt pubem vero adule-
ſcentes trageſcere deſinunt, quòd iam in ple
num arteria tota ſit dilatata, ſuámque natu-
ralem æqualitatem receperit.

126 Cur oleum epotum vomitum moueat, & potiſſimum bilis flauæ? Quia vt leue, & ſuperiorum appetés, cibos ad ſtomachum inuitat, & effert. quibus ſtomachus ipſe oppreſſus, aggrauatúſque vim excernendi incitat ad euomẽdum. ſed maxime bilem reiicit flauam, quia leuis hæc, & tenuis eſt, & facilius petens ſuperiora. Oleum vero factum ſic eſſe à natura, vt ſemper ad locũ tendat ſuperiorem perſpicuum eſt. quoties enim cuiquam miſcetur humori. recipit ſe ad ſedem ſuperiorem, & innatat.

127 Cur oleum humidis nullis ſe permiſcere patiatur? Quia cum lentum, ſuíque pertinax ſit, in particulas ſecari indiuiduas, cæteriſq; humoribus cõmiſceri neſcit. hinc dilapſum quidem in humũ nõ poteſt celeriter ſubire.

128 Cur oleũ, & aqua ſæpe & facile gelu durentur: vinum, acetum, garum, aut nunquá, aut rarenter congelaſcant? Quoniam oleum nulla exuperat qualitate, ſed medio potius conſtat temperamento. refrigerari ob eam rem cito poteſt, atque adeò vehementer, vt ſtringatur, & conſiſtat. aqua quia [ex ſe] frigida eſt, facilius ſe ipſa frigidior redditur, itáque gelaſcit. at garum quia tenue, & cali-

dum eſt, idcirco minus perriget. & vinum quoque eadem illa de cauſa poteſt reſiſtere. Acetum vero quia partibus tenuiſſimis conſtat, incongelabile eſt.

Cur quæ contraria ſunt qualitate, efficere identidem valeant? Nam vt frigus, ita etiã calor humorem ſtringit. aqua enim gelu cogitur. Calculus calore in veſica concreſcit. Per diuerſas id effici vires cenſendũ eſt. Calor enim quia nimium abſumit humorem, indurat. gelu quia cogit, conſtipátque, humorem omnem ſqualidiuſculum exprimit. ſicut ſpongia manu compreſſa humorẽ quẽ ſuis in foraminibus continet, emittit. 129

Cur ſæpe contingat, vt *frigus ægrotum affligens ſe remittat, ſi ſtrepitus, aut aliud quodlibet terrificum per id accidat tempus, quo frigus vrget, aut ſi aquæ copia in ægrotum vniuerſa iaciatur? Quoniam ſæpenumero materiis iam per temporis ſpatium cõcoctis, attenuatíſque, calor naturalis ex cute ad partem corporis interiorem vniuerſus irrumpens, materiam morbi digerit, & abſumit. quod idem etiam facere theriaca poteſt, & pars magna generis calidi & ſicci, modo opportune poſt concoctionem ſumãtur. 130

*rigor.

¶ Quare qui diu circunaguntur præter cõſuetudinem, cadere ſolent? Quia cùm ſpiritus animalis in cerebro per illum motũ neceſſario perturbatus, & cum humoribus cõ- 131

fusus, ineptus deinceps euadat ad suscipiendã animæ facultatẽ, sensum motúmque suppeditantem: nulla vi ad neruos & musculos peruadente, fit vt moles corporis, quæ sustineri ac vehi ab animali spiritu desinit, feratur in terrá pro suo pondere ac nutu insito. Hinc autẽ offunduntur oculis tenebrę: quòd spiritus videndi facultate præditus, sit perturbatus: nec perinde vt sensus reliqui, suũ tueatur munus. At iis qui paulatim & diu circũagi consueuerunt, rarò istud accidit. quia per illam consuetudinem anima desinit haberi apud naturam peregrina: ac ipsi cõciliatur. Quod enim paulatim, diu, & cõtinenter fit: desinit tandem esse insolens: ac sensum fugere incipit, vt nihil omnino percipiatur.

132 ¶ Quare vitrea specula splẽdeãt plurimũ? Quoniã stanni natura quo intus illiuuntur, cùm sit pellucida, vitro ex se perspicuo commista, magis resplẽdet: & radios suos per vitri exiguos meatus transmittens, ac externã illius corporis faciẽ duplicãs, reddit magnopere lucidã. Qualitatũ porrò aliæ quidẽ vires suas in profundũ nequaq̃ trãsmittunt: vt albũ, nigrũ, fuluũ, & huiusmodi: alię penitus transfundũt per transmutationẽ: vt frigus, calor, siccitas, humor, quæ propterea ad discrimẽ & cõparationẽ supradictarũ, effectrices qualitates à philosophis & medicis appellantur.

Quam ob causam in speculis, atq; aquis 133
dilucidis nostram speciem cõspicere valeamus? Quoniam oculorum radii profecti in corpora, quæ nobis splẽdida* obducta sunt, opposita
refringantur, ac suam repetant sedem. speciẽ enim nostram iam sibi habẽt obductã postq̃ refracti sunt, itaque illã cõnspiciunt. [Quòd autem species quædam emigrent à facie, neque id sit absurdum: apparet in iis qui inter arbores versantur. quorum facies est ideo pallida, quia pallidæ quædam qualitates ex foliorum viriditate renigrent in faciem: quę cùm in aquam profluentem feruntur, ipsa eundem reddit colorem.

Cur vastæ, synceræque speluncæ, & loca 134
excelsa, puráque soleãt resonare? Quoniam loca eiusmodi, vbi aërem ictũ, quæ vox est, exceperunt, refringunt, nobísque reddunt eundem aërem, quem nos percussimus, afformauimúsque in vocem. vox enim aërem, aër locum ferit. & quo plenius percussus hic percutit, eo vehementius resonare necesse est, loca humida, vtpote molliora illato ictui cedunt. itaque omnis impetus elanguescit, vt nulla effici posit reciprocatio. [pro magnitudine autem & qualitate vocis ictíque aeris, quantitas & qualitas redditur respondentis soni] errore igitur vulgus Echo [tanquam numen] reueretur, & colit, errore Pana deum illam arsisse credidit.

Pan enim homo doctus causam resonantiæ primus indagauit, ductúsque auiditate noscendi, cum aliquandiu in scrutando elaboraret, moleste ferebat, more eorum, qui puella, quam arserint, potiri non queunt. Vt etiã Endymion homo cælestiũ cursuum studiosus, cum lunæ cursus, faciésque varias quæreret, noctéque vigilaret, interdiu dormiret, deliciæ lunæ fuisse, somnóq; dormiuisse inexpugnabili, edoctúsque ab ea, vt philosophus, causæ ipsius solutionem fingitur. Illũ etiam pastorem fuisse ferunt, quòd in solitudinibus, ac excelsis montibus lunæ motum specularetur. citharam verò habuisse, quia quæ alta sunt, à ventis magis effluentur, siue quòd concentum cælestium figurarum indagauerit. Quinetiam Prometheus, quòd studio rerum cælestium flagrarit, naturámque, & situm, & causam sydereæ aquilæ indagando elaborarit, libidinéque pernoscendi tabuerit, dum beneficio Herculis hominis doctioris rem didicerit, quam desyderauit, fabulã de se præbuit cruciatibus liberari opera Herculis, qui aquilam iecur lacerantem, exedentémque amouerat.

135 Cur aqua manens, parúmque alta iacto in eam lapide orbes agat permultos? Cẽsendum lapidem per sui iactus vehementiam vndique aquam à se propellere, atque ita orbem agere, primum pleniorem. sed cum ad

terram vſque lapis deferatur, ſuaque mole aquã deinceps ſecet, diſpellatque, merito non vnum, ſed plures orbes conficere poteſt. primum enim aquam per ſumma feriens dirimit, inde ſuo continenti delapſu depellendo, alium atque alium orbem ducit, idque tantiſper vice agitur ſucceſſiua, dũ lapis ſtet, atque quieſcat. quòd tamen ſe lapidis cõtentio paulatim remittit, idcirco orbem poſteriorem eo, qui proxime anteceſſit minorem obduci neceſſe eſt. quando etiam aqua varie hunc ſcilicet in modum lapidis iactu depelli onſueuit.

¶ Quare multi exiſtimant riſum ex liene oriri, hoc argumẽto quòd quibus lien ſcirrho, id eſt tumore duro vitiatus eſt, nõ perinde ſint ad ridẽdum comparati, vt qui ſunt incolumes: ſed ſint mœſtiores? Lien nõ propriò ac per ſe, ſed ex accidẽti riſus cauſa cenſendus eſt. Quandiu enim eſt ſanus, omnino fœculentum & melancholicum ſuccum ex iecinoro trahit: atq; ita dum ſanguis purus & defœcatus totum corpus cerebrũque peruadit: naturam ſimul & animam non aliter quàm vnum oblectat, exhilarat, & in tranquillam rectamque cõſtitutionem traducit. inde autem riſus excitatur. 136

Cur mulæ parere nequeant? Quoniam ex animalibus conſtant ſpecie diuerſis. miſtio enim ſeminum, quæ tam habitu, quàm 137

natura inter ſe diſcrepant, aliud quidpiam præter vires ſuorum ſimplicium conficit, & naturam eorum penitus abolet. quemadmodum albi & nigri miſtio abolitis extremis coloribus alium parit colorem fuſcum nominatum, qui neuter extremorum eſt. igitur habitus genitalis aboletur, & ſpecierum habilitas omnis deſtruitur, quæ creatrix certi indiuidui eſt.

138 Quam ob rem qui ſurdi ab ortu naturæ ſunt, iidem & muti viuant? Quoniam quæ nunquam audierũt, hæc fari nequeunt. medicis tamen placet, vt par idem neruorum ſit, cuius pars altera ad linguã, altera ad aures vſque porrigatur, atque ita neceſſe ſit cõmunem accidere affectionem. Verum mutos fieri, qui ex morbo ſurdeſcunt, negant, propterea quod pars altera tantum, quæ ſcilicet audiendi officio delegata eſt, ſuas vires amiſerit. & mutos quoque eadem ex cauſa, non etiam ſurdos reddi affirmant. videlicet, quòd alterius nerui linguæ accommodati læſio eſt.

139 Cur plerique poſt, quàm ieiunarunt, cibo ingeſto * frigere incipiant? Quoniam vſu ſolito cibi prætermiſſo bileſcunt, & materiam aggregant acriorem. poſt enim cibo ingeſto membris iam confirmatis, bilis cutem verſus expellitur. itaq; fit, vt rigor oriatur, cum bilis membra remordeat, excitét-

rigere

que ad repellendum.

Cur sues, cum sursum videre cogantur silent? Quoniam genus id animãtium vnũ semper pronum in terram est, cibi auidum, & rebus gaudens fœdis, ac sordidis. idcirco subita mutatione conspectus stupescit, lucísque copia perculsum, vocem emittere nullam potest. sunt tamen qui asperam huius animalis arteriam cõprimi per angustiam velint, cum in sublime erigitur. 140

Cur stercoribus sues gaudeant? Medici rationem reddunt, quòd iecur habeant maximum: quod quidem membrum sedes cupiditatis, siue libidinis est. Aristoteles philosophus aliter docuit. quòd enim sues naribus crassis, interceptisque sunt, idcirco vim hebetem olfaciendi habere, itaque fœtorem nequire percipere scripserat. 141

Cur vlceribus sanescentibus inflammationeque cessante, prurigo soleat excitari? Quoniam membrum iam corroboratũ reliquias materiæ noxiæ, quę vlcus commiserit, expellit. cum enim per cutem illæ digerantur, atque excutiantur, pruriginem pariunt. 142

Cur alterius oculi morbus grauior, multoque diuturnior esse, quàm vtriusque consueuit? Ratio bifariã reddi potest. aut enim quia fluxio in alterum tantum oculum tota decumbit. redditur nanque infirmius, quod diuiditur, eoq; magis hebetatur, quo sectũ 143

numerosius est. aut quia cũ alter integer oculus frequenter se moueat, cogit etiam ægrũ toties moueri, quod noxiũ est. quieté enim summũ esse remediũ mẽbri affecti nouim⁹.

144 Cur homo amplius, & crebrius, & vehementius, quàm cætera animalia soleat sternutare? Quoniam cibo, & potione largius, magisque varie vtitur, & sæpenumero vltrà satietatem repletur. hinc enim cũ cibos satis concoquere nequeat, multum spiritus ob humoris copiam mouet, spiritus verò præ sua tenuitate efferens se ad cerebrũ, cogit id crebro ad se expellendum incitari, [& sternutamentum facere] Strepitus itaq; mouetur, quoniam per nares meatus denique arctiores spiritus extrudatur vniuersus. quéadmodum etiam ad partes inferiores spirit⁹ idem euolutus murmur per intestina excitat, & per sedem insigni cum sono excedit. atque etiam ad superiora enixus ructũ per stomachum agit, & vocem per guttur, & sonitum ac tinnitum per aures.

145 Cur defunctorum pili & vngues augeri aliquandiu soleant? An nõ augeri censendũ, sed carne emacerata, consumptaque partes imas, quæ ante opertæ latebant, detegi, atque patere: itaq; fallere quasi per adiectionem auctum quicquam sit. An, quod nõnulli volunt, augeri vngues vel mortuo homine propterea possunt, quoniam per excre-

menta vacantemque materiã oriantur. mortua autem corpora in recremēta per cariem resoluuntur: quæ cum per foramina extremaque corporis effluant, merito pilos augent, & vngues.

Cur digitis manuum potius, quàm pedum nascantur, quæ albugines appellatæ 246
sunt: & per puerilem magis, quàm per firmã ætatem? Quoniam pituitæ excremento oriuntur, quæ in pueris potius vt edacioribus, atque otiosioribus superat. Vnguibus autem pedum minus propterea hoc accidit vitiũ, quoniam pedes per ambulationem frequentem, & agitationē amplius exercentur. itaq; vacantem illam materiam digerunt melius, atque absumunt.

Cur pili pedum non cum barba, aut ca- 147
pillis, sed lentius canescere soleant? Eadē illa reddenda ratio est. pedes enim per continentem, contentioremque ambulationem excrementum pituitosum, quod canos efficit, digerunt, atque consumunt. & pubes quoque sero canescit, quia pars calidior est, & pituitam absumere per coitum venereum potest.

Cur homini vox, atq; sermo lente perfi- 148
ciatur: cætera animalium genera aut statim, aut paulo pòst vocem suam reddere plene incipiant? Quoniam vox hominum multiplicior, & artificiosior est, & doctrinam magis desiderat. bestiarum simplicior, & natu-

ralis potius est, quàm animalis.

149 Cur plurima ex animalibus suas peruibrare caudas soleant, cum notos sibi agnoscant: & cur leo iratus costas per caudã verberet, atque etiam taurus? Quoniam dorsi medullam ad caudam vsque habent porrectam, quæ vim continet animalem, & motionis authorem. igitur cum animal notum sibi agnoscat, per caudam quasi per manum ritu hominum excipit, & partem sui corporis mouet, quæ agilior, & promptior est. Leonum verò & taurorum anima, vt per irã affici potest cum natura: sic eãdem naturam propterea moueri vehemẽtius cogit. vt etiã homines sæpe manus, aut aliquam sui corporis partem per iram percutere nouimus. cum enim illico vlcisci animus nequeat, alio quodam modo feruorem suum extinguit, id est ictu, aut strepitu', aut alio quolibet generis eiusdem remedio.

150 Quam ob causam hordeum tostum, redactumque in puluerem cicatricibus equorum conspersum faciat, vt pili non albi, sed cæteris [qualescunque sint] vnicolores oriantur? Quoniam vim discutiendi, purgandique obtinens detergit, atque absumit excremẽtum pituitæ, atque materiam omnem vitiosam, quam vlcus per membri infirmitatem collegerat.

Cur hominibus pili per cicatrices oriri nequeant, equis verò queant? Quoniam cutis hominum ſpiſſior eſt. quod pili indicant ipſi, qui molles, ac tenues ſunt. & cicatrix verò, quòd longe quàm cutis ſpiſſior, foramina omnino adducit, & excæcat. at verò equis laxior cutis eſt. quod pilis eorum percipitur, qui duri, craſſique exeunt. quare cutis foramina claudi ex toto per cicatricem non poſſunt. ergo cum ſubiecta, collectáque excrementa per meatus tenues, qui relicti ſunt, exeant, & concreſcant, pilos gignunt & augent. 11

Cur hominibus morſis à dipſade, ſitiq; ob eam rem intolerabili detentis, theriaca, quæ calida & ſicca eſt, ſitim epota extinguat, non augeat? Cenſendum non ſui habitus ratione theriacam ſitim poſſe extinguere, ſed auxilio, quod membris afferre offenſis poteſt, & ſuæ penitioris naturæ ratione. conſtat enim ex pluribus herbis, quæ ſingulæ membris principalibus ſubueniunt ſingulis. Dictamum enim cordi accommodatur. quippe quod mirifice cor firmet, atque conſeruet. Eupatorium iecur adiuuat. Scolopendrium lienem*. Petrapium os ventriculi. Hyſſopus * tranſuerſum ſeptum, atque pulmonem. Inula campana renes. Ruta laxum inteſtinum. Gentiana cerebrum. Sc- 12

petroſolinum.

ὑποζωκότα.

ſeli veſicam. [Quæque igitur pars rei dulcedine velut mollis allecta, trahit quod ſibi eſt familiare ad ſui tutelam.] His omnibus viperarum carnes miſcentur, quæ vi ſuæ naturæ contra venenata omnia genera, omnemque illatam iniuriam, auxiliantur. Igitur cum membra omnia præſidiũ ſibi ex theriaca trahant, merito malũ ſedatur, quod ſitim creat atque ita extingui ſitim congruum eſt.

PRIMI PROBLEMATVM ALEXANDRI APHRODISIEI LIBRI FINIS.

ALEXANDRI APRODISIEI PROBLEMATUM Liber Secundus, Theodoro Gaza interprete.

PRAEFATIO.

E Sculapii donũ, omnia quæ ſunt ad humanæ vitæ vſus cõparata, dignitate lõge antecellit. Proponit enim regulã ad quã corporis animati & ratione prædici aura ſit exigenda, cuius conſeruatio & moderata cuſtodia omnium cæterarum artium conſtituit principia, ſenſus quidem ipſos exacuens: corporis autẽ membra, inuentionis inſtrumenta, victus ratione cõfirmans. Hæc, illa quæ rectè quidem iam ſunt inuenta, probè conſeruat: quæ verò incompletè conſtructa, explet & emendat, corporis curam gerit: nequæ animam negligit. Refert enim imaginem philoſophiæ, cuius finem ſuum conſtituit principium: nec ſpeculationis naturalis eſt expers. Nam eorum quæ ſunt, percepta & intellecta compoſitione, deficientium mẽſuram cognoſcit. Enimuero eſt inuentum verè diuinum & beatum: in rationũ firmitate poſitũ. Itaque, hanc laudem percipiat: & in ſcientiarum referatur

numerũ. Quòd ſi quis ad artium nomen audeat reuocare: non ob hæc, ſed propter patientem materiam, ſubiectam. Quamobrẽ, ipſa quidem per ſe conſiderata, ratione formæ, ſcientia meritò cenſetur. Vt pote quæ certas habeat demonſtrationes, ſcientiã efficientes. ad corporis verò curam compulſa, & materiam complexa, ars efficitur: coacta. Res ita habet, vt in animæ ratione. Hác philoſophorũ plerique confitentur eſſe immortalem: quòd & incorporea ſit, & per ſe moueatur. nonnullorum autem reclamat oratio, diſputátium corruptioni eſſe obnoxiã: quòd ſit immerſa affectionibus materiæ. At qui non patitur anima, ſicut appoſita oſtendet ſimilitudo. Sic ſe habet in corpore anima, vt in aqua pùriſſima radius ſolis. quandiu enim eſt perlucida, refert imaginem infuſæ figuræ. quòd ſi alicunde perturbetur: commutatur quidem eius ſubſtantia, & occultatur qui antè apparebat radius: illęſus tamen ſecundum propriam actionẽ. ſicut etiã ſæpenumero ſolis radii intercipiũtur, interiecta nube: illeſa ipſius naturą, interitus experte. Quemadmodum igitur de anima cognouimus: ſic intelligamus & de medicina. ipſa enĩ per ſe, primariò certa, primariò firma, & immutabilis eſt: quaten⁹ euadit ſcientia. dum autem cum materia habet commercium. iſta priuatur dignitate: ars effecta, &

sua firmitate spoliata. Cæterũ non est æquũ intueri quod fit secundario: vt pote quod est accidentis. sed quod primariò: id quod obti net rationem substantiæ. Porrò autem decer pta quæstionum pauca quædam capita explicauimus: non quantum res exigebat, sed ꝓ nostro sensu ac iudicio: vtilia quidé ipsa, medicinã capessentibus: & iis præcipuè qui rationem exercent: sed adiumẽtum etiã non paruum adferentia ad rerum inuentionem.

Quam ob causam qui per arduam febrem insaniunt, vt laxius, sic plenius soleant respirare? Animam per neruos, ac musculos fungi suis muneribus certum est. Pectus igitur, totúsque thorax per ea ipsa mouetur media. sed quoniam vires animæ læsæ sunt, deserunt suum officium: nec neruis & musculis ex æquo præterea imperant. itáque meritò fit, vt spiritus interstitione reddatur laxior. plenius tamen eius gratia rei effunditur, vt cor satis possit refrigerari. vis enim vitalis exurgit, & vim animalem stimulat, interitum plane minitans, nisi suum ad munus redeat, spiritumque reddat & trahat. Ergo quod anima exequi assidue propter morbum nequiuit, hoc vires cordis ob sui vsus necessitatem amplitudine spirandi compensare consueuerunt. 1.

Quam ob causam * æstuosos esse necesse fit, quorum pulmo inflammatione labo- 2.

somnicu losos.

rat? Quoniam eorũ pulmo humoris copiã continens calorem excipit aduentitium. factus enim sic est, vt assidue moueretur. hinc vapores quoque citantur, qui suam ob leuitatem sese ad * sedem cerebri efferunt, à qua concrescunt, & in naturã suæ originis transeunt. quod idem etiam in balneis, atq; opertis lebetibus euenire videmus. vapores enim suum omnem calorem amittũt, redduntúrq; ex natura cerebri lõgè ortu suo frigidiores, atque ita [duplicato frigore, principem facultatem consopire, &] morbum creare aliquem possunt.

calnariã.

Cur tabe ii consumàntur, quibus gargar penitus abscissum est? Quoniã quandiu gargar tegmẽtum gutturis extet, aër qui per os trahitur, recalescit, & antequam adeat pulmonem, desistit à suo immodico frigore. cõtrà verò illo detracto aër prius ad pulmonẽ defertur, quàm moderetur. itaque supra modum refrigerat, & sanguinem contentum in conceptaculis* indurat, & pulmonem facit [ad motum] tardiorem. quòd cum per vim pulmo moueri enitatur, rumpuntur conceptacula sanguinis. quam ob rem tabem oriri necesse est. Hic addidisse non ab re forsitan sit, quid gargar, quid columella, qd uu-otis significet. Gargar illa carnicula est, quã gutturi pro tegmẽto natura addidit, nomine à soni genere indito, vt etiam susurrũ,

figit & concretũ reddit.

& murmur, & reliqua huiuſcemodi noſtri maiores nominarunt. Columella vitiū gargaris eſt, cum ſcilicet in longū per fluxioné adducitur. & vuam quoque gargar idem per morbum appellare ſolemus, quoties per inflammationem ſpeciem accipit vuæ acini. ſunt qui fundibulum gargar ipſum appellét eo, ꝙ ſuprà amplius, infrà arctius eſt.

Cur hominum malæ rubeant, quorum pulmo inflammatione laborat? Quoniā ſanguis cum in pulmone ebulliat, vaporem ſibi ſimilem emittit. quod enim oritur, ſimilitudinem ſuæ originis præferat, eſſe nececeſſe perpetuum eſt. Hic igitur vapor cum pręſua leuitate ad malas ſe extulit, conſiſtit: atque ita per cutis tenuitatem, veluti per vitrum colorem ſuum oſtendit. 4

Cur pituitam per hiemem naſci, augeríque ſolitum eſt, cū per id tempus parte interiore corporis ſimus calidiores, vt Hippocrates medicus libro Aphoriſmorū ſcribit? Quoniam cibos, quos per hyemem largius ſumimus, venter minus concoquere poteſt. Ergo larga iſta ciborum copia preſſus, calore inſito quaſi extincto, pituitam per refrigerationem gignit. quæ ſanguis imperfectus quidā non perperam poteſt appellari. 5

Cur in terra Aegypto, quæ calidiſſima eſt, vinum fieri frigidū ſoleat contrà in Scythia, quæ frigidiſſima eſt, calidū fiat? Vinū 6

omne calidum est. verum quoniã aliud magis, minúsve alio hanc obtinet qualitatem, nomen illud contrarii habitus accipit: frigidúmque vocatur, quia lõge minus calidum est. Terra autem Aegyptus vina frigidiora cæterorũ scilicet comparatione affert, quoniam calor illius cæli immodicus ita humũ elaxat, vt calorem omnem soli intestinũ euocet, atq; absumat. Scythia quòd frigida est, calorem ad ima terræ compellit, atque includit: itáque vina efficit calida, & validiora. Quod idem etiam incolis terræ Scythiæ, & Aethiopiæ accidit. Aethiopes enim loca inhabitãtes feruentissima, timidi sunt, & effœminati, & nigri. Scytharum gens sedem gelidam tenens, animosa, fortis, & cádida est. quippe cum calor Aethiopibus eductus ad summa corporis sit, quod atro cutis colore indicatur, Scythis interiora teneat, sitúsque in sedibus sit principibus, id est corde, & iecore. quod coloris candor plane ostendit.

7 ¶ Cur ęstate, frigida sunt olera & fructus: cuiusmodi sunt pepones, cucurbitæ, intyba. hyeme autẽ calida: velut brassica, radiculæ, rapa, pastinacę? Quoniã solis mot⁹ circa polum, non est vniusmodi. Aestate enim, superiorem zonam tenet: sicut declarat dierũ lõgitudo, vnde calefiunt quidem quę super terram extant: plantæ verò refrigerantur. At hyeme, inferius percurrẽs hemisphęrium, ac

Hęc quęstio ẽ alicũde adiecta. est enim frigidior ratio, q̃ pro huius authoris eruditõne

terram penitus calefaciens, plantas reddit calidiores.

Cur ex febre ardua pulmonis inflamma- 8
tio excitetur, Inflammatione pulmonis febrem oriri arduam haudquaquã necesse sit? Quoniam ardor ex bili proficiscitur flaua, quæ ad ventriculum, & pulmonem è suis refluere conceptaculis solita est. Igitur natura cum varie materiam noxiam reiicere tẽtet, si tenuis materia sit, & vires suppetant, & tẽpus calidum iuuet, per sudorẽ causam morbi exhaurit. Si ecõtrario, per aluum educit, aut per os euomit. quod magna ex parte facere solita est, quoniã & oris habitus in propinquo est, & bilis flaua efferri aptior est, q̃ deferri. quod cum se bilis pulmoni insinuet, membrúmque id impleat totum, excitat inflammationem, quam peripneumoniam nominamus. Ardor tamen nullus oritur, quoniam prius extinguitur. quàm vt possit committere ardorem.

¶ Quare Hippocrates qui in febriũ vigo- 9
re cibum offerre vetat, permittit in morbo lateris & pulmonum inflammatione? Dicit enim vbi de ptissana scribit, non esse eã præbendam, nisi pus in sublime feratur. non ferri autem sursum neq; expui: morbi initium ostendit. Quoniam in aliis quidem morbis, natura coquit humores: in aliis verò, etiam morborum causas expellit, per vrinas & de-

iectiones. In his porrò non oportet cibum aſſumere: ne cauſa morbi neglecta, ad illum conficiendum natura incumbat. quam oportet ſingulari certamine cum morbo pugnare. In morbo autem lateris, natura quidē coquit vitioſum humorē: anima verò euacuat: accedente muſculorum auxilio. Hæc enim thoracæ contracto, vi propria expellit reliquias infeſtantis humoris. Accedit quòd natura quidē inutilibus humoribus propriū alimenti loco interim abutitur animales verò partes, cùm ſenſu ſint præditæ · quòd prauū eſt, ſecernunt: quod vtile, ſibi aſciſcunt. Quā ob rem, nutrire conſentaneum eſt: vt muſculis roboratis, ad expellēdam humorum moleſtiam inſurgamus.

10 Cur febris tertiana quæ ex bili, materia calida, agili, efficaci, creatur, die vno prætermiſſo accedat: Quotidina quæ ex pituita prouenit, materia frigida, graui, hebete, nullum intermittat diē: Quartana diebus duobus intermiſſis cōflictare incipiat? Quartana cum exiguū materiæ habeat, ſtatim à ſudore, aut vomitu poteſt digeri. itáque [vacuata cauſa] acceſſio ad tertium vſque diem protollitur, donec tantum materiæ moueatur, quantum valeat infeſtare. [Quòd ſi copioſam fingas eſſe materiam, acceſſio erit cōtinua] Quotidiana quòd ex larga [humida] craſſáque materia oritur, frequens eſt.

morbũ verò per copiam augeri materiæ cõ ſtat ex [mot⁹ vehemẽtia, in] febre cõtinẽte. hæc enim quia ſanguine abundãte ꝓuenit, nullã obtinet intermiſſionẽ. Quotidiana tamen, quia minus, quàm continens habet materiæ, nonnihil intermiſſionis, quòd vel ſenſu percipi poteſt, oſtẽdit. multóq; amplius, tertiana, quam materia calida & tenuis condidit. atque etiam longe amplius quartana. quo enim minus materiæ ſubeſt, eo lentius venit acceſſio. quin & quintana, & ſeptana & nonana committi poteſt, prout minus, minúſve materiæ vitiatum eſt. ſic enim natura ſtatuit, vt ſanguis, qui noſtra aleret corpora, cæteris omnibus materiis eſſet largior. pituita locum teneret ſecundum. nam hæc quoq; [per famem] alere poteſt. bilis flaua tertio loco haberetur. hæc enim ſuam ob acritudinem vſum nullum præſtat alendi. atra bilis ſortis eſſet poſtremæ, quoniam naturæ eſt inimica. quippe quæ membra exedat, atque interimat. [Si itaque quiſpiam reliquorum humorum trium augeatur: mala corporis dicitur habitudo. ſin quatuor humores pro ratione ſuæ quantitatis augeantur æqualiter, plenitudo appellatur.]

Cur vbi altera gena reſoluta eſt, non ei remedia admoueamus, ſed alteri? Quoniam cũ duo muſculi obiecti inter ſeſe genas moueant, ſi accidat vt eorum alteruter reſolua- 11

tur, reliquus suã vim integram preterea obtinet, trahítq; ad se alterum languentem, ita vt[qui incolumis est musculus, æger videatur, &] pars sana rugetur, ægra distendatur, trahatúrque[ac sana videri possit]hoc idem etiam euenire oculis [distortis] nouimus. Nam si pupilla in angulũ vergat ampliorẽ, minoris anguli facta resolutio est: si ad minorem, econtrariò. [Atq; hoc tibi pro regula esto in musculorum resolutione: ꝙ nõ ex aspectu, sed ratione faciendum sit iudiciũ.]

12 Cur si pes offendatur, inguen intumescere soleat? Quoniam vis animalis ad postremas vsque corporis partes per neruos se porrigit, atque ita cũ oblæsus pes sit, crus quidẽ totum perreptat. sed nihil agit, quoniam locũ nullum idoneum inuenit. pòst verò vbi in inguen ipsum decubuit, nacta iã sedẽ aptiorem subsistit: aggressáq; adenem, vitiat eius habitum, ínq; tumorem excitat cõtrariũ naturæ. adenes corpora sunt parua, rotunda, laxa, inter amplas venas, & arterias posita modo cuneolorũ, ne conceptacula ipsa humida ex copia sanguinis mutuo putrerẽt adesu. & equidem eo ipso venarum humore nutriuntur, & inflammati inguina faciunt, concallescentes scrofulas committunt.

σκιῤῥοῦμεναι Cõcallescẽtes, indurati.

13 Cur capitis pars anterior calueat, vnde caluaria nominata est, tempora hirtiora redduntur? Quoniam partes capitis eminentio-

res humoris indigent. Quam ob rē suos continere pilos non queunt, inferiores autē vtpote humidiores pilorū copiam & gignūt, & seruant: quomodo etiam telluris loca excelsa, atque saxosa parum fructificant: submissa, & humecta fœcundiora sane experimur.

Quam ob causam, cum ex quatuor elementis constemus, id est, igne, aëre, aqua, & terra, non quatuor, sed tria illa contineamus genera, humidum, solidum, animale siue spirabile? Quoniam, vt aliquibus placet, ignis in aëris transit naturam, quemadmodum & aërem concoctum extenuatúmque ignē gignere nouimus.[in lapidum attritu interceptū.] Sunt tamen qui vel igneam ipsam naturam actu esse opinentur, vt nō tria, sed quatuor enumerēt genera: igneum, animale, humidum, terrenum. 14

Cur in absceßuum doloribus * frigus præcedere, febrem sequi solitū sit? Quoniā calor naturalis vehementia doloris cōflictus cedit, ac recipit se ad loca interiora[rem insolentem abhorrens] qua de causa corporis summa refrigerantur, & sanguinis conceptacula concrescunt. pòst tamē, vbi calor se recollegerit, expulsúsq; bonis viribus partes sui corporis omnes aduersus iniuriam frigoris occuparit, sanguis concretus recalescit, atque diffunditur. itâque conceptacula 15 rigor

vaporis repleta accendere febrem possunt. adde quòd cum membro affecto cæteræ omnes partes cõsentiant, iniuriam collectionis quasi propulsando, vires excernendo intendunt, ac excitant. horror itaque, *frigúsque exultat, febrẽ verò posthac sanguis putridus accendit, & auget.

rigórque

16 Cur ex fructibus alii partem inutilem intus contineant, vt palmulæ, pruna, persica: alii extrinsecus ea ipsa cõtineantur, vt nuces, vt mala punica? Quoniã natura cum ortum æternum, vicésque succedendi perpetuas moliretur, prætegenda occultandáque semina, quæ ortum præstarent, censuit. *[Nouerat enim inde seruatum iri speciem: at in malis punicis & cæteris id genus, ex plantis & stolonib⁹ generis successionem fieri:] sic tamẽ, vt ne pulpam quidem suorũ fructuum nudã relinqueret.

ista oĩa in græco nõ sunt.

17 Quam ob rem aut semẽ, & pulpam eodem tegmento muniuit: aut semen ligno intus inclusit? Pulpam autem membrana, aut corio, aut alio quolibet eiusmodi quantum satis esset, operuit. denique varie de custodia fructuum, prout res exigebat, & patiebatur, curauit.

Cur fieri potest, vt qui carnes bubulas cõcoquũt, pisces saxatiles cõcoquere nequeãt? Carnes bubulæ, quoniam duræ sunt, vi magna caloris conficiuntur, & concoquuntur.

materiam enim patientem causæ responde-re efficienti conuenit. aliter fieri non potest, vt effectus is prodeat, quem vel natura, vel hominis ingenium spectet. quòd si venter supra modum calidus sit, piscis non paulatim concoquetur: sed subito corripietur, deuretur, fumigabitur, vt cruditatem pene quod accidit, imitetur.

Cur homines qui tabe laborant, vnguibus reddi aduncis videantur? Vngues quia corpore constant solido, tabescere nequeũt. quippe cum affici difficulter possit, quod solidũ sit. verum carne vndique tabefacta speciem aduncam illam ementiuntur, sensúmque decipiunt. Licet hic de tabe illa adiicere. Vlcus quod ex hoc vitio in pulmone committitur, insanabile propterea est, quoniam nunquam pulmo quiescit. natura enim ita cõstruxerat, vt per motum cordis perennem pulmo assidue moueretur, atque agitaretur. Quinetiam cum pus per tussim efferatur, vlcus amplius lacerari necesse est. 18

Cur in febriendo carnes minuantur, pili augeantur & vngues: contrà in conualescendo pili defluãt, corpus augeatur? Quoniam alimenta pilis per excrementa administrari natura voluit. quæ quidẽ excrementa redundare in febriendo solent per adustionẽ [humorum.] Ergo vt corpus propter habitum malum enutriri non potest: sic pilus abunde 19

iam habet, quo nutriatur. verum cum vires ſuas colligere corpus incipiat, conſumptis iam materiis omnibus, redactíſque quaſi in puluerem vapores deſiſtũt, atque ita per alimenti inopiam pili defluunt. corpus tamen effœtum cibos auidius trahit, liberaliúſque replens ſeſe, augetur, & viget.

Cur ſi quod in vrina ſubſidet album ſit,
20 bonum dari indicium exiſtimemus? Quoniam partes ſolidiores firmioréſque noſtri corporis, id eſt oſſa, neruos, venas, arterias colorem habere huiuſmodi certum eſt. Coloris enim ſimilitudo naturales iam vires reconciliari, corroborariq; indicat. quippe cũ natura partibus ſolidis & firmis [circa humores & ſpiritus] ſedẽ ſuam crediderit. fit enim vt cùm [morbi] materia in cõceptaculis cõcoquatur, & per vrinã, quod concoctum inutile eſt, excernatur: color quoq; rei concoquentis, qui albus eſt, diſtringatur, atque (vt ita loquar) delibetur. Quam ob rẽ cum vires per febrẽ debilitatæ paulatim materiã concoquant vitioſam, principio parũ agũt: itáque exiguũ admodũ cũ vrina mittunt. quod pro ſua leuitate ſublime ſpecie araneę ſupernatat, facítque, quod enæorema, id eſt ſublimitamentũ vocatũ eſt. deinde cũ proficiant, ampliúſq; poſsint concoquere, plus excernũt. quod in medio vrinæ conſiſtens, facit, quod nubeculã appellamus. eo nanq; magis

magis delabitur, quo factũ grauius est. Post, vbi per materiæ morbosæ omnis cõcoctionẽ plene excernitur, iam, quod ante leue pẽdebat, graue pro sua copia subsidet, fundóq; vasis coniungitur: redditque quod hypostasin, id est subsidens, siue substantiã nominamus. Quod plane sanitatis est indicium. Materiam enim vitiatam, quæ integro permista sanguini est, demum natura ex toto per concoctionẽ secernere, atq; reiicere potest. albedo igitur subsidentis, colorẽ solidiorum mẽbrorum, hoc est sedis viriũ seruari significat. læuitas materiæ concoctæ æqualitatem ostẽdit. quod partim enĩ crassius, partim tenuius est, inæqualitatem cõcoctæ materiæ indicat. cõtinentia talis videlicet, vt nihil distractũ, discussũmve sit, plenam virium efficentiam præfert. Respondet pus in* collectionibus subsidẽti in vrinis. verũ pus fœtidũ est, quoniam in angusto arcetur quod putret, vt neq; difflari, neque misceri posit cum sanguine. quippe quod per summa corporis cuti substare solitum sit. Subsidens illud vrinæ, quoniam econtrario se habeat, meritò fœtore immune est.

*φλεγμοναῖς, in flammationibus.

21 Quã ob causam febrẽ bilis & faciat, & tollat? Facit cum excitata acrior reddatur, vt putreat. Tollit cũ viribus naturæ intentis ad id expellendũ quod detrimẽto est, ea quoq; foras versus cõcurrat, atq; ita educta, causam

morbi per ſuam detractionem aboleat.

22 Cur oculi ſubſident eorum, quos angor detinet? Quoniam per angoré anima intus vergit, itaq; corpus cõſidet, atq; tabeſcit. cuius rei cõtrariũ illis euenit: qui vehementer irati ſunt. Oculis enim reddũtur propéſioribus, videlicet ob animæ impetũ ad exteriora. fit enĩ, vt quócũq; vis animæ tẽdat, eódẽ etiã inſtruméta, materiæq; moueantur.

23 Cur oſſa, quæ validiora ſunt, ex lapſu, caſúque frangantur: caro quæ mollior, &* mobilior eſt, ictus iniuriam euadit? Quoniam quæ validiora ſunt, rei noxam inuehenti renituntur: itáque ſua perſiſtendi contentione corrumpuntur, quæ autem infirma, & mollia ſunt, locũ rei dant occurrenti, & cedunt: itáq; tutius ſubterfugiunt. licet hoc etiam in ſtirpib⁹, & in quibuſuis aliis reb⁹ cõſpicari.

* ἀσθενής, debilior.

24 Quid eſt quod ſpadones proceros, blæſóſque faciat? Proceros humoris copia reddit, & caloris inopia: blæſos imbecillitas facit. Cum enim eorum partes inferiores nequeant ſuſtinere ſuperiores, facile peruertuntur. itáque vitium, quod blæſitatem pedum vocamus, committitur. quod idem etiam ædificiis accidit, niſi ſuperior moles fundamẽtis reſpondeat. [talis autem in eunuchis magnitudo non exiſtit ex naturæ prouidentia, ſed detracto per artem conſumentis caloris

ſomitem.]

Cur partes corporis noſtri poſtremas rigere maxime ſoleamus? Quoniã tenues, neruoſæ,* veſangues, atque ob eam rem frigidæ ſunt. 25

pauci ſãguinis.

Cur per metum aut horrorem pili erigi ſolent? Quoniam affectus omnes refrigerãt. refrigeratio autem foramina cutis adducit, & condenſat. pilus quippe cum vndique aſtringatur, intenditur, atque erigitur. 26

Cur homines melãcholici munera quidem naturæ exequi valeant? quippe qui cibos concoquant, atque in ſanguinẽ vertant, animi nullũ munus integre exequi queant? haud enim rectè hi cogitare poſſunt, quibus atra bilis redundat. Quoniam vitioſus hic habitus ſedem animi, qua ſapimus, id eſt cerebrum occupat, & deprauat. 27

Cur morbi, qui crebrius veniunt, curari poſſunt facilius, quàm qui rarò? Quoniam quod ſæpius euenire ſolet, minus naturam infeſtat, videlicet ratione aſſuetudinis. adde ꝙ crebriores cõmittere parua deprauatio habitus poteſt: graues magna inducit. curatur autẽ facilius, quod ex cauſa prodiit leuiore. 28

Quam ob cauſam qui febriunt, plus ſiti, quàm fame affligantur: qui conualeſcunt plus fameſcant, quàm ſitiant? Quoniam ſitis ex nimio calore febris conſiſtit. quemadmo 29

dum etiam iis, qui bene valent, ſi multum meri hauſerint, ſitis oriatur neceſſe eſt. fit enim ſitis ex nimio calore vt modo dixi, aut à ſiccitate, videlicet humore abſumpto: quod iis accidit, qui ieiunarunt. Verum famem non ſentiunt, quoniam multum vitioſæ materiæ ſuo in ſtomacho continent. Contrà qui conualeſcunt, propterea fament, q̄ febris late humores conſumpſerit. ſiti nō infeſtantur, quòd febre ſublata, corpus refrigeratur, & rehumeſcit.

30 ¶ Quare cū moritur homo, pediculi ſuis emigrant locis? Quoniam deſiderāt teporem & alimentum: quæ à ſanguine petebantur qui cùm ſit refrigeratus & conſumptus: diſcedunt, locū priori ſimilem veſtigantes.

31 ¶ Quare quæ iugulātur animalia aſſiduè calcitrant? Propter dolorem, potius quàm quòd conuellantur.

32 Quam ob cauſam caudæ quorundā animalium abſciſſæ magis, quàm reliquū corpus moueantur? Quoniam propter meatuū ſuorum anguſtiam magis ſeruāt naturalem calorem, quo vis mouendi, & ſentiendi continetur. vnde fit vt etiam ſi quieſcant, rurſus moueantur, ſi tangas.

33 Cur medicina [purgante] epota* oculi primū perturbētur, & caligent: pòſt purgatione peracta, emendētur, atque acutius videant? Quoniam principio materias medi-

*cū trabes perfectè numera-

çina mouet, trahitque ad ventrem. quare vaporum copiam excitat, quæ ad caput effertur, perturbátque cerebrum, vt neq; sensus, neque cogitatio constare integre possit [inde dissimiles videntur trabes ac variæ.] post vbi materiæ excesserunt, extinctúsque est omnis vapor, nihil præterea est, quod vel sensum, vel rationem impediat.

ri possũt: homo sit satis purgatus.

Cur tabidis & purulẽtis [nonnullis] copia interdum pediculorum oriatur? Quoniam pus humores corrumpit. humores denique vitiati calore naturali concalfacti, animalia creant. sicut etiam in cœno, aut quibuslibet fæcibus, enasci vermes cõsueuerũt: [& in intestinorum excremẽtis lumbrici.] 34

Cur vehementius per ictum testium doleamus? Quoniam appendices testium sentire maxime omnium membrorũ possunt. adde quòd natura summam voluptatem ex pene oriri voluit, vt propensiores essem⁹ ad rem veneream. qua vna genus humanũ seruari potest [est enim pars neruosa] atqui testibus cum pene, & cognatio & sedes communis est. ergo communem etiam affectionem, sensionemque sortiantur necesse est. at vbi magna sensio est, indidem etiam magna voluptas exultat. vbi autẽ magna voluptas est, dolor etiam indidem vehemẽtior. bono enim maiori, malum obiici maius certũ est. Hic subiungere illa non incongruũ censeo. 35

Consensus rerum atque affectus communis trifariã fieri solitus est. aut enim per cognationem: vt cerebri, & stomachi. habẽt enim communem copiam neruorũ. aut per situs propinquitatem: vt cordis, & stomachi. sic enim cor sentit, quoties materia acrior stomachum mordet, mouetúrque ad id expellendum quod molestum est. aut per imbecillitatem, & transitionem: vt cum pedis digito offenso inguen tumescit. Dum enim vis naturæ cum sanguine ad partem læsam festinat, adenes inguinis sanguine implentur, & contumescunt. Accommodari vel moribus, ac vitæ hominum tripartita hæc diuisio potest. Dolemus enim vicẽ cuiuspiam, vel quia parentela coniuncti sumus, vel quia vicini habitamus, vel quia casum audimus miserabilem. atque ita efficitur, vt affectio, tũ propria quædam, tum communis obueniat.

36 Cur super lippitudine caput totondisse ad cutem iuuet? Quoniam melius caput difflatur, liberiúsque per suos meatus digerit materiam vacantem, & fluitantem.

37 Cur vbi ex tenebris ad lucem, aut ex luce ad tenebras venimus, non statim cernere valeamus? An quòd tenebræ crassiori, frigidiorique constant aëre, itaq; * diducunt cõfunduntque spiritum, cui cernendi munus accõmodatum est. lux vero quòd clara, candida, & calida est, spiritũ illum digerit, atq;

* condensant.

dispergit.cum autem per temporis aliquantulum spatium assuescat, cernere integre potest.adde quòd ex contrario, subito in contrarium traducti rei nouitate turbamur,vt minus cernere ex æquo præterea valeamus.

Cur in bestiis febres, omnésq; abditi affectus difficilius curentur, periculosioresq; sint,quàm in homine? An quoniam naturā sentiendique potestatē parte intima sui corporis gerūt immersam, nō ad exteriora per rationem euocatam, quemadmodum homines habent.ergo si ita est, merito sensus dolorem percipit vehementiorem, viresque omnes naturę prosternit, immergitque. adde quòd bestiæ vt affici minus aptæ quàm homines sunt, sic etiam curari difficilius possunt.causam enim mali vehementiorem vrgere necesse est,quandoquidem id ægrotat, quod in morbum difficile incidit. 38

Cur bullæ,quas imber excitat, indiciū afferant imbris vehementioris? Quoniam aquę copia & vaporis spiritum multum gignit,& crassum. qui cum vndique aquā subcat,erigátque in deuexum,inflat,& facie vesicæ afformat. quomodo etiam vitrum inflari potest,& genus omne humoris, cum ebulliat,conuerti in spiritum,atque * intumescere solitum est. [quia aqua rotundum est elementum:sicut cætera.cuius quidē rei est indicium,quòd ipsa coniecta in arborum fo- 39

rotūdum fieri.

lia, aut è ſublimi demiſſa: rotunda conſiſtit. quæ enim ratio eſt partis, eadem eſt totius aquæ. Nam eſt ſimilium partium.]

40 Cur minus doloris per ſectionem cutis caput integentis percipiamus, quàm cum quælibet alia pars ſecatur? Quoniam minus carnis muſculoſæ in capite quàm ceteris corporis partibus eſt.

41 Quam ob cauſam ex conualeſcentium pedib⁹ ſquamæ magna ex parte diſtringantur, atque etiam ex manibus, quanquam raro? Propterea quia materia ferri deorſum aptiſſima eſt. & verò pedes à ſede cordis poſiti longius, & ob eam rem frigidiores, minus excrementa concoquere atque digerere poſſunt.

42 Cur tabes, ſcabies, lippitudo, mala contagioſa ſint: aqua intercutis, [febris] & ſtupor totius corporis, cui nomen apoplexia, tranſire in alium nunquam ſoleant? Quoniã oculus quidem, vt humidus, affectioniq; opportunus facile morboſis deprauatur radiis, qui cum ſpiritu à lippientis oculo proficiſcuntur. tabes autem [expirando] putrem aërem reddit, qui tractus ab homine ſano pulmonem, membrum affectu facile vitiat, & corrumpit. Scabies quoque cum per ſumma corporis ſit, lentámque ſaniem emittat, facile ſeſe propagare, cutémque integri corporis vitiare poteſt, cæteri ſanè morbi, aut

positi intus cutem attingere nequeunt, nullámve reddunt delibationem, vt aqua intercutis, vt stupor attonitus. aut cum per summa corporis natẽt, nihil tamen humoris præ nimia sua lentitate, & siccitate, & corpulentia emittunt: vt albugo, vt lepra. aut positi quidem parte interiore sunt: sed quoniam nihil pestilens, atque putrefaciens mittant, suũ aliorsum transmittere vitium non possunt, vt febres crebriores, & solitæ.

Cur nonnullis febre laborantibus lienes augeantur? An quoniam [bibitam] affluẽtius aquam hauriunt. est enim membrũ id laxius, atq; fungosius. An quia debile est, materias illuc affluentes facilius excipit. 43

Cur senes & pueri magis, quàm qui ætate sunt firmiore, calculosi sunt? Pueri vt edaciores, senes vt frigidiores, & imbecilliores, multa per cruditatem colligunt excrementa, quæ calculum contrahunt. 44

Cur titillatio, & fricatio plantarum somnũ afferre possunt? Quoniã extrema nervorũ eò concurrunt, & coẽunt. his enim vehiculis pertractatio illa leuis ad cerebrũ vsq; transmissa permulcet animũ, atq; ad requiẽ, somnumq; inuitat. sunt qui excremẽtis causam tribuãt, quę tum sua proniore natura, tũ motione pedũ frequẽtiore ad palmas delabantur, rursusque per mediocrem fricandi motum remeent, neruísque aliquantisper ad 45

cerebrum peruehantur. itaque sede illa superiore oppleta somnum concilient,

45 Cur ampliores crebrioréſque lunæ defectus fiant, quàm solis? Quoniam luna tam in terminos deficiendi coituum, quàm in turbine vmbræ ex terra per solis diametrũ ortæ incurrit. & quidem crebrius lunam eò deuenire propter sui orbis celeriorem absolutionem necesse est: Sol per coitus tantum defectioni deputatos obumbratur, cum scilicet luna cursum per eos agat, occultétque faciẽ superiorem. quòd tamen sol longe maior, q̃ luna est, totus abscondi non potest. luna sæpius tota occulitur. Mouere æs, ferrúmque multitudo, quoties luna aut sol deficit, consueuit, quasi * spirit⁹ quosdã vitiosos velint depellere. haud enim per id tempus lumina benigne terram aspiciunt, neque benefica delibatio inde manat, qua mali infestique spiritus repelli possint, & coërceri.

malos genios.

47 Cur infantes, qui septimo mense in lucem venerint, viuere possint: qui octauo, nõ possint. Quoniam septenarius perfectus numerus est, & vt Pythagoras censet, & omnes sciẽtiæ numerorum professores [ac musici] autumant, octonarius imperfectus est. Itáq; quod tunc prodiit, imperfectum, minúsque aptum ad vitam est. qua ratione etiam monstra viuere nequeũt. quippe quæ non ex consulto naturæ orta sint, sed ĩpfecta, vel per

inopiam, vel per superantiam, & temeritatem materiæ forma diuersa contra naturę legem peruenerint. nihil enim imperfectũ vel tempore, vel forma à natura creari solet. quã ob rem si quid tale erumpat, id edurare non solet. Nasci infantes mẽse septimo possunt, quoties vis afformandi [in vtero] validissima est, & sanguinem sibi obtinet commodum. sic enim ocyus rem perficere potest. Sed si econtrario est, decimo exeant necesse est. Numerum tam septenarium, quàm denarium esse perfectum varie constat. orbem nanq; terrarum septem insignibus stellis regendum nouimus. homo septimo mense dentire incipit. anno septimo dentes permutat. quartodecimo, id est bis septem annis peractis, pubescere incipit. vigesimoprimo firmam aggreditur ætatem. quod tempus ter septem annis consummatur. morbi numero septenario iudicantur. Luna per septenarium suas accipit formas. mẽses septenis cõstant diebus. vocales literæ septẽ sunt, & denarius quoq; numerus ortũ omnẽ, atq; interitũ rerum cõplectitur. author Aristoteles est [ac philosophi.] & numer9 omnis ex denario oritur per repetitionem. Vndecim enim & duodecim, & reliqui oẽs sequentes, vnitates quib9 denarius cõstat, repetũt. & homines prisci non tabulis, sed dextris suis rẽ, de qua agerent, cõfirmare solebãt, videlicet

numeri denarii causa, quem diligit explent.

48 Cur ouum [valde] pressum vtroq; extremo ambabus manibus frangi nequeat: pressum latere facile frangitur? Quoniā per angulos tantummodo suos manibus renititur opprimentibus. Est enim angulus quod quaque in structura validius constet. adde quòd pressum per extrema, parte minima sentit: pressum per latera, parte ampla conflictatur, vt facile possit destrui.

49 Cur in tinnitu aurium digito in aurem indito meatus diuti⁹ [naturæ instinctu] moueamus? Quoniā meat⁹ sic ampliatur, & spiritū, qui sonitū excitat, digerit, atque transmittit. Quinetiā spūs ipse qui p contentiorē digiti motū attenuatur, secerni meli⁹ potest.

50 Cur fœminæ omnes calculū sua in vesica lente cōcipiant? Quoniā ceruicem vesicæ ampliorem, q̄ mares habeant. hinc enim fieri potest, vt cum vrina excrementum quoq; eiiciatur, quod calculum contrahit.

51 Cur genus stirpium syluestriū validius, & lætius esse soleat, quàm vrbanum. vnde dici solet tellurem esse matrem syluestriū, nouercam autem vrbanorum? Quoniam solertia naturæ, non humani ingenii creatur. caret enim humoris nimia copia, quæ satiuas stirpes elaxat, atque effœminat.

52 Cur musculi transuerse insecti difficili⁹ vniantur, & curentur? Quoniam fibræ, fi-

láque neruosa affatim ita inciduntur. Natura enim neruum carpsit, in quo fila discreuit permulta, quibus carnem vndiq; veluti deducto porrectoq; stamine texuit, fecitq; musculum, nomine à similitudine muris animalis translato. cui sanè oppositum neruũ condidit, [ipsis fibris rursus in vnum collectis] qui tendo à tendendo vocatus est, cuius extremum attubus partium mouendarum annexuit. cúmque rem mollẽ duræ cõiungere sine vllius interuẽtu nequiret (sunt enim contraria) per ossa, medullamq, membrũ quoddam neruaceũ edidit, quod copulam nominamus, eoq; tendonis partẽ postremam alligauit, ex quo vsu nomẽ copulæ accepit. Musculum solers naturæ ingenium alibi in globi speciem collegit, alibi in membranæ planum attenuauit. Denique pro vsu membri mouendi musculum quoque aptissimè accõmodauit. Nam vbi membrum magnum, ac validum trahi deberet, vt crus, coactiorem, pleniorémq; musculum afformauit. Talem enim res postulabat, vt mouendi vim ampliorem contineret. vbi paruum aut inualidum esset regendum, vt palpebra, aut* ligula, musculum membranæ similem addidit. Quoniam membra eiusmodi parum potentiæ mouentis desiderarent.

*epiglottis.

53 Cur aliqui fascinari possint, prçsertimq; pueri? Quoniam talem sortiuntur naturam,

vt affici perquam facile possint, & immutari. genus id vitii tale est. Qui summa animi nequitia perpolluti liberalem aliquam, exosculandámque formam conspicati mouentur, radios sui conspectus vitiatos transmittunt, quasi veneno quodam vitio sui animi radios veluti telum illinant, iaciántque in rem, cuius inuidia tenētur, & desiderio. prodit igitur de pupilla radius exitialis, qui per oculos obducti hominis subit, vertítq; quā aggressus naturam est, malóque habitu deprauat, vt mox corpus languescat, morbóq; laboret. quàm verò aditus per oculos pateat contagioni, constat etiam ex iis, qui mortua hominum corpora contueri recusant, ne radii sui cōspectus [refracti, per oculos] aliquam sibi luem, pestémque referant. Sed omnium maxime pueri vitio illo capiuntur. Quoniam natura tenerrima sunt, facilliméque affici à quolibet possunt.

Quam ob rem nonnullis [vehemēter]
54 tussientibus, aut euomentibus splendorum quædam imagines ante oculos obuersari appareant? Quoniam abductio vehemens pectoris & ventris humores sursum cōpellit, & spiritus. qui cum ad oculos veniant, spiritum conspiciendi perturbant, atque deprauant ita, vt foris illas imagines ementiātur. quod si vapor ductu oblongiori est, imagines etiam hac eadem forma apparent. item

ſi bilis ex vitello cognominata vaporẽ exci tat,aurum imagines imitantur.ſi pituita mouet,albi ſuſpitio occurrit. Ad ſummam pro figura coloréque cauſæ viſa quoque imaginamur. Qui tamen per febrem arduam deli rant,atque inſaniunt. iis de cerebro ipſo vapores ad conſpectorium ſpiritũ funduntur. & verò qui oculorum ſuffuſione infeſtãtur, eaſdem illas ſibi videntur videre imagines.

Cur qui aquã bibere conſueuerunt,acutius videãt? Quòd vini copia flatus nimium excitans ſpiritum conſpectiuum , ſenſusque omnes perturbat & vitiat. 55

Cur qui oculis cæſiis ſunt, vehementius ex lippitudine doleãt, nec pati poſſint acerbitatem medicamentorũ? Quoniam oculorum humorem omnem, & à cryſtallo illum cognominatũ propenſiorem ad partem exteriorem patentiorémque ſenſui continent. at qui nigris ſunt oculis, minus ob cauſam contrariam ſentiunt. 56

Cur qui leuiter euomunt,pituitam egerant:qui plenius,bilẽ: qui ſupra modũ, etiã ſanguinẽ? Quoniã qui vehemẽter intẽdunt, materias quoq; imis infixas poſſunt euellere.pituita verò vt craſſa, illinitur, atq; ob eã rem vel à leuiore excitatione moueri,ac reiici poteſt.ꝙ ſi bilis quoq; per ventrẽ innatet, ocyus mouebitur,q̃ pituita . Verũ materiæ, quæ in venis continentur,egeri per medica- 57

mentum hoc modo consueuerunt. Natura cum corpus male habitum purgatione indigere animaduerteret, postrema venarum ad ventriculum finiuit, quemadmodum ad vuluam alias duxerat venas propter mẽstruam purgationem, atque ad nares etiam alias, & ad sedem coniecit, vt inde morbis remedia per purgationem paterent. quæ quidem ora venarum coniuncta lex tandiu continet naturalis, dum aperiendi necessitas sit. hęc igitur quoties febres vrgent acutæ, sponte suæ naturæ per vim excretoriam patefacta, materiam amplis in venis atque arteriis concoctam egerunt, aut per os, aut per aluum. at cum medicina epota sit, per vim amplientur, permittuntq; ex conceptaculis materias attrahi. Piper enim & scamonea, & cętera generis eiusdẽ suo naturali calore ora aperiũt, deinde sibi quodque conuenientẽ materiam attrahere naturali quadã proprietate potest, vt dictum inter initia est. sanguis tamẽ quoniam amplexus est à natura, charúsque habetur, nõ nisi tract⁹ per vim nouissime exit, cum scilicet vltra modum exinanitur.

59 Cur pondera facilius parte læua ferre possimus, cum hæc infirmior sit, q̃ dextra? Quoniam dextra vt validior, læuæ subuenit, leuátque aliquantulum onus. quod quidem officiũ læua præstare dextræ suam ob imbecillitatem non potest.

Quam ob causam vinum, aut quēlibet 59
alium humorem per fistulā exugendo attra
here valeamus? Censendū per vim inanis hu
morem posse efferri, non per oris attractio-
nem. fistulæ nanq; meatus plenus aëris vide
licet corporis prætenuis est. & cum fieri non
possit, vt duo corpora per idē tēpus eodē in
loco maneāt, [vtpote humor & spiritus] at-
que etiam cum locum esse inanē, id est cor-
pore omni vacantē natura omnino recuset,
[omnis enim locus continet aut corpus soli
dum, aut humorē, aut spiritum] necesse est,
dum aër canalis interior per oris suctionem
detrahitur, humorem tantisper consequi, vt
inane spatium non relinquatur. quod idem
etiam per id agitur instrumentū, quo admis
so vrinam elicimus. lana enim obturāte de-
tracta, spiritus etiā internus educitur, atque
ita ne inane sit, vrina attrahitur. Quinetiam
medicinales cucurbitæ eadē illa ratione san
guinem attrahūt. ignis enim admissus [fun-
dit contentum humorem, tenuat & vacuat.
qui] vbi extinctus est, facit vt tantum san-
guinis attrahatur, quantum loci ipse occu-
pabat, ne inane sit, à quo penitus natu-
ra abhorret. denique omnia quibus hunc
in modum quicquam attrahimus, ad ra-
tionem inanis referre omnino debemus.
neque enim calor, neque oris attractatio
causæ potissimæ sunt, vt late in vrinaria illa

ſiſtula patet, quæ neutro eorum attrahit vrinam. ſunt tamen alia quæ ſui caloris ratione poſſint attrahere, vt thapſia illita. necnon & inualidum à valido trahitur, & proprietate quadam occulta pleraque attrahũt, vt ferrũ magnes, ſanguinem membra.

60 Cur naturales potentiæ natiuæ, atq; inſitæ ſint: animales aduentitiæ omnes habeantur? Quoniã naturales, id eſt attractoria, retentoria, immutatoria, ſecretoria ad ipſam tantum viuẽdi pertinẽt rationem. neq; plus quicquam obtinent, quàm neceſſum ſit. animales verò, & ſenſales, & motales ad bene viuẽdum non cõmodæ plane adſunt. mẽbra enim niſi alantur, interire neceſſe eſt. at ſi nõ vel moueantur, vel ſentiant, non idcirco intereunt: quanquã pulmo, quoniam vires habet trahendi, reddendiq; ſpiritus, idq; aſſidue ex periculo ſtrangulandi exercet, inſitã ſibi *ſimulet motionẽ. Naturales verò potẽtiæ ordine atq; numero illo ob hãc cauſam habentur. Cibus, & ſanguis, quoniam vacãt anima, non ex ſeſe poſſunt adglutinari mẽbro quod ali debet. Quam ob rem vim adeſſe oportet trahendi, quæ fungi officio poſſit. Item cum corpus omne quod mutatur, non ſine vllo tempore, ſed per temporis ſpatium immutationem patiatur ab re, quæ agit, atque immutat, vim ſecundam adeſſe neceſſe eſt quæ contineat, ſubminiſtrẽtque

videatur habere.

ad tempus, quantum satis sit immutandi potentiæ. Vnde etiam tertiam quoque vim esse oportet, cuius officium sit immutare. Sed cũ vis hæc immutatoria concoquendo partem quidem sanguinis vtilem membris adiũgat cohærendam, inutilem autem relinquat, quę cum permaneat, non iter tantummodo claudat, & foramina, per quæ sanguis alimentũque permeet, verum etiam putreat: constat vim quandam subiungi quartam esse necesse, quæ partim per inuisibilem exhalationẽ: partim per sudorem, cæteráſque vias sensibiles excrementum secernat. ordo hic est, & numerus naturalium potentiarum. Membra autem non omnia ex æquo potentias, quas enumerauimus, omnes sortiũtur. sed ea duntaxat, quæ sibi tantum operantur, vt neruus, vena, os. Nam quæ non modo sibi, sed etiã cæteris omnibus membris victum emoliuntur, muneréque funguntur publico, hæc vnã habent potentiam intentam, & potioré. verbi gratia, vẽter, & iecur vim amplissime mutatoriã obtinent. Lieni, stomacho, fellis folliculo, renibus attractoria potius data est. intestina, atque vesica excretoria plurimum valent. vulua insignis per retentoriã est. proximum sane quod de sensibus animaduertimus est. haud enim pro compari modo genera animalium omnia sensibus prædita omnibus sunt, sed olfactu canes præcellunt,

visu aquilæ, gustu protogeustę animalia Indica, vnde & nomen acceperunt, tactu serpẽtes & quædam aues, auditu anseres.

61 Cur sensus quinque tantum, non plures, neque pauciores habeamus? Quoniam pro rerum natura sensibilium, atq; numero, sensus quoque condi debuerunt. Tactus enim asperum, læue, durum, molle atque cæteras qualitates, quæ positæ in solidis sunt, percipit. gustus dulce, amarum, salsum, & cætera saporis genera quæ in humoribus, succísve constant. olfactus bene malévc olentia, quę vaporibus tribuuntur. auditus sonos & strepitus, quæ ictu aëris efficiũtur. visus colores, qui tenuissimo, ætheríque finitimo spiritu continentur. quippe res solida resoluta diffusáque, humor redditur. humor in vaporem transit. vapor in aërem, aër in æthera, atque spiritum tenuissimũ. ita, vt quasi series quædam ex terra ad cęlum vsque deducatur perpetua. liceat hic quid spirit⁹ aëri intersit subiungere. discrepat aër à spiritu tenuitate, & motu. spiritus enim aër concitatus est, qui cũ concitetur, etiam extenuetur, necesse est.

62 Quã ob causam caro corrupto ossi subposita laxa sit, fungosa, & liuida? Quoniam ossis corruptio non nisi per habitum vitiosum fit. qui mutandi potẽtiam deprauat: qua deprauata, fieri non potest, vt caro integra, solida, coloratáque gignatur. sanguis enim

mutari præterea ex naturæ ratiõe nõ poteſt.

¶ Cur in omni trãſmutatione, id quod generatur exprimit generantis & tranſmutantis colorem? Quoniã facultates tranſmutantes, naturales ſunt: in partibus ſolidis tanquam ſedibus firmis, à natura collocatæ: vtpote oſſibus, venis, mẽbranis, & arteriis, non autem in humoribus & ſpiritibus: nimirum fluxis infirmis ac facilè prodituris creditas facultates. Porrò autem cum vniuerſum corpus tribus iſtis componatur ſubſtãtiis: & ſolidæ partes colore ſint albo præditæ, conſentaneum eſt in vrinis percoctis contenta eſſe alba & pus, lac, ſemen, mucum, lippitudinẽ, id eſt humorem in oculis concretum, chylũ, hoc eſt lacteum in ventriculo ſuccum, & iis ſimilia, ſanguinem verò eſſe rubrum, pro iecoris à quo generatur colore. Cæterum, eorum quæ in animalis corpore generantur: quædam ſunt omnino contra naturã: vt calculus, vermes, lapidoſa duritas in podagra, impetigines & cætera huiuſmodi quæ ex vitioſo naſcuntur humore, quædam ſunt prorſus ſecũdum naturam: vt ſemen, lac, ſanguis, infans, caro, & huiuſmodi, quæ vera ſunt naturæ germina. quædã denique ſunt amborũ media: vt pus, alui deiectiones, mucus, auriũ oculorúmque ſordes & his ſimilia facultatis cõcoctricis excrementa. Bonę porrò temperaturæ, gignũt naturales facultates: atque vt nõnulli exiſtimant etiam animales: ſiue, vt 63

verius dicam, sunt ipsarum instrumenta. Nã quemadmodũ fidibus in cithara & foraminibus in tibia rectè constitutis, artifex optimè modulabitur: malè autẽ dispositis, perperam agat necesse est: cum ipse in re nulla sit imminutus: sed potestate tantum, non etiam actu artem habeat incolumem: ita omnis facultas pro instrumẽti agit constitutione. Siquidem cerebro, verbi gratia, per intemperiem deprauato, vis animæ rationalis nequit suo perfungi officio: cum tamen ipsa interitus expers, potestate permaneat immutabilis. contra autem restituto organi temperamento idoneo, vim & potestatem suam exerit & cõfert ad actionẽ. Itaque, bona quidẽ membrorum temperies, facultates seruat incolumes: facultates verò, producunt actiones: sicut hæ vicissim ipsum opus proferunt. Nimirũ moderatò calida & humida iecinoris temperies, parit quidẽ vim sanguinis effectricem: aut certè cõseruat: sicut alii malũt. vis autẽ illa, actionẽ edit: sanguinis videlicet cõfectionẽ, ex qua deniq; opus ipsum, vtpote sanguis, existit. Vnde licet vicissim atq; ordine inuersò hũc in modũ colligere. Si sanguis generatur, incolumẽ esse sanguinis confectionẽ: & si hæc salua est: validã quoq; esse facultatẽ hui⁹ actionis parentẽ: qua itẽ superstite, necesse ẽ bonã hepatis tẽperiẽ etiamnũ extare: & ea ĩtegra, rectã deniq; esse q̃ ipsam

tuẽt ac moderatur, elementorũ cõmixtionẽ.

Cur acetum conſperſum vuluæ dolorem 64
inuehat vehementem? Quoniam vulua neruoſa admodum eſt. neruis enim ſentimus,& acetum ipſum per ſuam acredinem mordet, ac percutit. ſicut etiam pectus aceto offendi nouimus,quoniam membranis, & muſculis conſtat numeroſis. neruoſam vuluæ eſſe texturam natura voluit,vt ſentiret præcipue,voluptatémque ob eam rẽ ſummam ex coĩtu venereo caperet ſeminis gratia concipiendi. [tum vt in partu multum extenderetur] Sunt qui per diſcordiam quandam naturalẽ acetum vuluæ aduerſari exiſtiment:[narrãtes obſtetricem , artem medendi ſibi vendicantem, aliquando in partu clàm ac dolo in vterum puerperæ inieciſſe acetum cũm re alia quapiam, mercedis gratia: atque ita intuliſſe conuulſionem,& ſummum dolorem: deinde ſimulantem ſe mederi,infudiſſe rurſus alia quæpiam:atque ita reſtituiſſe ſanitatem:tum autem,in ipſo facto deprehenſam, ſceleris dediſſe pœnas.] Nonnulli ſtrangulationibus vuluæ res bene olidas infrà, male olidas ſuprà per nares afferunt , rati eſſe animal,& propterea male olida fugere,accurrere verò ad bene olentia,atque ita ad propriã ſedem redire. mihi verò vidẽtur bene olida, cum vim habeãt tenuiorem,& calidam, lentam materiã [morbum in vtero generantẽ]

concidere, & digerere, quæ infestat: male autem olida, cum viribus sint crassioribus, foramina intersepire, vt vulua retrahi nequeat. Sed quãquam male olida vuluis prosint, tamen comitialibus auertenda omnino sunt. faciunt enim, vt qui eo morbo capi solitus est, collabatur & æstuet. Ergo vitandum pennas igni iniectas, lapidem gagatẽ, bitumen, cornu omne, lucernas [lanas pice illitas & deustas,] lapidẽ thraciam qui aqua vritur, oleo extinguitur. denique omnia, quæ crassos reddunt humores. quippe cum tracti vapores eiusmodi crassent spiritum animalẽ, & cogant, præsertim cum iam aliquid ex se ipse habeat crassitudinis & frigiditatis. atq; ita efficitur, vt anima apto careat spiritu ad munerum suorum perfunctionem, corpúsq; suum spiritali orbatum vehiculo premi, collabi, prosterni patiatur.

65 Quî fieri potest, vt quæ qualitatum contrariarum sunt, affectum eũdem possint aduehere. rigorem enim & calor cõcitat, & frigus? Censendum hoc causis agi diuersis. oritur enim rigor ex flaua bile ratione acritudinis, quæ membra pungit, & mordet. excitatur enim corpus ad id repellendũ quod tentet, cúmque id ipsum frequenter faciat, vicissimque modo bilis superfluat, & impungat, modo mẽbra concitentur, atque repugnent, rigor exultat. oritur item ex refrigeratione,

quoties natura per immodicam mutationẽ conflictatur, suáque membra rursus frequenter excitat ad rem expellendam inimicam. modica enim refrigeratio chara, & accommoda naturæ membrorum est. immodica, abhorrenda, & noxia. Membra primũ obtorpescunt, deinde inhorrescunt, tum autem inalgescunt, & rigent vario scilicet refrigerationis incremento.

Quam ob causam cum vinum cum pane febrientium imbecillitati concesserimus, 66 febris nihilo per calorem vini aucta est: imò minor esse incipit? Quoniam exiguum, atq; inualidum dedimus. hinc enim facile concoctum, digestúmque [cum panis viribus] in omnes partes membrorum est. membra autem recreata assumpti beneficio aliméti firmiora ad concoquendam morbi materiam efficiuntur. habet enim panis, & vinum ex proprietate quadam plus virium, quàm cæteri cibi ad alendum, firmandúmque membra humani corporis, modo quis modice assumat. ex quo illud Homeri, Et Cererem, & Bacchum. nanque hinc vires, animíque. [posuit priore loco panem: quia solus sine vino nutrire potest: vinum verò per se sine pane, non potest. sed si error aliquis obuenerit, potest membrorum vitium corrigere.] Quinetiã odore suo [per nares, & inde per ventriculum ac pulmones, in omnes partes

transmiſſo, duo] hæc reficere, firmaréque ho minem poſſunt. & malum quoque ſui odoris qualitate recreat, atque firmat, longéque magis, ſi edatur. [Acetum porrò & puleium olfacta, deficientem animum reficiũt, quòd ſua qualitate incidant humorem, qui in ore ventriculi adfectum inducit. tum quia acetũ

mirti roborat.] & verò capreoli vitium, & *myricæ, & roſæ, & his ſimilia olfacta in febriendo recreare poſſunt, atque firmare.

67 Cur oleum nullo cum humore miſceri patiatur? Quoniam lentum, craſſum, & continens eſt: neque vllas in partes tenues conſecandum, [ſicut cæteri humores.] idcirco nullum humoribus locum dat ſubeundi, miſcendíque. Iungũtur autem quæque, aut per

κρᾶσιν id eſt tẽperum *confuſionem, vt elemẽta, quæ primas ſuas qualitates omino amittunt, cum coëant corpúſque vnum augmentent, quanquam reſolui à natura, reſtituíque poſsint ad priſtinam conditionem. [mulſum autem & oxycratũ imitantur naturam. vtpote quæ videntur eſſe facta per temperiem, cum non ſint reuera, neque ſecundum naturæ ſubſtantiam.] aut per adiectionem, vt aqua iungi cum oleo ſolita eſt. aut per miſtionem, vt hordeum cum tritico. aut per adglutinationem, vt lapis cũ lapide. aut per agnationem, intimationem, & aſſimilationem, vt ſanguis cum carne, vel cum medulla, vel cum oſſe. aut per affixio-

nem, vt lignum cum ligno clauo adacto. aut per mutuam retentionem, complexionémq;, vt * ansæ ostiales. In iis verò quæ animata sunt, vt qui per luctam suas manus conseruerunt. Quónam modo animus coniungatur corpori, nondum expositum est. nullus enim ex prædictis modis conuenit animo: [quia inde sequerentur multa absurdè] sed per habilitatem potius censendũ iungi cum corpore animũ medio quodam interuenien te, quod aliqua ex parte naturam continens vtriusque, atque familiare vtriq; se exhibés, atque * vtrunque ingenuè simulans, miscet naturam incorpoream cũ natura corporea, immortalem cũ mortali, puram cum impura, diuinam cum terrena, videlicet hunc in modũ: Oritur spiritus quidam, vaporis propè speciem gerens, [dum sanguis concoquitur & transmutatur] in iecore per calorem humoremque, qui ea in parte modice habẽtur. qui cum per venam cauam cognominatam ad sedem cordis ascẽdat cum sanguine, atque amplius recaleat, & extenuetur, in speciem propè aëris transit, rursúsque per arterias carotides ab aggrauatione cognominatas ad basim, id est partẽ subditam cerebro [per naturæ prouidentiam] effertur, qua in parte, frigiditate cerebri moderatur, naturalique quadã proprietate afficitur, [& quemadmodum equus indomitus freno cohibe-

anuli catenarum.

vtriusque naturam imitans.

tur, ita inexplicabili quadã naturæ vi refrenatur] transformatúrque in ſpiritum æthera plane imitantem, [depoſito feruore modico [quo animus inſtrumento aptiſſimo vtitur actionum ſuarum. Quinetiam aër, qui *naribus trahitur extenuatus in corde aſcendit ad cerebrum per arterias, alimentúmque offert ſeſe ſpiritui ęthereo illi, & animali. hic igitur ſpiritus, vt nõ incorporeus, accommodari corpori poteſt: vt tenuior, ſyncerior, atque clarior, quàm natura vulgaris corporis patiatur, iungi cum animo poteſt. Denique vinculum perquàm idoneum corporis, atq; animi hic accedit, naturáſque oppoſitas copulat, & ſuo familiari interuentu conciliat, atque continet. hic quandiu conſtans, atque integer ſit, facultatem recte cogitandi, agendíque omnia animo præſtat. at cum à ſua natura deſciſcat, ſi leuiter refrigeretur, indenſetur, craſſetur, ineptum denique reddatur ad intentas animi actiones, committit, vt animus retardius, ſegnius, atq; veternoſius agat. ſed ſi nimium refrigeretur, factúſque ſit corpulentus, efficit, vt animus ſuas penitus deſerat actiones, quod his plane euenire videmus, quibus ſedes memoriæ torpet, vitióque tenetur lethargo: aut iis, qui toxica hauſerunt. Cõtrà ſi immodice recaleat, moueatúrque ſæuire inſaniréq; cogit, vt* tãtiſper animus diſiũgi à corpore per ſui vinculi depra-

tandem

uationem videatur.[Confidera porrò mihi aliud diuinum opus. Cum enim animam à corpore cælesti & diuino demissam, terrestri corpore claudi oporteret: descẽsum ipsi excogitauit, per corporis figuram, cõstructionem & colorem. Ipsum enim caput rotundũ formauit: tanquam paruum quoddam cælũ. Cerebrum verò purum ac perlucidum construxit, largitus spiracula septem, velut fenestras, pro planetarum numero. denique superposuit toti corpori: quia cælũ eminet rebus omnibus generationi & corruptioni obnoxiis.]

Cur animantium alia părere plura, alia pauciora consueuerunt? Censendum naturã sic statuisse, vt quæ breui tempore viuerent, hæc partu essét numerosiori, videlicet ea de causa, vt vitæ breuitas partus copia compensaretur. genera eiusmodi sũt sues, canes, aues complures, pisces omnes. quæ autem diu viuerent, hæc pauca procrearent. quippe cum temporis amplitudo posset rei, quam natura spectaret, satisfacere. Sunt hoc in genere elephanti, serpentes, cornices, cerui. quæ verò mediocriter viuerent, hæc etiam partu essét mediocri. Stirpes quoque modo eodem illo fructificant. annua enim omnia, quoniã vitam breuem sortita sunt, largam seminis copiam effundunt, vt triticum, hordeum, milium. Arbores parcius ferunt eo, quòd vitam 68

agunt diuturniorem. Mammæ quoque animantibus pro partuum numero datæ sunt. Quadrupedibus itẽ intra sese fœtificare, atq; vterum ferre natura voluit, ob eam scilicet causam, quoniam & corpore sunt ampliori robustiorique, & terram pro sede sortiũtur, gradique non magno cum labore consueuerunt. Volucribus partus foris conficiendos censuit, vt eo immunes essent onere, & labore, quoniã & corpore sunt imbecillo, & per aërem agitantur.

69 Cur febriũ accessiones certo venire ordine soleant? Quoniam tantum materiæ putret, quantum à natura cõcoqui potest. quòd cum materia concoquenda certa sit, potentiam quoque certam tempúsque certum esse necesse est. subiungẽdum hic illa: Quodque materiæ genus suum habet vaporem. Sãguis enim vaporem humidum & calidum reddit more aquæ feruentis. quod in beletum tegminibus patet, atque in balnearum tectis, & in aëre. sic etiam nubes consistunt, & quemadmodum vapor aquę in rorem concrescit, rursúsque speciem aquę recipit, sic etiam sanguis stringitur, & sanguis iterum fit. bilis flaua veluti fuliginem agit calidam & siccam ritu* lapidis ignẽ sentientis. Atra bilis quasi fauillam emittit modo lignorum, quæ deusta, in cinerem aridum vertuntur. pituita fumum humidum, crassum, mordacémq; red-

lucernæ ardentis

dit inſtar lignorum viridiũ cum vrantur. eſt enim quodque ortum eadem eſſentia, qua ſua origo eſt.

Qua de cauſa mel inueteratum, aut ſu- 70
pra modum coctum, auarum euadat, neceſſe eſt? Quia ſuum omnem humorem amittit qui calorem temperare immodicum poteſt. quemadmodum etiam quilibet humor alius dulcis affici ſolitus eſt, vt vinum, vt defrutũ. vnde fit, vt etiam temporis ſpatio craſſeſcat, & minuatur. & quẽadmodum vinum quatuor illa cõtinet, florem, qui leuiſſimus innatat, fecem, quæ corpulenta ſubſidet, humorẽ, qui temporis abſumitur ſpatio, partémque illam vinaceam, atque idoneam alimento: ſic etiam mel ex quatuor conſtat. eiúſque humidum recrementum illud vim quandã obtinet deterſoriam. quapropter incoctum tergit, & purgat. coctum alere tãtum poteſt, eo ſcilicet, ꝙ ſors ſuperuacua omnis igne abſumitur. Vt verò mel in vetuſtate amareſcit: ſic pinguia omnia, & oleoſa rancida efficiuntur, vt butyrum, oleum, adeps. Hic de ſaporibus illa addidiſſe non ineptum fortaſſe ſit, [quamque alia qualitatem, ex temperamento proprio & propria qualitate naſci.] Dulcedinem plus caloris, minus humoris parit. Acritudinem caloris, & ſiccitatis copia producit. Salſuginem plus ſiccitatis, minus frigiditatis committit. Acorem frigiditatis, hu

miditatísque copia gignit. Austeritatem siccitas largior, & frigiditas dant. Amarorem siccitas & calor plenior creant. Pinguitudinem ex humore pluri, & calore exiguo oriri censendum est.

71 Cur hominibus admodum vinolentis circumuerti omnia videantur? Quoniam larga copia vini exhalationem spiritus vaporosi ad cerebrum mittit nimiam. qui spiritus cum digeri, atque consumi nequeat prius, quàm temporis spatium concoctionem exhibeat, [cum effugere non liceat] per cerebrum voluitur, & quáque versus percurrit, atque ita perturbatus profluit per neruũ conspectiuum, pupillámque ad res conspectui obuias, facítque vt tales videantur, qualis ipse est. Affectum etenim interiorem foris esse imaginantur. quocirca efficitur, vt etiam caligent, & vertigine tantisper tententur. cuius vitii nomen à conuolutione aquarũ deductum est. neque vero ex vino tantum, sed ex materiis etiã corporis accidere illud potest: quoties vaporem ad cerebrum nimium efferant, affectúmque moueant, quæ caligo vocata est.

71 Quam ob causam cum nerui iidem à cerebro, & dorsi medulla in partes membrorũ omnes transmittantur, non eadem actio, sed varia soleat prouenire? Quoniam non modo ratione essentiæ, verum etiam structuræ

euariat actio. alia enim strues, & effigies nerui conspectui est, alia auditorii, alia gustatorii, alia eius qui in ore ventris positus est. [& aliorum similiter] Neruus enim conspectorius ille perforatus porrigitur. Auditorius explicatior tendit. atque etiam magis gustatorius simplici ducitur serie. qui stomacho deputatus est, voluitur in anfractum. Porrò ampliorem in orbem se agit, qui ventrẽ perficit. quemadmodum & cithara, quæ fidibus varie concinnatur. quippe quæ crassioribus, tenuioribus, intentioribus, remissioribus cõstet. aliter enim nunquam illa concinendi amœnitas reddi potest. Quinetiã in reliquis membris, quorum aliquod officium est, varium perspicere artificium licet. Iecur enim & lien carne quadam crispa, atque tortitia constat. quam & *materiaceam, quòd materiæ similis est, nominemus. Renum quoque, & cordis caro * sui generis est. Stomachi vero fila, quæ in directum porrecta sunt, attrahunt: quæ transuersa ducuntur, impellunt. Vulua profecto, & reliqua mẽbra, quæ vim obtinent continendi, non nisi per obliquum filorum tractum suo funguntur officio. Venæ, & arteriæ, & mẽbranæ membris omnibus vsui sunt, ministríque publici habentur. membra autem ipsa suis quæque distribuuntur muneribus, & singulis singula actionib⁹ delegantur, vt perspicuum sit, cui præcipue

παρέγχυμα affusionem.

propria

tribuere actionem debeamus.

73 Cur mulieres, quæ vterum gerunt, secundo aut tertio mense gustare aliquid improbe appetant, quapropter picare tãtisper dicuntur à pica, quæ terræ glebas suauiter esitat: [aut quia varius & alienus est eius color: vt harum appetitus?] Natura sanguinẽ omnem menstruum collicere in matricem necessariæ fœtus afformationis gratia consueuit, qui sanguis si vitiatus est, suum vitiũ [per vasa distributus] ad os ventris transmittit, atque ita stomachus ipse improba motus qualitate materiæ cibos alienos, atque incõmodos appetit, ídq; ipsum varie peccat pro materiæ subditæ conditione. Nam si atra sit bilis, carbones, aut lateres, & genus quodlibet fictile appetit. si pituita acida, sapores acidos concupiscit. si bilis vitellina,* pinguia quærit. si alia miscella quælibet sit, auiditas quoque gustandi ratione illius oritur insolens. veram hãc esse causam constat eo, quòd nõ omnibus prægnantibus hoc idem vsu eueniat, sed complures sobrio appetitu degant, quibus scilicet sanguis ille collectus integer est, & vacuus excremento. Vitium id vltra mensem tertium non protrahitur. fœtus enim iam perfectior copiam absumere sanguinis potest, vt nihil præterea sit, quod ad stomachum efferatur. Hoc idem etiã aliquibus esurientibus vi famis illa intolerabi-

*indoculẽta.

li,quam bulimum appellamus, atque etiam morbo maioris inteſtini laborantis accidit, ſcilicet eadẽ illa de cauſa, quòd ſtomachus materiis vitioſus refertus eſt. ex quo fit, vt his ſummopere proſit purgatio.

Bulim⁹, grãdis fames à Gręcis dicitur. βȣ̃ enim particula, auget.

74 Cur autumnus inæquabilis [temperie] ſit? Habet enim eodem in die frigus, & calorem. De hoc varia ſententia eſt. alii enim ad abditam atque inexplicabilẽ cauſam illud referunt. [phyſicorum nonnulli aiũt ſolem per hanc zodiaci regionem motum, terram ita mutare.] alii ventos per id tẽpus varios, & inæquales afflare aiunt. alii quòd terra nimio æſtatis æſtu deuſta refrigeratur per autumnum, hinc calore adhuc extãte viciſſim agi modo frigore, modo calore opinantur. haud enim illi audiendi ſunt, qui propterea inęquabilem eſſe autumnũ exiſtimant: quoniam medius inter hiemem, & æſtatem poſitus eſt. nam & ver medium eſt, quod non ita euariat. Hic adiicere illa non alienũ eſt, Diei & noctis ſpatium quatuor anni tempora plane imitatur. prima enim diei pars vſq; ad meridiem veri ſimilis eſt. meridies ipſa æſtatem ſimulat. hinc ad veſperam ſpecies agitur autumni. Nox deinde hiemem præfert, vt quæ humida, & gelida ſit. propter ſolis abſentiam.

75 Cur ſomnum laſſitudo afferre poſſit, cũ hæc ſiccet, ſiccitas vigiliam pariat? Cenſen-

dum non interne à lassitudine somnũ profi-
cisci, sed per mediam frigiditatem, atque hu
moris consumptionem. Quippe cum lassi-
tudo ex se siccitatem creet, siccitas calorem
aboleat (humor enim caloris est nutrimen-
tum) abolitio caloris frigus augeat. Igitur
natura humido alimento consumpto, vita-
liq́ue spiritu diminuto quiescit, vt acquirat,
rependátque quod amiserit.

76 Cur lapis, aut ferrum, aut quid tale pro-
iectum in aquam sine aliquo ligni sustenta-
mento demergatur, ligno susceptũ descẽde-
re nequeat? Censendũ aërem per ligni mea-
tus admissum, lignũ eleuare, ac facere, vt in-
natet, quanquam pondus sustineat. at vero
lapis, & ferrũ, quia solidiora sunt corpora,
prædensoq́; meatuũ contentu stringuntur,
nullum sibi admitti spiritum patiuntur, at-
que ob eam rem nequeunt innatare. sic enim
& qui per vndas interierũt, primum ad imũ
delabuntur, pòst aliquot diebus emergunt,
& fluitant. cum enim corp⁹ putret, & tabet,
spiritus oritur, quo pulmo meatúsq; omnes
implentur, corpúsque eleuãt ita, vt facultas
sit innatandi. vnde piratas quosdam, homi-
nes quos enecassent, pulmone exẽpto in al-
tum proiicere, ne efferrentur, proditum est.
hæc eadem ratio est, cur oua integra dimis-
sa in aquam demergi soleant, vrina & corru
pta sustineantur, & supernatent. tabet enim

humor eorum, & inflatur.

Cur testes gallorũ gallinaceorum, quos lacte saginant, amplissimi, & concoctu facillimi efficiantur? Quoniam sanguis non modo serum in se continet, quod renes trahunt, sed etiam lentorem, quem sibi testes pro alimento hauriunt, crassiorem vrina, tenuiorem sanguine, cuius speciem prope imitatatur. Sed quandiu natura copia aliméti indigeat, quod quidem in ætate accidit puerili, lentorem etiam illum ad totũ enutriendum corpus dispensare solita est. Vbi autem multus desiit alimenti vsus, videlicet tempore pubescendi, colligit hunc ad testes. quæ quidem res testium ipsorum amplificatione, pilorúmque pubertatis ortu palàm fit. Testes enim per id tempus augentur, & pubes pilo integitur. Sed cum iterum sanguine natura indigeat largiori, scilicet postea quàm fœmina concepit, vt & fœtum nutriat, & lac moliatur, lentorem illum à testibus reuocat, tursusque cum sanguine miscet, atque ita lac efficit. Sanguis etenim albens lac ferè est. ergo ꝙ testes gallinaceorũ plus lactis hauriũt, scilicet blandimento lentoris, quem suũ in lacte comperiunt, plenius augẽtur, & alentiores faciliores q; reddũtur. 77

Cur mel illud cõmendem⁹, quod acrius sentitur, & mediocriter hoc idem calidum esse existimemus, cum acritudo non nisi per 78

calorem immodicum consistere soleat? Censendum non acre mel, sed temperatum id esse. Verum linguam suo calore plenius calfaciẽdo in acritudinem vertere. dulce etenim omne acre primum, post nimium incalescẽs amarum redditur. quod autem sacchar Indi appellant, mellis coagulum est, sole cogente rores, conuertentéque ad mellis dulcedinem. quod idem monte Libani fieri certum est. fit sacchar id proximum salis glebulis, candidum, fragile. vim id quoque tergendi purgandíque melli similem habet, & coctũ ritu mellis nostratis non æque atque incoctum purgare potest. cibo tamen ita assumptum aptius ad alendum est. mel item quod galbanarium cognominamus, discrimẽ tertium mellis explet, pastu scilicet apũ, quem galbana vitiat. prodest hoc illitum ac oculorum claritatem. quinetiam quod Thymũ redolet, ventrem iuuat frigidiorem. Aegyptium vero, humidum, dilutúmque est, videlicet ea de causa, quòd flores tractus illius immodice hument ex larga Nili amnis irrigatione. Omnium optimum insulæ ferunt, & loca maritima. quippe quæ ficciora sint, & synceriora. Melli montis Hymetti, terræ Atticæ, laus præcipua datur, propter florum singularem præstantiam.

29 Cur lac frigidum sit, & cur facile concoquatur, probeque nutriat, cum habitu sit fri

gidiori? Censendū lac propterea facile transire posse in sanguinem, quoniam è sanguine factum est, & ferè sanguis albefactus est. album vero, atque frigidiusculū fit per mammarum adenes, qui albi sunt, & sanguine vacui, cum tamen suo in fonte aliquid habeat caloris. lōge frigidius à mulctra expositum aëri euadit, quemadmodum etiam semen. Cogendum non coagulo animalis, sed succo ficulneo est, aut gutture gallinæ, aut cnico. sic enim caseus concoqui, digeriq́ue expeditius potest.

Cur vlcera pulmonis curari non queāt? 80
Quia quod curatum iterū est, quiescere debet. Vnde illud Hippocratis medici, Pedis remedium quies est. motus enim cōfluuium agit materiæ superuacuæ, quæ excitare potest inflammationem. Pulmo autem ob respirandi necessitaté in motu assiduo est. adde quòd purulenta pulmonis repurgari nō nisi per tussim possunt, quæ suo intento motu vlcus lacerat, & dilatat. Quinetiam quòd membrum illud humidum, calidum, laxū, putredini opportunum spiritus conceptaculum est, refici propterea nequit, nisi à natura vna, primordio seminis.

Quam ob causam homines, qui ex ar- 81
dua febre insaniunt, robustissimi, quandiu insaniunt, sint: soluti insania admodum debilitentur, & langueant? Quoniam siccitas

per cerebrum & neruos agitur immodica. robur enim ex ſiccitate neruis acquiri certũ eſt. ſedata autem inſania, laſſitudinem ſentiunt, quòd iam ſenſus integrior eſt, & nerui molliores redduntur, & laxiores.

82 Cur piſces ſaxatiles concoctu faciliores ſint? Quoniam aqua ſaxis vicina moueri etiam cum ſerenum eſt, conſueuit. durum enim ac molle, quoniã cõtraria inter ſe ſint, quieſcere nequeunt, cum inuicem tangant. at quod mouetur, tenuius reddi ſolet, quàm quod quieſcit. Ergo piſces quoq; agitati per aquam ſynceriores, puriores, & inde concoctu faciliores euadãt, neceſſe eſt. hæc eadem ratio eſt, cur auium alas concoqui faciliores, q̃ reliquas corporis partes experiamur.

83 Cur iis balneum non præcipiamus, qui febre continua iã laborare deſinunt? Quoniam materiæ noxiæ; crudæ, craſſæq; adhuc conſtant, corporéq; abſolui nondũ patiuntur. quantum materiæ autem vtilis ſit, id tenue, atq; liquidũ ſubſtat. ne igitur calor balnei prius vtilem partem vt tenuiorem, quàm inutilem trahat, abſtinendum à balneo eſt. neque per id tempus tantũ, quo morbus minuitur, verum etiam, quo incipit, & omnino quo materia minus concocta eſt.

84 Cur medici hominibus febre laborãtibus hectica ab habitu nominata, parũ aquæ bibendũ ante cibũ pręcipiant? vt mẽbra ſo-

lida quæ persiccent, humefiant, reddanturq́; aptiora ad solidioris aliméti agglutinationem, agnationémq;. hinc artifices quoq; tectorii operis prius, quàm admoueant calcé, aqua parietem aspergere soliti sunt, vt tenacius incrustetur, & firmius.

Cur omnia dulcia lienē & iecur augent? 85
Iecur per sui habitus similitudinē facilius ré dulcem attrahere potest. calidū enim, atque humidum est. lien vero cum partem sanguinis fæculentam de iecore trahat, sanguinem quoq; elicit largiorem, videlicet pro copia, quæ posita in iecore est, quod quidem tantisper agit, quandiu inualeat vis eliciendi, vnde nomen sortitus est.

Quam ob rem vehementer percussi par 86
te capitis, quæ tempora appellantur, intereundum sit? Quoniam musculus, qui eam continet partem, ex cerebro oritur, vicinúsque illi positus est. Consentiens igitur cerebrum, ictúmque communem accipiens, dolet, atque contrahitur: & spiritus quoque animalis vnà cum eo constipatur, atque crassescit. itaque animus cum idoneo careat instrumento, à corpore cōfestim discedit. vinculi enim corruptio solutionem afferat rerū conuinciendarum necesse est.

Cur homines, quos ingens tonitrui stre 87
pitus attonitos fecerit, intereant: aut certe amentes degant? Eadem illa ratio est, quam

proxime diximus. ictus enim immodicus aëris, cerebrnm atque spiritum animalē per aures subit. quam ob rem spiritus ille contrahitur, crassescitque. denique ineptus ad animi actiones redditur. & cum immodice incrassescat, etiam discessum animi à corpore agit, quæ mors est.

88 Quam ob causam oui vitellus cōcoctu facilis, albumen difficile est? Quoniam vitellus calidus, albumen humidum, & frigidum est. ouum quippe qualitates elementorum omnes complectitur, & quatuor illa rerū primordia plane in se sita ostēdit. tegmentum enim testaceum terræ proximū est. siccum nanq;, & frigidū. albumen aquæ cognitionē gerit. humidū enim, & frigidū. spūs in albumine contētus ꝑ aëre est. calidus enim, & humidus. vitellus ignem repræsentat. plus enim calidus, min⁹ siccus, neq; colore igneo vacat. Denique orbis vniuersi, quem mundū vocamus, speciē in ouo dixeris demonstrari. nam & ex quatuor constat elemētis, & in sphæræ faciem conglobatur, & vitalem potentiam obtinet.

89 Cur stercus hominum, qui morbo maioris intestini laborant, & speciem gerat bubuli? Quoniam morbus hic ex pituita, magna ex parte, oriri solitus est. pituitæ autem copia putrescēs spiritū agit, qui fæces subit, inflat, tumefacit: atque ita similes bubulis

reddit. vnde fit sæpius, vt vel in aqua valeat innatare. Bubulum autem inflari propterea arbitrandum, quoniam plurimũ boum pabulum palea est, & fœnum. plurimúsq; proinde spiritus mouetur.

Cur mẽbrana cerebri pleniore vulnerata, oriri per sectură soleăt, quæ fungorũ nomine appellamus? Quia vapores qui ex cerebro assidue proficisci, digeriq; per rimas cõsueuerũt, disiecto iă osse, amplóq; patefacto itinere effluunt vniuersi, ossiq; gelido occursantes cõcrescunt, & speciẽ fungi capiũt. quippe qui suprà ampliusculi, infrà prætenues videlicet loci ratione perficiantur. 90

Cur pituita, quæ crassa, & frigida est, & inde apta ferri deorsum, sępe ad caput ex pedibus ascendat? Censendum non ex se pituitam posse ascendere: sed per vim secernendi, quæ indita membro cuique est. hæc enim quanuis in pede nocens illa materia sit, tamen depellere sursum potest. quod cũ membra omnia faciant, tandem ea in parte consistit materia, quæ minus depellere potest, quàm satis sit. 91

Cur per statum aëris pestilentem homines multi, & inæquales malo eodem intereant? Quæ quidem res tollere fatum videtur, id est necessariam rerum cõsequentiam, quam stellarũ ordini & motioni tribuimus. Censendum illos homines rapi conditione 92

cæli pestifera, qui concepti natíque sunt tali motu stellarum, vt longinquo tempore viuere nequirent. quemadmodum enim ædificium vetus, atque infirmum facilius impetu vẽti corruit, quàm nouum & validum: sic etiam homines, qui ex fato vitã sortiti sunt breuiorem, expeditius ab aëris vitio mouentur, & capiuntur. malum autem commune propterea est, quoniam aër, qui syderum pestilenti defluuio vitiatus est, idem continet omnes, atque ab omnibus trahitur.

93 Cur multitudo per crapulam, vino vini molestiam leuari, dicere soleat? Hoc etsi vulgare est, vere tamen asseritur. quippe cum membra per nimium vini calorem resoluta, vini adiectione recreentur, firmentúrque, vt spiritus coactos, tentantésque caput discutiant, & depellant: prǽsertim si temperatum est, quod secundo hauritur. De vino hæc annotare nõ alienũ hic est. Vinum si exiguum bibatur, salubritatem largitur. si modicum, facundiam parit. si immodicũ, & menti obest, & corpori, vt Theagenes quoque poeta inquit, Meri copia noxia est. at si quis eo recte vtatur, non noxiũ, sed percommodũ est. Liberum patrem bacchis comitatum non inepte effingunt. choreã enim, quã vini hilaritas extruit, baccharũ cœtus designat. Satyros eidem coniungunt ratione agilitatis, facilitatísque. Lydiam etiam addũt, quoniam

per immodicũ vſum vini hominem reſolui neceſſe eſt. Quinetiam pardi ſectantur ob eam cauſam, quòd multa, & varia imaginãtur, qui multũ vini hauſerint. Animal enim hoc varia integitur pelle. vnam ex bacchis Agauen matrem Penthei ſuum diſcerpſiſſe filium narrant, eo quòd multi per vinolentiam facile in homicidium ruunt. nudus fingitur Bacchus. quoniam vinum mentẽ, atque animum detegit, & patefacit. arſit Venerem Bacchus. arſit Ariadnã. vino enim inebriatis libido maxima oritur. Neque caluus quidẽ Bacchi comitatui deeſt, ſcilicet propter cerebri detrimentum, quod vſus vini immodicus inuehit. amittit enim vires ſuas ſedes hæc animi, atque marceſcit. vnde vinum Maronem à marcore plerique nominant: necnon & Pana hiſce adeſſe volunt, videlicet ob ſummam vini potentiam, aut ob varium eius feruorem, viréſque varias. tangitur Bacchus à fulmine prius quàm veniat ad lucem. eximitur vtero matris, coniectus in femur patris clauditur, quoniam vinum perſæpe fictilibus contentum ſoli exponitur, atque ita vires in plenum accipit, & ſaporem. Sorores quatuor Bacchus habet, quoniam vinum mutationes quatuor recipit. ſanguis ex materiis noſtri corporis vino tum in habitu, tum in natura reſpondet. Quemadmodum enim ex

quatuor vinum constare partibus exposui-
mus: sic sanguis quadripartitus est. quippe
qui partem habeat dilutissimam, quam re-
nes hauriunt. & tenuem quandam veluti flo
rem, quam fellis folliculis trahit. & crassam,
ac fœculentam, quam lien capit. & puram,
atque synceram, quæ digesta in membra a-
lere potest modo vini, quod sua tantum par
te syncera præstare alimoniam potest.

94 Quam ob causam præputium & gena-
rum partes tenuiores discissæ coniungi ad-
glutinaríque nequeant? Omnino quæ ex se-
mine natura creauit, hæc destructa recreari
non queunt. non enim neruus, non vena, nõ
membrana, non reliqua generis eiusdem su
am possunt recipere integritatem. ergo non
immerito ista quoq; refici nequeũt, cũ semi-
ne orta sint: at quę principio sanguis consti-
tuit, hæc denuo gigni, recreariq; possunt, eo
ꝙ sanguis nulla in parte ętatis deesse potest.

95 Cur vinacea, & zizania, & grana ficul-
na integra, vt ingessimus per aluum egeri so
leant? Vtrum quia parua admodum sunt, &
sicca, ideo concoqui nequeant. an qua semi-
na sunt, & generandi perfecte obtinent fa-
cultatem, resolui non patiantur: sed perui-
cacius ad eum finem edurant, cui sunt desti
nata à natura. hac enim de causa specie quo-
que globi formata sunt, quæ omnium figu-
rarum perfectissima est.

Quā ob causam parte iecoris gibba in 96
tersepta iugale collo subiectū grauescat, &
dilabatur? Quoniam vena à trunco cognominata, quæ ex parte iecoris gibba ad collū vsque ascendit, amplificata per interseptionem, infartionémque grauius ponderat, tenditque deorsum. quemadmodum intestinū quoque carnibus, aut quolibet alio corpore infartum deferri cogitur, atque collabi. Sic enim vena illa detracta iugalis interiora secum trahit, monétque dolorem. Tussi quoque iidem arida infestantur. malus enim iecoris habitus efferens sese ad membra spiritui deputata, excitat illa ad rē depellēdam, quæ vrget, atque inde tussis exultat.

Cur vulua vna omnium membrorum 97
aspera parte interiore est: habet enim quosdam excessus, quos caliculos siue acetabula appellamus, Vt semen humidum possit retinere. humor etenim omnis facile per læuem corporis faciem labitur. hinc enim & artifices tectorii operis scalptis parietib⁹ calcem admouent, vt per caua & summa asperiora crusta cōtineatur, & hæreat. hac verò de causa semen quoque ipsum lentū, glutinosúmque factum à natura est, videlicet vt tenaci⁹ insidere possit, & firmius.

Cur multi cum suam vrinam exitū ap- 98
petētem retinuissent, resoluti sint, atque destillatione vrinæ laborarint? Quoniam vesi-

ca nimium plena, extumescétéque vltra modum, humorem ex natura membranæ inditum omnem expressit, atque ita siccior facta est, vt præterea contrahi nequiret, more pellis, quæ exiccata extendi non potest, nisi aqua mista cum oleo diluatur. fieri autem vrinæ destillatio solet, vel per musculi resolutionem, qui ceruicem vrinæ claudit: vel per exulcerationem ipsius vesicæ: vel per iniuriã calculi. mordetur enim vesica, aut aggrauatur. itáque excernere incitatur, quantum vrinæ receperit minimum. difficultas verò vrinæ nomen generalius quàm destillatio est, sicut & coquendi, aut audiendi, aut spirandi difficultas.

99 Cur vehementer ii sitiant, quorum ventrem inferiorem fluxio exercet? Quoniam humoribus deorsum collapsis stomachus resiccatur. sitis autem non nisi per siccitatem oriri solita est.

100 Quid est quod lachrymas moueat, cum angamur? Spiritus, qui per angorem affectus est. hic enim ad cerebri membranam effertur, atque humorem ibi positum exprimit. quod idem vel præ nimia lætitia potest euenire.

101 Cur barba spadones careant? Quoniam calore vacant, quo pili & oriũtur & augẽtur.

102 Quam ob rem qui pueri execti sunt, vocem reddunt acutioré, quàm qui adultiores,

quos gallos nominamus? Quoniã per id tẽpus execti sunt, quo meatus sunt arctiores. spiritus autẽ eo tenuis sonat, quo per angustiora extruditur.

Cur cibo tam humido, quàm sicco ingesto eructemus? Quia spiritus vel cum cibo admittitur, vel pòst ex concoctione mouetur. qui cum tenuior sit, petit superiora. Itáque per os extruditur. quam rem ructum appellamus. 103

Cur alii magis, alii minus concumbere valeant? Quòd aliis alii sunt calidiores. 104

Quare qui ex luce amplissima ad mediocrem venerunt, cernere protinus nequeant? Quoniam lux mediocris proprius ad tenebras, quàm amplissima illa accedit. tenebræ autem suam ob crassitudinem vim conspiciẽdi obfuscant.

Cur mulieres vulua male affecta mente labantur, & delirent? Quoniam membrum id natura cõstat neruosa, suáque primordia è stomacho, atque membranis cerebri ducit, quod vel ipso contextu palàm est. 105

Cur mulierũ menstrua colligãtur? Quoniam per vitã quam otiosiorem degunt, amplius materia superuacua redundant. at sanguis largior in homine, quàm cætera materiarũ genera est. ergo merito iis, cũ amplius vacet, egeri leuãdi corporis gratia solit⁹ est. 106

Cur pestem lippitudo magna ex parte

præcedere soleat? Quoniam pestis spiritus affectio est. quòd cum spiritus motus, vitiatúsque efferatur ad caput, oculos perturbat, eósque prius, quàm cætera vitiat, vtpote qui tenuior. atq; mobilior sedé adeat oculorũ.

109 Cur homines tremuli cum bibant, circumferri soleant? Quia vini calor immodicus neruos subit, & spiritum contentũ in his perturbat, qui ex sede cerebri ducitur.

110 Cur bestiæ statim ab ortu naturæ ambulare queant: homines nequeant? Quoniam bestiæ calorem omni ex parte sui corporis parem continent. homines plus caloris habent in capite: itáque non ante erigi, ambularéque possunt, quàm modo æquali calor in omnes partes corporis digeratur.

111 Cur qui neruorum distentione laborãt, si ardue febriant, liberari distentione possunt? Quoniam ex refrigeratione, afflictionéque spiritus contenti in neruis distentio oritur, & ex calefactione aboletur. febris autem calida est.

112 Quare qui bilem atram euomuerũt, periculo pateant? Quoniam nulla præterea bile substãte sãguis ex iecore trahatur necesse ẽ.

113 Cur à mictu spiritus aluo excedere soleat? Quoniam quandiu plena vesica est, rectum intestinũ, quod sibi subditum habet, premit. egesta autem vrina relaxatur, atque ita spíritus in intestino illo detẽtus labitur,

atque effluit cum sono.

Cur vbi eminximus, aut oscitati sumus, 114
inhorrescere consueuimus? Quoniã aliquid spiritus calidi excurrit, cuius detractiõe corpus refrigerari congruum est.

Cur albugines, aut vitiligines, acu adacta, 115
nullum sanguinem emittant? Quoniam calor omnis summis ex meatibus vel recessit, vel difflatus exactúsque est.

Cur pleræque omnes mulieres cum con 116 Maciã vocat Plinius:
ceperunt picare, id est appetere sapores minus conuenientes soleant? Quoniam conceptus præter naturam est. affectus autem stomachi vitium id est, quod picam vocamus, quemadmodum auiditas, & fastidium.

Cur febres quartanę diuturniores cæte- 117
ris omnibus esse soleant? Quoniam in ea materia peccatur, quæ terrena maxime est. terrenum autem omne graue est. quocirca merito quartanæ & lentius repetunt, & longius tenent.

Cur vlcera articulorum reduci in cica- 118
tricem nequeant, quod in plerisque aduertimus? Vtrum quòd plus materiæ in articulis est. Ergo cum materia largius illuc cõfluat, acrior redditur: itáque maturius siccat. An quoniam articulorum postremum chartilago est. idcirco cicatrix firmari nequit, sed labitur.

119 Cur aqua pluuia leuior sit, cum ex mari hauriatur, quod graue est? Censendũ quãuis ex mari hauriatur, spiritus tamen agitatam tenuem efficit & leuem.

120 Cur res frigida omnis ossibus, dentibus, neruísque inimica est? Quoniam hæc natura constant terrena. terrenum autem omne frigidum est. ergo quòd frigida qualitas augeatur, merito accidere detrimentum potest.

121 Cur qui per febris ardorem insaniunt, pulsum arteriarum habeant leuiorem: qui per lethargũ vitium memoria obtorpescũt, pleniorem reddant? Quoniam alteri spiritu relaxato cerebri delirant: alteri eodem illo spiritu crassescente, grauescentéque premuntur, & infestantur.

122 Cur febribus quibusdam per sudorem leuatis, cordis periculosæ affectiones sedari soleant? Quoniam materia vitiosa partim difflatur, partim resoluitur.

123 Cur per hiemem plus cibi assumere, plẽniúsque concoquere possimus? Quoniam calor nostri corporis pulsꝰ exterioris frigoris vehementia, ad sedem interiorem se recipit: itáque facit, vt cibus & concoquatur, & assumatur.

124 Cur qui nimis concubuerunt, si præterea coëant, sanguinem vice seminis emittãt? Quoniam semine omni exhausto nullus humor prõptius sanguine rei venereę se offert.

Cur nerui non quemadmodum puncti, 125
ita etiam præcisi excitent inflammationem? Quoniam spiritus inæquabili punctionis segmento occurrens, retorquetur: atque in se coactus, stipatur, & recalescit. at præciso penitus neruo spiritus effluit omnis, & abit.

Cur sudores, qui ante accessionem vene 126
rint, graues sint, & molesti? Quoniam qui febrem sequũtur, per relaxationẽ, remissionẽque effluant. qui antecedunt, per expressionem vtique violentiorem extringantur.

Cur os ieiunum grauiter oleat? Quoniã 127
stomachi acritudo, nisi cibo recenti temperetur, insuauem reddit exhalationem.

Cur nullus in corde morbus possit con- 128
sistere? Quóniam per membri opportunitatem antè mors rapit, quàm morbus pateat.

Cur scrobe iuxta mare effossa, dulcis a- 129
qua cõperiatur? Quoníam mare trãsmissũ, liquatúmque per terram, suam crassitudinẽ omnem amittit, ínq; humorem dulcem extenuatur.

Cur ambusta difficulter cicatricem reci 130
piant? Quóniam per ignem meatus corporis omnes extruduntur, obliterantúrque: vt caro propemodũ mortua sit. fit enim vt materia in hísce inclusa perquam difficulter educatur.

Cur homines natu maiores vinosi esse 131
consueuerunt? Quoniam per ætatem refrige

rati calorem desiderant. Vinum autem, calorificum est.

132 Cur pondus facilius parte læua, quàm dextra efferre valeamus? Quoniam materia partis læuæ oppressa plus durare, patíque, quàm dextra potest. quippe cum altera difficilius, altera facilius moueatur.

133 Cur pars dextra sananabilior sit, quàm læua? Quoniam per exercitationẽ ampliorem, materiæ compescuntur, redduntúrque sanitati opportuniores.

134 Cur mel vlceribus acre, gustui dulce sentiatur? Quoniam vlceribus horridis, resiccatísque mellis tenuitas occurrit. tenue autem omne acre est. At gustus quia humidus est, mellis percipere potest lenitatem.

SECVNDI ET VLTIMI PROBLEMATVM ALEXANDRI APHRODISIEI LIBRI FINIS.

ERRATA

Fol.3.verſ.22.principum.fol.5.pag 2.in mar gine mullum.fol.7.verſ.22.quia.fol.15.verſ. 24.ita affici.fol.25.pag.2.verſ.27.aer qui. fol.40.verſ.12.remigrent.fol.44.in margi-ge,petroſelino.pag.2.ver.2.velut mellis.fol. 45.ver.11.præditi cura.fol.53.verſ.1.fomite pag.2.verſ.18.vel potiꝰ quòd conuellãtur. fol,56.pag.2.verſ.6-turbinẽ.fol.60.pag.2. verſ.14.dele nõ.fol.64.pag.2. κρᾶσιν id eſt temperamentũ.fol.65.pag.2.ſcribe è regio-ne aſteriſci per inſpirationem.fol.67.ver.5. amarum.verſ.25.aliam.fol.68.in margine nidorulenta.fol.69.verſ.4.vitioſis.fol.72. pag.2.verſ.26.dele &.

